

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Me'or ha-golah

Lehmann, Marcus Lehmann, Marcus

Ṽilna, 650 [1889 oder 1890]

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9244)

ספר

מאור הגולה

הוא

ספור גדול ונכבד מאד

ונעתק לשפת עבר צחה ונעימה ע"י

יוסף ליב פעטאהאוסקי

בהוצאת בית מסחר הספרים

של הר"ר ישראל דוד מיללער בתוראדנא

ווילנא

בדפוס האלמנה והאחים רָאָם .

שנת תר"נ לפ"ק

מתוך
הספריה
של הרב דה.
אהרון סגל מאנצער
בעיד באפפינגען

ספר
מאור הגולה

הוא

ספור גדול ונכבד מאד, בו יספר לדור מכל המצאות את
ראש חכמי ישראל בדורות הראשונים, הנשר הגדול אבי
התעודה אשר חכמת אלקים בקרבו, הוא רבינו גרשם
מאור הגולה ז"ל אשר ממקור חכמתו שאב רבינו הגדול
רש"י ז"ל רבי תורתו; ספור נעים זה בשפת אשכנז יסודתו.
במכה"ע "איזראעליש" היוצא לאור על ידי חרב הגדול בישראל
חכם וצדיק כביר מ' מאיר דר' לעה מאן היז רב לעדת
ישרון במאינץ יע"א.

ונעתק לשפת עבר צחה ונעימה ע"י

יוסף ליב פּעטאַחאָווסקי

וויילנא

בדפוס האלמנה והאחים ראם

שנת תר"נ לפ"ק

МАОРЪ ГАГОЛА.

1890.

Дозволено цензурою. — 27 Августа 1889 г. Кіевъ.

В И Л Ъ Н А.

Типографія Вдовы и братьевъ Ромиъ.

Жмудскій переулкъ домъ № 328.

UNIVERSITÄT POTSDAM
Universitätsbibliothek

1628

קאנסטאנטינאפעל

היש את נפשך קורא יקר להתענג על מראה עיניך
 ולחזות בנעם העיר הגדולה והיפה בכל ערי הבל, לכה נא
 עירה קאנסטאנטינאפעל; לא לעיר פֶּעקניג בירת סינים הנודעת
 בחיוני נפלאותיה; לא אל העיר רבתי עם לאַנדאן שרתי
 במדינות רובלת עמים רבים; לא עירה פאריז משוש כל
 הארץ; לא אל העיר העתיקה רומא המתנוססת בבניניה
 הנפלאים, אף לא עירה נעאפעל המְתִימֶרֶת בכבוד יפעת
 המְדוּתִיָּה; כי כל יקר תפארת הערים הגדולות האל וקסם
 חזיוניהן כאין וכאפס נחשבו בעיני הרואה את קאנסטאנטינא-
 פעל בפעם הראשונה, אשר אך למראה עיניו ישבע ענג ונחת
 אין-קץ; ומה נחשבה בירת שלטון תוגרמה זאת בימינו אלה
 לעמת גדולתה ותפארתה בימי קדם קדמתה, עת היתה קרית
 מלך רב, מצודתה פרושה על כל העמים והלשונות יושבי
 ארצות הקדם ותהלתה מלאה הארץ בלה; על אדות העיר
 המעטירה הזאת יספר לנו התיר הגדול והנוסע הנאמן רפי
 בנימין די-טולעדא, אשר בקר את קאנסטאנטינאפעל בימי
 גדולתה הודה וכבודה זה כשבע מאות שנה לפנים כדברים
 האלה: היא העיר הגדולה ראש הממלכות בכל ארץ יון, היא
 תאסוף את כל המסים של ארצות הקדם אשר לממלכת רומא;
 שירותיה וארמנותיה מלאים זהב משי וארגמן, ואומרים: כי
 המס של העיר לבדה עולה בכל יום לעשרים אלף זהובים
 משכירת החנויות והשוקים, ומכס הסותרים הבאים בים וביבשה

מפרם וממצרים, מרוססיא ומארץ הגר, מספרד ומאיטליה
 לסחור את בירת התבל הלזו" כן הם דברי החכם הנודע למשגב
 בין חכמי הדורות הראשונים; ובעת ישיבה קאנסטאנטינאפעל
 על גפי מרומי ההצלחה והאשר, נקרו ויאתיו שם המקרים
 האלה אשר נספרם לפני הקורא דָּבָר דָּבָר על אפניו.

הקיסר יאָהאן צימיסציעס נאסף אל עמיו בשנת 976
 למספרם, ניוזרש את כסאו אחריו לשני בני הקיסר ראָמאן
 השני אשר מלך לפניו, הלא המה באָזיל וקאנסטאנטין, ובעוד
 אשר הַתְּמַכָּר קאנסטאנטין לתענגות בני אדם ואת לבו לא מנע
 מכל שמחה ותעתועי תבל, לקח באזיל את רסן הממשלה בידו
 זיכונן את כסאו על יסודות חוקים לא ימומו; בלב מלא חכמה
 ותבונה ידע לְנַהֵל את בני עמו בשבט מישור ויגרש את
 החנפים ואנשי הזרון מהיכל מלכותו; בין שני שרי הצבא לעָאָ
 באַרדאָנעס ולעָאָ פּהאַקאָס אשר היתה ידם בקושרים לפתח
 בלב העם אֵש המריבה נגד האחים הקיסרים, חרחר ריב ויגרה
 מדון ביניהם ובחכמת ערום הפריד איש מרעהו וישחיתו איש
 את אחיו עד כי נשתה גבורתם, וחכמתם ועצתם התבלעה.
 ברוח עז וגבורה נצח את אויבי מלכותו ויכריעם וַיִּפֶּס מִפֶּה
 רַבָּה, וידו היתה בעורף הבולגאָרין שנואי נפשו, והממלכה
 היתה נכונה בידו ובכל אשר פנה הצליח; וגם במלכותו פנימה
 שָׁרַר השלום בְּעַיִם עֵזו וּלְרַגְלָיו גַּם הצלתת העמים יושבי ארצות
 ממשלתו עלתה כפורחת, איש איש יָשַׁב תחת גפנו ותחת
 תאנתו. ואף העיר הבירה קאנסטאנטינאפעל נמלאה בכל טוב,
 שפע עמים יְנַקָּה ועושר רב היה שמור ליושביה, עד כי
 התנוססה כאבן גִּזֹר בין כל ערי הממלכות בתבל ארצה.

אמנם לא רק מושב לאדוניהכסף והזהב היתה
 קאנסטאנטינאפעל בעת ההיא, אך גם קול החכמה והמדעים
 נשמע בשעריה, וכל מלאכת מחשבת וְחַרְשֵׁת המעשה שָׁמוּ

משכנן בעיר הגדולה ההיא, ושתיילי השכלת בני האדם שמה
 צמחו, גם שגשגו דליותימו אף עשו פרי לתהלה ולתפארת ותהי
 משוש לכל הארץ. בעוד אשר כל העמים יושבי ארצות המערב
 הלכו תמס על ידי מסעי עמים פראים ומלחמותיהם הרבים
 והעצומים, ומתגרת יד שונאיהם ומנדיהם הלכו ויצערו ויהיו למו
 למס, עלתה ממלכת ארצות הקדם למעלה ראש. את חכמת
 ארץ יון אצרה בין חומותיה והשכלת עמי ההעלענים ענדה
 עטרת לראשה. חכמים רבים אנשי מדע ותבונה סוחרים וכנעני
 ארץ אוו את העיר הבירה למושב למו, ובתוכם הכי נכבד איש
 יהודי אחד רבי גרשם בן יי הודה אשר בשם הצרפתי יכנה.
 הוא היה חרש ואמן נפלא ואבי כל חרש וחשב לעשות בזהב
 ובכסף, ובית מלאכתו נודע לשם ולתהלה בשערי המדינה,
 כי כלי הכסף והזהב אשר יצאו ממנו, מצאו חן בעיני השועים
 והאפרתים, וכל רואיהם מלאו פיהם תהלת יוצרם כי בחכמה
 ובדעת כוננו.

האדם הגדול בענקים הזה רבי גרשם, נולד בעיר מעטץ
 אשר בארץ צרפת; עוד בשחר של ילדותו השקה נפשו בלטידי
 תורת האלהים, ואהבת התעודה היתה כאש עצורה בעצמותיו,
 ויתן את לבו לדרוש ולתור בספרי התלמוד בשקידה נפלאה
 ובעיון נמרץ, ככל אחיו בני עמו היהודים בעת הזאת,
 ויתחקה על שרשי הלמודים אשר פלסו למו נתיב בין חכמי
 סגעינצא (מאיניץ) אשר יצא למו שם תהלה בכל ארץ
 לאטהאריען — כן נקראו הארצות אשר משמאל לנהר רהיין
 הנודעות גם היום בשם „לאטהרינגען“ — לשמע חכמי מאיניץ
 הגדולים כבירי כח התורה, חרדה נפש ר' גרשם הצעיר לימים,
 ונכספה גם כלתה נפשו לעזוב את עיר מולדתו מעטץ וללכת
 למאיניץ לשאוב שמה מים חיים מבאר הפרוה ערי התורה פרוה
 ברוח האלהים. בעת הזאת ישב על כסא הרבנות במאיניץ

האדם הגדול משוש דורו רבי קלונימוס השלישי מלוקקא , הוא רבי קלונימוס אשר יסד פיוטים רבים וינגעם זמרות ורננים בישראל אף חבר ספרי שיאלות ותשובות רבות הנודעות לשם ולתהלה . ועל ידו עמד החכם הנעלה רבי אבון להיות לעזר לו במשמרת פקודתו , גם הרב הגדול רבי יהודא , אבי צדיק כביר , הגאון רבי אליעזר מגערמייזא בעל הספר הרוקח הגדול , והרבנים אנשי השם בישראל יקותיאל ואיתיאל שָכְנו כבוד אז במאיניץ ; ובעזוב רבי קלונימוס הגדול את מכון שבתו ויסע אל ארץ צרפת , עלה על כסאו במאיניץ רבי ליאון הנודע בין אנשי דורו בירו הגדולה והחזקה בחכמת תורת האלהים וחכמת בני אדם עד להפליא , ובעפר רגלי החכם הקדוש והנאור הזה התאבק רבי גרשום וישתה בצמא את דבריו אשר באו כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו .

בעת הזאת היו למודי התלמוד וחקר נתיבותיו מהדברים היותר נשגבים ונכבדים בערכם , מול יתר למודי חכמת הדת והתושיה, כי בימים מקדם לא הקל להתלמידים תופשי התורה סדר למודם כבזמן האחרון הזה , כי מפרשי התלמוד ומבאריו העומדים על ימיננו לתמכנו ולהורנו נתיבותיו , לא היו ולא נבראו עוד בעת ההיא . רבינו יצחק אלפסי טרם כתב ספרו אשר אנחנו נשענים עליו בהלכה כעל חומה בצורה . רבינו נתן מעיר רומא לא חבר עוד את ספרו הנעלה „הערוך“ אוצר שרשי לשון התלמוד והמדרשים . רבינו שלמה יצחקי (רש"י) לא כתב עוד באוריו אשר האירו פני תבל . רבינו משה בן מיימון (הרמב"ם) לא חבר עוד את ספרו הגדול והנורא „היד החזקה“ . באורי רבותינו הצרפתים בעלי התוספות נכדי רש"י עוד לא ראו אור שמש . ספרי רבינו הרשב"א ורבינו יאשר (הרא"ש) לא הופיעו עוד לעיני הדורשים במחקרי התלמוד . הגאונים האחרונים הדגולים מרבבה רבנו שלמה לוריא (מהרש"ל) ורבנו

שמואל אידלש (מהרש"א) לא שננו עוד את התלמוד בהערותיהם
 ובבאוריהם העמוקים והחדים המשמחים לב ונפש. רבינו בעל
 המורים ואחריו רבותינו הפוסקים, רבינו יוסף קרא ורבינו משה
 (הרמ"א), עוד לא ערכו השלחן לפנינו אשר נשב עליו היום
 בלב שוקט ובוטח, ונאכל לשובע מפרי מגדיהם והליכותיהם בלי
 זעת אפים, כל אלה הבאורים ונחלי ההלכות אשר הם לנו מקור
 ישועה ותורת חיים — מהחכמים הקדושים זכרם לברכה אשר
 השבנו ולכלם בשם קראנו — לא הפרו ישע ולא הגדילו עוד
 תושיה בימים קדמונים, כי לא נצרו עוד ולא הופיעו עלינו
 באור נגהם, לכן כל איש אשר פרש ידיו לשחות בים התלמוד
 אפס כל עור ממנו ואין מחזיק בידו. בלי כל משוט ומורה דרך
 התנודדה ספינתו אנה ואנה ולא היה לאל ידו להניע למחוז
 חפצו בשלום, ועל כן היתה נפש התלמיד קשורה בנפש הרב
 במוסרות נעימות קדש, כי רק מפיו בקש תורה הקשיב לקח,
 מפיו מצא חיים חיי נשמת התורה, ואם לא חש הרב לעזרה
 לו, אז כל עמל התלמיד עלה בתהו ואיננו. ולא מצאו אנשי
 אמונה הוגי תושיה ותבונה ידיהם, כי אבדה עצה מנהם.

כשבת ר' גרשם במאיניץ ויקשב לקח מפי מורהו, עלה
 על לבו רעיון נכבד לכתוב על ספר את באורי התלמוד אשר
 שמע מפי רבו הגדול, ועל שולי יריעותיו קשם לו דברי
 אמת באר על הלוחות למען הקל בזה את משא למודי הקדש
 מאת התלמידים הבאים אחריו, ויהי לאל ידם לדלות פנינים
 יקרים מים התלמוד מבלעדי עזרת רב ומורה, כי אף אמנם
 אשר רבו אז כמו רבו תופשי התורה החרדים אל דבר ה' אך
 מעט מוער היו המורים לצדקה, הכופים הגדולים המזהירים בשמי
 התלמוד ומדרשי חכמי קדם אשר יש לאל ידם ללמד בהשכל
 ודעת את התורה והמצוה להתלמידים השותים בצמא את
 דבריהם בשפה ברורה ובנעימה ובסדרים ישרים וקלים, כי עוד

נסתם חֲוֹן הַלִּיכָה הַתְּלִמּוּד בְּאֵין מִפְרָשִׁים וּמִבְאָרִים, בְּאֵין מוֹרָה
 דְּעָה לְהַבִּין שְׁמוּעָה, וַיֵּרָא רַבִּי גְרֵשׁוֹם וַיִּתְּבוֹנֵן כִּי לֹא זֶה הוּא
 הַמָּקוֹם וְלֹא זֹאת הִיא הָעִיר מֵאֵינֶץ הָרְאוּיָה לְהוֹצִיא מִלֵּאכָה נִכְבְּרָה
 נִשְׁגָּבָה וְעִמּוּקָה כּוֹזֵאת לְפַעֲלַת יָדַיִם, וְעַיִן אִם אֵין אֵת נִפְשׁוֹ
 לְהוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ דְּבַר עֲאִינוֹ מִתְקַן, אִזִּי דְרוּשָׁה לְחַפְצוֹ מִלְּטִלָּה
 נָבֵר לְכַתֵּת רַגְלָיו עַד אֶרֶץ בָּבֶל לְצַקַּת שֵׁם מַיִם עַל יָדֵי הַנְּאוֹן
 אֲבִיר הָרוּעִים רֵאשִׁי יְשִׁיבֵת פּוֹמְבֵדִיתָא וְלִשְׂאוֹב מֵי הַתּוֹרָה
 מִמְּקוֹרֵם הַנְּאֻמָּן, כִּי שֵׁם צוּה הִיא אֵת הַבְּרִכָּה בְּבִנּוֹתוֹ שֵׁם בֵּית
 לְתוֹרַתְנוּ הַמְּסוּרָה לְנוֹ אִישׁ מִפִּי אִישׁ, וְחַכְמֵי בָּבֶל עֲכַלְלוּ אֵת
 הַיְכָלָה, הִקִּימוּ עִמּוּדֵיהָ, וַיִּפְּאוּ מִקּוֹם מִקְדָּשָׁה לְמַעַן תַּעֲמוּד
 עוֹלָם וְעַד. נְבוּכַדְנֶצַּר בִּשְׂרָפוֹ אֵת בֵּית הִיא אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם הִגְלָה
 אֵת רֵאשֵׁי חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל — הַחֲרָשׁ וְהַמְּסַנֵּר — בָּבֶלָה, וְשֵׁם כְּפָנָה
 הַתּוֹרָה עֲרֵשִׁיָּה בְּרַבּוֹת הַיָּמִים אַף בְּשׁוּב יִשְׂרָאֵל אֶל אֲדָמְתוֹ; בִּימֵי
 מִלְּחַמַּת הַחֲשִׁמוֹנָאִים עַת קִרְבָּה הַתּוֹרָה לְהִשְׁתַּכַּח מִבֵּית יִשְׂרָאֵל,
 עָלָה הַלֵּל הַבְּבִלִי נִשְׂיָא יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ הַצְּבִי, וַיִּתְּרַשׁ כִּנְשֵׁר אֵת
 מַחְקְרֵי לְמוֹדֵי הַתּוֹרָה וַיִּפַּח בְּאַפָּה נִשְׁמַת חַיִּים; בְּאַסּוּף רַבְּנוֹ הַקְּדוֹשׁ
 הוּא רַבִּי יְהוּדָא הַנְּשִׂיא אֵת הַלְּכוֹת הַתּוֹרָה וַיִּכְתּוֹב כָּלֵן בְּסִפְרָה,
 הַמְּשֻׁנָּה, בָּאוּ רַבִּי חֵיָא וּבְנָיו מִבָּבֶל וַיִּשְׁלִימוּ אֵת הַמְּשֻׁנָּה
 בְּהוֹסְפוֹת הַלִּיכּוֹת הַתּוֹסְפוֹת וְהַבְּרִיִּיתוֹת, וּמָה גַם בִּימֵי מִלְּחַמַּת
 הָרוֹמָאִים אֲשֶׁר עַת צָרָה הִיְתָה לִיעֲקֵב מֵאֵין כְּמוֹהָ, יִשְׂרָאֵל נֹאכַל
 בְּכָל פֶּה, וְאֲשִׁיוֹת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה רוֹפְפוֹ בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, גַם
 אִז מִצָּאָה הַתּוֹרָה סִתְרָה לָהּ בְּאֶרֶץ בָּבֶל, שְׂמָה פִּרְחָה כִּנְפֵן
 אֲדָרַת וְתַעֲשׂ בָּדִים וְתִשְׁלַח פִּאֲרוֹת, וּמִפְּרֵי תְּנוּבָתָהּ אֲכָלוּ עֲנוּי
 אֶרֶץ וַיִּשְׁבְּעוּ, עַד אֲשֶׁר בָּאוּ רַבִּינָא וּרְבֵי אֲשֵׁי צְדִיקִים יִסּוּדֵי עוֹלָם
 וַיִּכְתְּבוּ אֵת הַתְּלִמּוּד עַל סִפְרָה וַיִּחְתְּמוּהוּ בְּחוֹתָם קָדֵשׁ עַד דּוֹר
 אַחֲרָיו; יְשִׁיבוֹת סוּרִיא וּפּוֹמְבֵדִיתָא הֵיוּ הַמְּקוֹמוֹת הַנִּכְבְּדִים הָרֵאשִׁיִּים,
 וְאֲכַן הִפְנָה לְמוֹסְדוֹת תּוֹרַת יִשְׂרָאֵל וְחַכְמָתוֹ. רֵאשֵׁי הַיְשִׁיבוֹת
 הָאֵלֶּה נִקְרְאוּ בְּצִדְקָה רַבְּנֵי כָל יִשְׂרָאֵל וּמֵאוּרֵי הַגּוֹלָה וְתִשְׁאֲרָנָה עַל

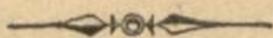
מכונן עד מות רבנו האי , הגאון האחרון בזמן והראשון במעלת התורה והחכמה אשר נתבקש בישיבה של מעלה בשנת ד"א תשי"ח למספרנו , ובעת אשר ע"ם רבי גרשום פעמיו לבבל כבר חדלה סוריא מהיות עוד מושב התורה כבשנים קדמוניות , ונשארה רק ישיבת פומבדיתא אשר כבחה אז כן היה כחה אמיץ תחת פקודת רבנו שרירא גאון . ואל המורה הגדול הזה כלו עיני ר' גרשם , וכן עזב את מאיניץ וילך לבבל אחרי אשר ארש לו את העלמה דבורה בת הגאון רבי ליאון מורהו רב לעדת ישרון במאיניץ .

וישב רבי גרשם שנים רבות לפני מורו רבי שרירא גאון , ודלה דלה מבאר מים חיים תורת אל חי , ויקשב חקיה מפי הרב הזה הדומה למלאך ה' צבאות , אפס לא על התלמוד לבדו חיתה נפש רבי גרשם , כי אם , גם ליתר החכמות אשר אחותי אֶתְנָה , וישקוד על דלתותן ללמוד אותן , ולבוא עד חקרי תכונתן בהשגתו הנפלאה ובכח זכרונו הבביר והעצום — כי היה באמת בור סוד שאינו מאבד טפה כמליצת חכמי קדם — , וילמוד על נקלה שפת יונית וערבית , פרסית וסורית , חקר בסתרי חכמת הטבע והתולדה , דרש תכונת העצים והאבנים , ויתבונן בנפלאות היצורים בבהמות הארץ ובעוף השמים , למד את חכמת התכונה , היא ידיעת מהלך המאורות והכוכבים , וגם ממלאכת מחשבת לא הניח ידו , וביתר שאת מכל חכמת בני אדם אהב את מלאכת חרש וחשב לעשות בזהב ובכסף , וילמדה ככל חקותיה ופרטיה . את המלאכה הזאת יעד להיות לו למחיה ולכלכלת ביתו בעת יכתוב באורו הגדול על התלמוד למען יהנה מיגיע כפו ולא יצפה לשלחן אחרים ללחום לחם חסד , ועבודתו ומלאכת ידו היתה לו למעין ישע אשר על ידה יבוא למשרת למודי תורת ה' ולשמור מצותיו על אופן היותר נעלה ברוח הַשְׁקֵט ובטחה , ברוח עז ותעצומות .

ויהי רבי גרשום עושה חיל בלמודי חקירותיו והרשותיו ,
 ונהגה לפתע פתאם הגיעתהו הבשורה המעציבה : כי לקח
 אלהים את אביו עמרת ראשו מעליו ואיננו . היש מהר שם
 רבי גרשם רגליו כאילות לשוב אל עיר מולדתו מעטץ להשתטח
 על קברו לבכות ולתנות צרות נפשו וגם לרשת את נחלת
 אבותיו ועובונם . בעברו דרך קאנסטאנטינאפעל נאלץ להפוז
 שמה ימים אחדים בטרם מצא אניה אשר תובילהו למחוז חפצו
 ארצה צרפת , במשך שבתו בעיר הבירה הזאת נוכח לדעת
 את טובה ויפיה , סחרה ועשרה , ויגמור אמר לנטוע אהל אפדנו
 בה ולהשתקע בתוכה לימים יאתיו . פה יהיה לאל ידו להרחיב
 גבולות מלאכתו ולתת לה שם ושארית ; פה ימצא לו אנשים
 חכמים וידועים , גדולי התורה ורבי התבונה , אשר ידירותם
 תיקר בעיניו מאד וחברתם תנעם לו למען רוות ממקור אהבת
 קדשם את צמאוננו הגדול לתורה ולחכמה , ועל כן אָוה את
 העיר קאנסטאנטינאפעל למושב לו כי היא היתה מלאה חכמים
 וסופרים גדולים חקרי לב ככלוב מלא עוף , ויבוא רבי גרשם
 העירה מעטץ וימכור את נחלתו , ביתו ואחוזתו , ואחרי כן בא
 למאינץ מקום מושב מורהו רבי ליאון ובתו דבורה ארוסתו
 מיועדתו אשר חָפו בכליון עינים לקראת יום בואו . בנפש נבהלה
 הקשיב רבי ליאון את דברי חתנו האדם הגדול החפץ להרחיק
 נדוד שנית לבוא עד קאנסטאנטינאפעל , וימאן בראשונה לתתו
 להפיק חפצו ולהרחיק מֶחֶמֶד עיניו ממנו , אפס כי ר' גרשם
 עמד על דעתו כסלע בלב ים ולא שב מפני כל , וגם אשתו
 דבורה הצנועה תפארת הנשים היה אדיר כל הפצה לעשות רצון
 אישה אלוף נעוריה , על כן נאלץ גם רבי ליאון למלא משאלות
 לב חתנו החכם הדגול מרבבה וינענע לו בראשו , ורבי גרשם
 הכין לדרך פעמיו , ואחרי נמלאו לו שלשים יום מיום חתונתו
 עם רעיתו השולמית דבורה נפרד מחותנו הרב בנפש מרה

ובלב נפעם, ויברכו איש את רעהו ויבכו מנהמת לבם עד כי
 רבי ליאון הגדיל; ורבי גרשם בלגיות רעיתו הלכו לדרכם
 ממאינץ קאנסטאנטינאפעלה, והנה גם היום הדרך הרחוקה
 הזאת תכשיל כח הנוסע ומי ימלל את המון התלאות הנוראות
 והצרות הצרורות אשר השתרגו עלו על צוארי הנוסע בימים
 הקדמונים? ! כי בעת ההיא עוד טרם נודעו מסלות הברזל
 הסלולות במישור אשר ישימו את הרכסים לבקעה, ולא נראו
 עוד המון אניות הקיטור השטוח על פני המים כאשר יראה
 הנשר תחת חוג שמים; גם הדרכים לעוברי אורח התקלקלו
 אז, ורגלי הנוסע טבעו בבוץ בטיט היון ובחומר, ויהי נאלץ
 לעבור ארצות רבות ושונות מושב עמים פראים אשר אור הדעת
 לא נגה עליהם וסכנת מות רחפה על פניו, כי בראותם איש זר
 התנפלו עליו בזעף אף ובשצף קצף כפריצי חיות; פעמים רבות
 נלחץ העובר אורח לקחת דרכו דרך יערים גדולים ונוראים
 הנותנים חתיתם בלב הנוסע, וכבואו לנהר יזיל פלגיו וסוגר
 הדרך עליו, לא מצא אף אָני־שיט לעבור בו את הנהר;
 חברי גנבים ולהקת שודדים למאות ארבו על אִם הדרך וצדו
 את נפש ההלך ורכושו לקחתם, וכִהנה רבו המכשולים והחתחתים
 בדרך הנוסע בימים ההם. והנה אחרי אשר שבעו רבי גרשם
 ואשתו נרודים תלאות וזנעות למכביר, באו שלם לעיר
 קאנסטאנטינאפעל וישבו בה, פה שכר לו רבי גרשם בית
 מעון לשבת ויחל לעשות מלאכתו, להוציא כלי כסף וכלי זהב
 למעשיהם, גביעי כסף מפתחים פתוחי חותם, טבעות זהב,
 שרשרות זהב מעשי ידי אמן כיד מלאכתו הטובה עליו, ויהי
 לו היום למלאכה והלילה להגות בתורת אל חי, וכארי וכלביא
 התנשא ברב כח לעמול בה ולהקרה, לא ארכו הימים ובית
 מלאכת "הצרפתי" הזה נודע לשם ולתהלה בכל העיר, והקול
 נשמע גם בית הקיסר לאמר: בא הנה איש צרפתי חרש

והושב בזהב ובכסף, איש מלא רוח חכמה ודעת להלל מאד, ומשפחת הקיסר גם היא המתה חסדה לאיש הגר הזה הבא לצור בעיר הבירה, ותקנה תמיד כלים יקרי הערך העשויים בבית מלאכת רבי גרשום, וכאשר הרחיב ה' את גבולו, ותקצרנה ידיו מִקְּפִיק חפץ כל הדורשים אחרי מלאכת ידו, וישכור לו פועלים הרוצים לעשות מלאכתו על האבנים תחת פקודתו, וה' בָּרַךְ את רבי גרשם מאד ויגדל מיום ליום וירכש לו עשר ונכסים רבים וביתו היה מלא כל טוב, אפס לא היתה שמחת רבי גרשם שלמה כי נחלת ה' — בנים, לא שמחה את לבו, כי ה' מנע ממנו פרי בָּטֶן.

ב.

מעליטמא

למִנַּת לב דבורה ולדאבון נפשה התבוננה באישה רבי גרשם כי רוחו הבלה יום יום, ויגון ועצב מלאו את בָּתֵּי נפשו, אהה! מי כמוה ידע את מקור עצבנו ויגונו? הן הלפו עשר שנים מיום לקחה רבי גרשם לו לאשה, וה' סגר אר רחמה, וקול ילד שעשועים מרנין לב אבות לא נשמע בביתו. ובין כה וכה ובית מסחר רבי גרשם עשה לו שם בין גדולי הסוחרים בקאנסטאנטינאפעל ולא רק בגלל הריצות מלאכתו הנפלאה נודע לשם ולתהלה, אך גם חכמתו העמוקה מני ים והונו ופרשת גדולתו הרימוהו שבת בין נדיבי עם וגדולי הבירה:

ויהי היום, בנשות צללי ערב אחרי סגר ר' גרשם את

דלתות

(מאוד"ג)

דלתות בית מסחרו הגדול ואחרי שפכו שיח לפני ה' בתפלת הערב
 ויאכל לחם, פנה לבו מכל עסקיו, ויבוא לחדר למודו להגות
 שם בלמודי התלמוד כדרכו תמיד, אולם מחשבות לבו ויגונו
 העזו הטמון בחבו הפריעוהו מהעמיק חקר בכפר התלמוד השתוח
 לפניו. "אהה ה' אלהי דבר ר' גרשם בהתבודדו בחדרו "מה
 רבה אנתתי ותוגיון נפשי! הן פתחת לי את אוצרך הטוב, את
 מעשה ידי ברכָתָ, ותמלא ביתי כסף וזהב, וכל טוב לא אצלת
 ממני, ומה תתן לי עוד? אך אהה! מה יסבון לי עשרי ותפארת
 חמדתי, הוני ותהִלתי, אם לא הפלאת לי חסדך לתת לי זרע
 אנשים אשר ינחמוני ממעשי ומעצבון ידי! ואנכי הולך ערירי!
 הנה כטבעות שרשרת גדולה אשר חִפרו יחד זה בזה אראה
 את תולדות בני האדם מיום ברוא ה' אלהים את התבל
 ויושביה עד היום הזה, אך האם אהיה אנכי הטבעת האחרונה
 מהשרשרת הנפלאה הלזו? האֶדְמָה לקש או לעץ יבש אשר ימות
 בארץ גזעו ולא יעש עוד בדים ופארות? הן רוח אבותי הקדושים
 תחייני גם אני, בדרכי אברהם אבינו ללמד תועים בינה אלך
 גם אנכי, ומדוע לא זכיתי גם להכנים בן בבריתו של אברהם
 אבינו. את אלהי אבי יעקב אעבוד בכל לבבי ובכל נפשי,
 ומדוע יִבְצֵר ממני לגדל ילדים לְעֵבֹד את האלהים. בתורת ה'
 חפצי יומם ולילה, ומדוע נחשך ממני לְלַמֵּד לְבְנֵי תורת ה' צוה
 לנו משה מורישה קהלת יעקב!"

ככה התאונן רבי גרשם ונשקע במצלת יגון נורא מאד,
 הוא דמה בלבבו כי בודד הוא ואין איש אתו, אפס לא כאשר
 דמה כן היתה, כי דבריו נשמעו גם החוצה, כי אשתו ארבה
 לכל הנה היוצא מפיו, פתאם נפתחה הדלת ודבורה באה
 החדרה ותתרפק על חודה הוא אישה קדושה ה' ורב העליליה.
 "אישי אהובי" — אמרה אליו — "מה מאד ידאב לבי לראותך
 הולך שחוח כל הימים בתגרת יד העצב וסערת היגון אשר

יכבירו

(מאוה"ג)

יכבירו אכפם עליך! ועוד יוסיף רעיוני לדכאני בידעי נאמנה כי
 רק בשלי הוא הסער הגדול הזה, אנכי היא נסבת עצבונך
 ומכאוב לבבך, כי אלהים סגר את רחמי ומנע ממנו פרי
 בטן בגללי, הבה אישי היקר! נזכרה נא ימים מקדם, נביטה
 על מעשה אמותינו שרה רחל ולאה ובעקבותיהן גלך גם אנהנו,
 אנכי אתאמץ להביא אל ביתך עוד אשה אחת, אשר תקחנה
 לך לאשה* (לבעבור תלד לך בנים ובנות אשר יקרא שמך
 עליהם, וה' אלהים יבנה לך בית נאמן, וזכרך לא יסוף
 לדור ודור, ואולי אבנת גם אנכי ממנה".

"האם אתה אהובתי תחפצי לעשות כדבר הזה? הנה נפש
 יקרה אתה מאז ידעתך גם דברך אלה יתנו עדיהם ויצדקך כי
 דמי אמותינו הנאדרות בקדש נוזלים בעורקיך. אמנם הלילה
 לי מעשות כדבר הזה! לא אקח מידך זבח רצונך, ורק למענך
 רעיתי מאנה נפשי לשמוע בקולך, האם לא תדעי לך רעיתי
 יקירתי מה עשתה הגר לגברתה אחרי היותה לאברהם, ושרה
 עוד עקרה היתה?"

"אל תירא אהובי ואל תחת! אם אקריבה לך קרבן על
 מזבח אהבתי אותך, תמים יהיה לרצונך. אם ימצאו דברי חן
 בעיניך ולקחת לך עוד אשה, כי אז בשלום ובמישור אהיה
 עמך יחד, אנכי לא אקנא אותה ועיני לא תצר בכבודה
 וגדולתה, כי רק אשרך ותפארתך אנכי מבקשת כל הימים,
 וכאשר אהבתיך עד כה כן לא יסור לבי ואהבתי ממך גם
 להלאה, בידעי נאמנה כי רק למענך ולמען חייך וכבודך
 אחיה על פני האדמה, ומי יתן ותמצא אשתך השניה את
 לבבך נכון לפניה ובאהבתה תשגה תמיד, כי אז יעמח לבי

גם

(* טידעת היא כי בימים ההם עוד הורשה לאיש ישראל לקחת לו נשים
 רבות, על פי חקי התורה הכתובה והמסורה.

(מאוה"ג)

גם אני, ורב לי אם רק אֶפְבְּדָה בעיניך ואהי ידִידתְךָ.
 "דבש וחלב תחת לשונך אֵת אשת החן וטובת הלב!
 מי יתן וְאֵת מִשְׁאַת נפשי תלדי לי בנים ולא תתערב זרה
 בתוכנו, כי אז מה מאשר חלקי בחיים! ידעתי כי כיצחק
 אבינו ורבקה אמנו מחמדי נפשנו, גם את כאיל תערגי לראות
 זרע, למען לא נהיה כעץ יבש, לכן אהובתי! לא אקח מידך
 קרבן מנחתך רק קומי נא ונשפוך שיחנו יחד לפני ה' מלא
 רחמים, אולי יעתר לנו ויתן לנו משאלות לבנו, כאשר נעתר
 לאבותינו יצחק ורבקה... ושניהם יחד פרשו כפיהם לאל
 שוכן שמים ויהפילו ברגש לב ובעינים נוולות דמעה כי יאזין
 תפלתם."

אך מי בא בסוד ה' ? מי גבר יודע דעת עליון ? הוא
 שך בענן לו מעבור שועת רבי גרשם ואשתו, ואף כי הרבו
 תפלה לא שמע הפעם לקול עתירתם.

עוד שנה אחת חלפה, ומיום ליום ירבה כבוד בית
 רבי גרשום ועשרו, אך כרבות להונו כן רבתה תוגתו על
 דבר אשר מנע ה' ממנו פרי בטן, כי למי הוא עמל.
 בעת ההיא חי בקאנסטאנטינאפעל איש יהודי רוכל
 ושמו מנחם, ויהי האיש ההוא ירא אלהים ותמים דרך, וגם
 ספרי חכמת ישראל לא היו כספר החתום לפניו, ויחיה את
 נפשו מיגיע כפיו ועמלו הרב בעשותו מקנה וקנין בכלי כסף
 וכלי זהב אשר לקח תמיד בבית רבי גרשם וישאם מבית לבית
 למכרם, אשתו מתה עליו בדמי ימיה ותשאר לו אחריה בת
 יחידה יפת תאר ויפת מראה להלל מאד מעליטטא שמה,
 היא היתה צרי ליגון לבב אביה, והיא גאותו ותהלתו, כי
 בכל העיר הבירה לא נמצאה עלמה יפה כבת מנחם, אפס
 רק ביפעת תאר פניה ויפי מראָה גאות לְבִשָּׁה, אבל באמת
 לא עצרה בתוכה נפש זָפָה ורוח יערה, ולבב מעליטטא

התנועע

(מאוה"ג)

והתנועה הנה והנה כנוע עצי יער מפני רוח, כי מימי ילדותה
חסר לה החנוך הטוב ולא ידעה נכחות וארחות יושר, כי
בעווב אמה את ארץ החיים, נעזבה מעליטטא באין משים
עין על דרכיה; את פני אביה — אשר בזעת אפו אכל לחם
בסובבו כל היום בשוקים וברחובות למען מצוא קונים למשלח
ידו — ראתה אך רגעים אחדים ביום, וככה גדלה הנערה
באין מורה דרך ובלי מַיִשֶׁר אורח, ויהי לבה ריק מכל מדה
טובה ומעֲנֻת צדק, ויהי כל ישעה וחפצה רק ללבוש מחלצות
פאר ולהעלות עדי תפארה, וללכת בגדולות ובנפלאות מערפה,
זאת היתה מחשבתה כל היום.

ויהי היום ומעליטטא יושבת על יד פתח בית אביה,
והנה שר צבא אחד משומרי ראש הקיסר צעיר לימים, יפה
עינים וטוב רזאי, רוכב בגאותו על סוס קל עובר על יד הבית,
העלם הזה הנודע בשם מיכאל מפא פלא גאניען היה
אחד השרים הצעירים אשר להם מהלכים בבית הקיסר, חזו
הסרים יאהאן יושב ראשונה במלכות ודבריו נשמעים להקיסר
ולעצתו ייחל.

כראות מיכאל את מעליטטא היפה-פיה התחללו כל
קרבו ויעמוד כבול עין ופתאם החזיק ברסן סוסו הדוהר
ויעצרהו מעבור הלאה.

היפה בנשים! קרא מיכאל בעודנו יושב על פֶּר הסוס
אם בת שמים אַתְּ וְשִׁלְחָתְּ מִשָּׁם ארצה להוסיף פאר על תפארת
הבריאה פֶּלֶה ולהאיר פניה בנגה ברק מראיך וביפי תאר פניך,
הה! הפליאי נא לי חסדך והשארי פה עוד רגעים אחדים
למען תשבענה עיני ממראך כי נאוה! ואם בת אדם אַתְּ הנה
השבעתי אותך בכל קדש ונשגב כי תגידי לי את שמך ושם
אביך לבעבור אקרב אליו ואחלה פניו כי יתנד לי לאשה.
מעליטטא נבהלה למשמע אוניה ותקם ותברח אל הגן,

אך ברגע ההוא נחפו מיכאל ויצנח מעל הסוס ארצה ויאסרה
 לאחד העמודים, אשר הבית נשען עליהם, והוא מהר ויקפץ
 כארי מעל החומה הנמוכה הסובבת את הגן ויחזק ביד
 מעליטטא וכפרץ מים רבים שטפו עברו דברי חן ונעם אהבה
 וידידות מבין שפתיו ככל אשר שמה בפיו האהבה אשר התלקחה
 בקרבו ואין מכבה.

פני מעליטטא התארמו, אך נשארה על מקומה ולא
 ברהה עוד, כי גם היא חמדה בלבה את יפי תאר העלם,
 על כן המתה און קשבת לדבריו.

„מה שמך את? בת אלהים?“ שאל אותה מיכאל.

„אדוני היקר! מעליטטא הוא שמי אשר קראו לי אבותי.“

„ומה שם אביך?“

„שם אבי מנחם הרוכל.“

„הוי אביך יהודי! צר לי מאד; אפס זאת לא
 תעמוד לי לשטן, אנכי אוציאך מאהל אביך אשר ריש
 ועוני יקננו בקרבו, ואביאך בשמחות וגיל אל היכלי ענג
 וארמנות מלכים, דעי נא כי אנכי מיכאל מפאפלאנאניען שר
 צבא הקיסר, ודודי הוא היושב ראשונה במלכות, הנודע
 בשם יאהאן, ועוד היום אדברה עם דודי על אודותיך, הוא
 אוהב אותי אהבה בלי מְצָרִים וכל חפצי לא ימנע ממני, והיה
 כי יאות גם הוא לרצוני — אשר לא אפונה בזה אף רגע — כי
 אז תמירי גם את דתך ותהי לי לאשה.“

לב מעליטטא חרד בקרבה כדבר מיכאל את דבריו,
 רעיוני גאה וגאון הניעו את מורשי לבבה, וחזיוני שוא מלאו
 את כל בתי נפשה אשר גם מאז ומקדם לא נקו ממזמת שוא כאלה
 ללכת בגדולות ובנפלאות, „האח! מי כמוני מאשרה בארץ?
 אמרה בלבה „עת אהיה לאשה לאחד מגדולי המלך בהופיעי
 אל המשתה לחול במחולות אשר בארמון הקיסר, ואנכי אהיה

לבושה מחלצות שש וארגמן, ועדי זהב מעלף ספירים אענדה
 לי וישית על הודי נוספות... מעליטמא בהגיגה כל זאת
 לא משה עוד סורועות מיכאל אף גם השיבה אמרי אהבה יצי
 וידידות אל חיקו, ואך בהקשיבה קול צעדי השפחה בע
 הולכת לקרוא לה לבוא הביתה נשמטה ממנו בחוקה הע
 ותברח מפניו, וגם הוא דלג מעל החומה וירכב על סוסו פלו
 וינס וילך לדרכו.

הסרים יאהאן האהוב מאד בעיני הקיסר באזיל, שלח בן
 אחרי בן אחותו מיכאל מפאפלאנאניען לקרא אותו אליו
 לקאנסטאנטינאפעל, יען חשב מזמה להרבות על ידו כבוד
 פקדתו, ולהרחיב גבול ממשלתו באחרית הימים. הקיסר
 באזיל לא נשא אשה אף הודיע פעמים רבות לאנשי סודו כי
 לא יקח אשה לעולם. לאחיו הקיסר קאנסטאנטינ השכיני לא
 היה בן, רק שתי בנות לו, שם הבכירה צעא ושם הצעירה
 מהעאדארא, מהעאדארא נארשה לאחד מבני בית קיסר אעכנו
 — הוא הנודע אחרי כן בשם אטמא השלישי קיסר אשכנו —
 אבל הוא נכרת מארץ ההיים בעודנו צעיר לימים על כן עלתה
 תקות מהעאדארא בתהו, בעת ההיא נועדה הבכירה צעא
 ליורשת הכסא אחרי אביה הקיסר, בת מלך זאת יצרי לכבה
 היו רק רע מנעוריה, ודמה הרותח העיר בקרבה חמדות
 נמבזות באין הפנות, ועליה לטש יאהאן את עיניו, כי מיכאל
 הבחור המורם מעם יצודנה בחרמו, ומה מנו יהלוך אם כבר
 נועדה צעא להיות לאיש? הן לא יקר הוא לשמוע בתולדות
 קיסרי ביצאנץ כי בנשוא הקיסר את עיניו אל אשה אחרת
 או נפתה לב הקיסרית אחרי איש אחר, אז יכגר הקיסר או
 רעיתו או הקיסרית את אלוף נעוריה בבית סקלט אשר לא
 יצאו ממנו לחפשי עד עולם, ולפעמים נגזרו מארץ החיים
 על פי פקודתם, רק למען מלא תאות לבם ולהשקט הו

ואם תאחו צעא את רסן הממשלה בידה, ועל מצחה
 אהבה יציין גזר מלוכה, מה נקל לה להריות את אישה מעל פניה
 בעבור מיכאל אהובה לרוממהו ולהושיבתו לכסא, וכאשר תקום
 העצה הזאת או לא יבצר מיאהאן כל אשר יזם לעשות, כי
 לב מיכאל בידו, ואל כל אשר יחפוץ ימנו.

ועל כן דעת לנבון נקל כי לא אבה יאהאן לשמוע אל
 שלחן אחותו לתת לקחת את בת מנחם היהודי לו לאשה, וכפתן
 אליו הרש אמם אוננו מהאזין לקול תחנוניו.

המשוגע אתה נער חסר לב? גער בו יאהאן בהודיעו
 לו מיכאל את חפצו ותשובתו. הלבבעבור זאת קראתיך
 מפאלאגאניען הנה, ואתן לך מהלכים בין העומדים בחצר
 המלך למען תהיה חתן לאיש יהודי לבשתך ולבושת כל בני
 משפחתך? העידותי בך היום כי אם שמוע אשמע כי תבקר
 עוד הפעם את הנערה העבריה, או אעיר בך כל חמתי
 ואגירך לפי חרב! אנרשך ואשליכך מעל פני בחרי אף ותשוב
 להיות גבר לא יצלה כבתחלה, ובל תאמר מי יראני ומי ידעני,
 דע לך כי יש לי אורבים רבים אשר צעדיך יספורו ויצפנו לנפשך.
 מיכאל שמע את מוסר כלמתו וידום, וכראות יאהאן
 את מבוכתו וצרת נפשו שב אפו ממנו, ויחל לדבר אתו
 דברי נגידים במחמאות פיו, אף גלה לו את סודו הפסום אתו
 ואת מטרתו הנשגבה כי יש את נפשו לקחת אותו אתר כבוד
 וכסא מלוכה נכון לפניו; לב מיכאל נרעש ויתגעש ורגש נורא
 אחזהו, וישבע לדודו יאהאן כי לא ישוב עוד לכסלה לבקר
 את הנערה העבריה.

והי ממחרת ומעליטמא יושבת עוד הפעם בקפפת שריגי
 הגפן, ובלב נפעם עיניה צופיות וכלות אל העלם הנחמד מיכאל
 כי יבוא גם היום לראות פנים אמה ולהתעלם באהבתה, אך
 לשוא! מיכאל חלל את שבועתו ויחשך רגליו מבוא, אף לא

יסף שוב אליה מיום ההוא והלאה, והיא גם היא בראותה אישה
 תוחלתה נכזבה ותקותה נשארה מעל, הדלה מהשלות את נפשה בה
 בדמיוני תהו ורעיוני רוח — אשר העירו בקרבה דברי מיכאל במלא
 עד כי נשכח כמת מלבה.

בעת ההיא ורוח דבורה אשת רבי גרשם לא רפתה ממנה הזאת
 ותדבר אליו יום יום כי יקה לו עוד אשה אחת, למען יראו עין
 עולמו בחייו, נחלת ה' פרי הבטן, עד אשר באחרונה נלא העקלקל
 נשוא את דברי בקשתה ויעתר אליה, אך כי תדרוש ה' אישה
 בכבודה אחרי עלמה ישרה ונאמנת רוח אשר תאבה להנש
 אליו; ולמען הוכיח לעיניו כי תחזיק בתמת אהבתה אותו ו
 רק את טובתו היא דורשת, התאמצה בכל עז למצוא
 עלמה יפה-פיה אשר תנוח דעתו בה, וכאשר שמעה אזנה א
 תהלת מעליטטא ונעם יפיה לא אחרה דבורה אף רגע ותבקש
 אף מצאתה, וגם היא השתוממה על יפעת מראה ותא
 פניה, ותודיע את הפצה למנחם אבי הנערה. מנה
 היה שבע רצון ויחשוב לו לכבוד ולתפארת להיות חותן העש
 הגדול וראש החכמים רבי גרשם, ויען כי הרבנית דבור
 אשת רבי גרשם בכבודה היא המבקשת אותה, ראה מנה
 מראש כי תשיב לבתו בבית רבי גרשם, ולא דאג לה
 תצר עין האשה הראשונה בכבודה ואשרה ותכעיסנה גם כע
 לבעבור הרעימה. ויהי לתקופת הימים ורבי גרשם בא במסור
 ברית החתונה עם מעליטטא היפה בעלמות ויביאה אל ב
 ויאהבה כנפשו, מלא את כל משאלות לבה וכל אשר שאל
 עינה לא אצל ממנה, ויענדנה בכסף ובוהב בבגדי חמד
 יקרי הערך מלבושי שש ורקמה וכל אבני חפץ, גם מעליטט
 שבעה רצון ותהי מאשרה בארץ, כי תאות לבה אשר אל
 עיניה נשואות מאז, נתן לה, וארשת שפתיה לא מנע ממנה
 ומיכאל כבר נשכח מלבה ולא עלה זכרונו לפניה, אך באהב

נה אישה האדם הגדול, ויותר מזאת בתשוקת הבצע ועדי עדיים אשר
 בפאהבה סלה, שומה כל מעינה יומס גם ליל, אך לבב דבורה
 אל במלא עצב ויגון וענני תונה העיבו לעלים את שמי חייה,
 כי ראתה את נפשה עזובה ושוממה בגלל האשה הצעירה לימים
 ממנהזאת קלת הדעת; ובמהרה הפירה את עורתה וחמאתה,
 יראיען מעט מעט נגלו לעיניה דרכי מעליטמא וארחותיה
 בל העקלקלות ולב האבן אשר בקרבה, אבל הסתירה יגונה מעיני
 ה אישה ותהי כמחרישה, כי על מי תזעק חמס? הן מידה היתה זאת
 לה בפתותה את רבי גרשם לקחת לו אשה חדשה — אשר לא
 פלל כזאת — ואך היא הספה את הרעה בבחרה את
 מעליטמא לו לאשה, על כן ראתה און ולא התבוננה
 ולכל מעללי צרתה שמרה לפיה מחסום, כי כן הבטיחה
 לאישה לחיות עמה בשלום ובמישור ולא שנתה אחרי דבריה,
 ולא חללה מוצא שפתיה. אך מה טוב ומה נעים היה לו לא
 שמרה הבטחתה. . . . !

ג.
 התבַּעֲרָה.

הקורא היקר כבר יודע את הסרים יאהאן היושב ראשונה
 במלכות הקיסר באזיל השני, כי רודף הוא אחר הכבוד ואיש
 תככים ובעל מרמה הנהו; אולם רגשותיו אלה כאין וכאפס
 נחשבו לעמת רגש אחר זר ונתעב אשר מלא את כל חדרי
 לבו, הלא הוא: רגש השנאה הגדולה להיהודים, כי בהיותו
 נצר מגזע היונים ינק עוד מחלב אמו את הדעה הקדומה
 והנכזבה לנמור שנאה ואיבה לעם ישראל, והדבר אשר הוסיף
 עוד שמן לאש קנאתו ועברתו היה המקרה: כי על פי יהודי

אחד היה בשנות קדם ללעג ולקלם בפי כל יושב
קאנסטאנטינאפעל, כי עוד בזרם הפקר ליועץ הקיסר, ישג
פעם אחת בהברת רעיו ואוהביו בבית משתה אחד לשתוח
יין ולמשוך שכר, ויתחקה איש את אחיו להראות גבורתו
כטוב לבם ביין, והנה איש יהודי בא אל הבית יחף רגלים,
ויפרוש לפניהם את סחורתו קלת הערך למען יקנוה ממנו, ודון
לבב יאהאן השיאהו לכוות את היהודי, ויקראהו אליו, וכאשר
נגש היהודי בבושת פנים לחלות את פניו כי יקנה מעט מסחורתו,
אמר אליו יאהאן: "הצפן נא את סחורהך כי לא לקנות ממך
סחורה קראתיך כי אם ללמדך בינה. ראה נא, והנה האיש
היושב מרום ורוכב על סוס הנהו מלך; ואשר יסע במרכבה
מרקדה הנהו אציל העם, ואשר ילך בנעליו על הארץ הנהו
בן אדם. אבל מי הוא האיש אשר אין ידו משגת לקנות
נעלים לרגליו לכסות מערומיהן? התדע? אני אניד לך: זה
הוא יהודי נבזה וחדל אישים!"

עיני היהודי נמלאו דם ויתר לו עד מנת, אך בחזקת היד
השקיע אש עברתו וחרון אפו, ויען בנפש עוקמת:
"אורך אדוני בכל לבב על נעם לקחך אשר הטפת אלי,
אך שא נא לי אם גם אנכי שפתי לא אכלא מהטיף לך לקח
אחר תחתיו, ובמאזנים ישא יחד את לקחך. ראה נא, הן
תפארת הגבר: זקנו, מחמד עינו: אשתו, ששון לבבו:
ילדיו! מהלל שם ה', אשר חשך כל אלה ממך הסרים!"
ככלותו את דברו מהר ויאסוף אליו את סחורתו ויעזוב את בית
המשחה, אך יאהאן נדהם וישב בלי נוע כאלו הִלְמוּ הַזֵּיו ורעם,
ורק השחוק הנורא אשר פרץ מפי כל הנאספים עוררתו
מתרדמתו, אז חרק בשניו, רקע ברגליו, ואת ידיו הרים
ונשבע לקחת נקם, ויבז בעיניו לשלוח יד בהיהודי הרוכל הזה
לברו, כי אם מכל היהודים בני אמונתו.

(מאוה"ג)

התולי

הַתּוֹלֵי אִישׁ הַיְהוּדִי הַעֲנִי עָשׂוּ לָמוּ כַנְפִים וַיִּגִּיעוּ לְאוֹנֵי כָל
 יוֹשְׁבֵי קַאֲנֶסְטָאֲנִינְאֶפֶל . רִיחַ הַסְרִים יֵאֱהָאן כְּבֵר נְבֹאֵשׁ בְּעֵינֵי
 רַבִּים מִיוֹשְׁבֵי עִיר הַבִּירָה , יַעַן אֶרְחַ לַחֲבֵרָה וַיִּתְעַרֵּב בְּשַׁעֲרֵרֻיּוֹת
 אִישׁ הַזֹּרֹעַ עוֹשֶׂה מְלוּכָה וְלֹא בְּמִשְׁפַּט נִיצַעֲפָאֵר הַשְּׁנִי אֲשֶׁר רָצָח
 אַחֲרָיו כֵּן נִפְשׁ , יֵאֱהָאן צִימִיסְצַעֶס בַּחֲדָר מִשְׁכְּבוֹ . וְכִשְׁמוֹעַ
 שׁוֹנְאִיו וּמְנַדְּיוֹ אֶת דְּבָרָיו הַבּוֹז אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִפִּי הַיְהוּדִי נִגְדוּ וַיִּפְלְחוּ
 כְּלִיּוֹתָיו וְלָבוֹ , שִׁמְחוּ בְּלִבָּם וַיִּלְמְדוּ גַם אֶת לְשׁוֹנָם דְּבַר
 מִהַתְּלוֹת כְּאַלֶּה אֵל יֵאֱהָאן בְּכָל עֵת מִצְוֹא , וַיְהִי שְׁמוֹ מְנוֹאֲץ
 בְּפִיהֶם כָּל הַיּוֹם , וְמָה מְאֹד חָרָה אִפּוֹ בְּפָגְשׁוֹ לַפְעָמִים אֲחֻזָּת
 מִשְׁנֹאִיו , וְלִבְעֵבוֹר הַרְעִימוּ קְרָא הָאֶחָד בְּקִלְסָה : "תִּפְאַרְתַּת הַגִּבֹּר :
 זְקֵנוּ !" וַיַּעַן הַשְּׁנִי וַיֹּאמֶר : "מַחֲמַד עֵינָיו : אֲשֶׁתּוֹ !" וַיַּעַן הַשְּׁלִישִׁי :
 "שִׁשׁוֹן לָבוֹ : יִלְדִּיו !" "מִהַלֵּל שֵׁם ה' " קְרָאוּ בְּלֵם קוֹל אַחַד
 "אֲשֶׁר חֲשַׁךְ כָּל אֱלֹהִים מִמֶּךָ הַסְרִים !"

וּבְכָל פַּעַם מְדֵי שָׁמַע יֵאֱהָאן אֶת דְּבָרָיו הַבּוֹז וְהַקִּיקְלוֹן
 הַנִּשְׁפָּכִים עַל כְּבוֹדוֹ , חָרַק בְּשֵׁנָיו , רָקַע בְּרַגְלָיו , וְנִשְׁבַּע
 לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בַיְהוּדִים .

אַחֲרָיו כֵּן הֵלֵךְ יֵאֱהָאן הֵלֵךְ וְגִדּוֹל וַיְהִי רֵם וְנִשְׂא וְגִבּוֹה
 מְאֹד , כִּי הִקְיִסֵר בְּאוֹזֵיל שֵׁם אֶת כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל הַשְּׁרִים אֲשֶׁר
 אָתּוֹ . "עֵתָה — אָמַר יֵאֱהָאן בְּלָבוֹ — עֵתָה קִרְבָּה הָעֵת לַפְקוֹד עַל
 הַיְהוּדִים רַעֲהָ לְהִנָּקֵם מֵהֶם וּלְהַכְרִית מֵאַרְץ זְכָרְסִי ; אִפְסִי כָּל עַמְלוֹ
 הִיָּה לְרִיק וַיִּגִּיעוּ לְבַהֲלָה , כִּי צִדְקַת לִבֵּב הִקְיִסֵר וְעַז רוּחוֹ הִנְאֻמְנָה
 עַמְדוֹ לוֹ לְשִׁטְן לְבִלִּי הִפִּיק זִמְמוֹ , וַיִּפְלֵא מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת דְּבַר רַע
 לַיְהוּדִים בְּלִתֵּי אִם יִמְצָא הוֹאֲנָה וְעֵלִילָה לְהַתְּגוֹלֵל וּלְהַתְּנַפֵּל עֲלֵיהֶם .
 אֲךָ לְמוֹרֶת רוּחַ לֹא בְּמַהֲרָה אָנָּה הַמְקַרָּה תוֹאֲנָה לִידוֹ וְתֵאֲזוֹת לָבוֹ
 לֹא נִתְנָה לוֹ .

אֲמַנֵּם לֹא לְעוֹלָם חוֹסֵן ! פִּתְאֹם בָּאָה עֲנָנָה דְּרַת חֲזִיזֵי אֲסוֹן
 שׁוֹד וְשֹׁבֵר עַל הָעִיר קַאֲנֶסְטָאֲנִינְאֶפֶל , וְגַם הַיְהוּדִים לֹא
 נָקוּ מִמֶּנָּה .

ויהי בליל חשך ואפלה וכל יושבי העיר נמו שנתם, ופתאם
 נראו קרני אור נגה על פני רקיע השמים, כרגע צלצלו כל פעמוני
 העיר מבשרים אסון רב: כי פרצה אש בתוך העיר וברגע נהפכו
 כל בתי העץ, בתי המרוח, בתי המסחר לערמת עפר ולשלל
 להאש הגדולה והנוראה אשר לא ידעה שבעה, וכנחש
 עקלתון סבבה עברה דרך רחובות העיר, ותדלג על החצרים
 ותקפץ על המבצרים באין מעצור. ותהי מהומה, מבוסה
 ומבוכה רבה. ובתוך המבוסה והשערוריה לא עלה על לב
 איש לחגור שארית כחו לעצור בעד הרעה ולכבות את התבערה
 לבל תפרוץ הלאה; כי מלבד אשר בימים ההם לא נועדו עוד
 גדודי המכבים להיות נכונים ליום צרה כבימינו אלה, חזו
 מראש כי לא לעזר ולא להועיל יחגרו כחם להציל את אהלי דלת
 העם מהיות טרף לשני האש, כי כבר עברה חוק וגבול.
 אהה! מי ימלל יללת אנשי העיר וקינת נשיהם וטפם אשר יד
 האש האכזרית נגעה במו לרעה! ויען כי פרצה האש בחצות לילה
 עת כל העיר היתה שקטה ושאננה ויושביה נמו שנתם, על כן
 נרעשו ונבהלו לפתע פתאם בשמעם את קול האסון הנורא,
 ובנפשם לא ידעו את אשר יצילו מהונם ורכושם. יש אשר
 נמלטו בעזר שניהם, ותהי להם נפשם לשלל, ויש אשר עלו
 חיים על המוקד, כי האש סגרה עליהם הדרך מהקלט על
 נפשם ולהחליץ מצרה, ויש אשר ראו נשיהם וטפם הגיעו עד
 שערי קות, ויואלו להצילם מרעתם ויקברו חיים עם מרבית
 ביתם תחת ערמות העפר ועיי כפלה משברי החומות אשר
 ערו לארץ ונפלו תחתיהם, נשים רחמניות מתופפות על
 לבביהן ומקוננות על מות אלוף נעוריהן וילדיהן, וילדים רבים
 בשבר יללו על אבדן הוריהם וכלם יחד געו בבכי תמרורים
 על שרפת בתיהם קניניהם וכל רכושם.
 בית רבי גרשום היה מהראשונים אשר להבת אש לזהם

(מאוה"ג)

אחזה

אחזה בו, כל בני ביתו נמו שנתם ולבו ער, כי הָגה בתורה
 בכל לב וכתב את באורו הגדול על התלמוד, ובגלל זאת
 היה גם מהראשונים אשר לא נבצר מהם מומת ישע להמלט על
 נפשם ולהציל מהונם ככל אשר היה לאֵל ידם. וחיש מהר
 העיר את שתי נשיו, ויעמם אותן בזהב ובאבנים יקרות כאשר
 תוכלנה שאֵת, והוא הציל את כתבי ידיו היקרים וימלטו מתוך
 המהפכה אל בית אחד מאוהבי רבי גרשם אשר גר בקצה
 העיר ועקבות האש לא נודעו שמה. פה עזב את נשיו במנוחה
 שאננה, וימהר לשוב ולראות מה עשה ה' בביתו, ומה מאד
 נבהל ונבעת ולבו נשבר בקרבו לראות את הנשמות והחרפן
 האיום אשר נעשו בעיר ברגעים המעטים אשר מלט את חי
 נשיו מרדת שחת. שוקים ורחובות רבים נהפכו לגלים נצים,
 והבתים והחומות ערו ערו עד היסוד במ ולא יכיר עוד מקומם.
 להאש האכזרית אשר שמה שמות בעיר התרועעו גם בנים
 משהיתים ויעזרו לרעה, אנשים רעים וחטאים אשר ראו למו
 עת מצוא לשלול שלל ולבוז בו, שודדים וחומסים, זובתי
 אדם ומרצחי חרש פשמו למאות בכל חוצות העיר, ויחמסו
 בזרוע רמה ויהרגו את כל הבא בידם ואין מציל, אז זכר רבי
 גרשם את חותנו רבי מנחם אשר גר הרחק מעט ממקום הַשְׁרָפָה,
 ונשאר לבדו בביתו ואין איש אתו, היש מהר רץ רבי גרשם
 לבקש את חותנו ולהצילו מלהבות אש, אך אהה! בהגיעו
 לביתו מצא הדלת נשברה, והזקן מנחם נפל שרוד ומתבוסס
 בדמו, שודדי לילה אשר זה ימים רבים לטשו עיניהם על כלי
 הכסף והזהב הנמצאים בביתו אשר סחר במו, רצחוהו עתה
 נפש ויבוזו את כל אשר לו.

ביום המחרת והשמש יצא על הארץ, הה! מה נורא ואיום היה
 מראה עיר הבירה! שלשים אלף נפש אדם נדרו בחצות ומתהלכים
 בצללים באין מחסה ומסתור מזרם ומממר, אין מקום לנוח אף

אין בגד ושמלה לכסות מערוטיהם, כי כל הונם וקנינם היו
לשרפה מאכולת אש, אנשים למאות אבדו חייהם בלהבות
אש, והמון אדם רב ירדו דומה בזרון לב השודדים.

וירא רבי גרשום ויצר לו להודיע למעליטמא אהובתו ממות
אביה הזקן, כי ירא פן תלאה נשוא את מעא רוחה הנכאה, אבל
שגה ברואה, כי מעליטמא הקשיבה את הבשורה הרעה הזאת
בנפש שקטה ובמנוחת לבב, ותמצא חן בעיני אישה על
הדבר הזה, כי אמר: אות הוא על אומץ לבה ועז רוחה ביום
צרה, אך דבורה ידעה כי לא כן הדבר, כי היא תכנה את
רוח רעותה וצרתה, וידעה בנפשה כי תחת מסוה אומץ הלב
נסתרה קלות דעתה ואהבתה את נפשה; אמנם החרישה ולא
דברה למשוב ועד רע, כי כן הבטיחה לאישה לחיות בשלום
ובמישור עמה.

דבורה הטיבה לראות: כי מעליטמא התאבלה יותר
באבדן הונה עדיה וחלייתה ממות אביה, אף פחדה פחד לימים
הבאים כי נאבד עושר אישה בענין רע וידיה תאסרנה מהיום
והלואה ולא תוכל לפור כסף רב על תאות לבה הות נפשה
וחמדת עיניה כבתחלה.

לרגלי התבערה הנוראה בא עוד אסון נורא אשר לא
חזה אנוש מראש: כי בני הרשף אשר הגביהו עוף וישימו
את מרבית חוצות העיר למקום תנים ומדבר שממה הביאו גם
את הדבר בעקבותם ומגפת אדם נהיתה בעיר. כל בני העם
אשר התגוללו בחוצות קריה באין מקום סתרה, נאספו והובאו
בצל קורת בתי התפלות והיכלי העיר אשר דלתותם פתוחות
לכל עובר, ובהתאסף המון עם רב במקום צר אחד, ואיש
באחיו נגשו ויבאש הרוח (דער וועטטער) ויהפך לצחנה ולקטב
מירי לאף שואפיו, וגם חום השמש הכביד ידו בפעם הזאת
ויעזר לרעה, ולכן פרץ דבר קבד מאד בין כל יושבי עיר

הבירה

(סאוה'ג)

הבירה, הה! המחלה האיומה הזאת נוראה היא בין כל משחיתי האדם על פני האדמה, מצדה נפלו אלף ורובה מימינה, עד כי לא מצאו אנשי חסד ידיהם לקבור את כל הנופלים שדוד לפני המחלה הארורה והזעומה הזאת.

ורבי גרשם בראותו כי רוב הונו וקנינו היה לברות למתלעות האש, חשב מחשבות לחדש את בית מלאכתו כקדם, אך בעת הזאת פרץ הקבר הנורא אשר כִּתְּףָּ בָּא ויהרוג כל מהמדי עין באין חמלה, ועל כן נָסַג רבי גרשם אחור ממחשבתו, כי אמר: עת לעשות לטובת בני האדם הנבראים בצלם אלהים ולהצילם מַרְדֵּת שַׁחַת. בעת שבתו בפומבדיתא למד גם את חכמת הרפואה, וידע אל־נכון גם את מלאכת הסמים, ועל כן אור כנבר הלציו, סָבַב מרחוב לרחוב ומבית לבית, ובכל המקום אשר צעדו רגליו על מפתן בית החולה, באה גם הישועה לרגלו, ומלאך המָוֶת נס וימלט מפני מלאך מושיע זה, הכרוב הסוכך על עֲנֹת עֵמוּ ופודה ומציל לכל מפלגות בני האדם. סְמִית־רופה אֵשֶׁר הֵכִין בְּטוֹב טַעַם ודעת פעלו פְּעֻלַּתָּם לטוב על החולים, הִקְלוּ אֶת מְכַאוֹבָם כְּרַגַּע, וּכְעֹבֹר יָמִים אַחֲרָיִם עָיְבוּ לְאִיתָנָם ונרפאו.

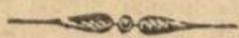
לא ארכו הימים ורבי גרשם נודע בכל העיר לרופא חכם ומומחה לרבים מאין כמוהו, ויהי כבואו לִבְקֹר אֶת החולה ולחקור על דבר מחלתו, העיר בקרבו רגשי נחם ותקוה טובה; בדבריו הִרְכִּים מִשְׁמַן חֹזֵק יָדַיִם רַפּוֹת ויאמץ ברכים כושלות, אף סעדהו על ערשו — ערש דוי, ובעלים לתרופה רפא את יְצוּרֵי גֵוּוֹ אֲשֶׁר כָּצַל נִהְלְכוּ, והמחלה גורשה מן גֵּו כָּלִיל, אם לא חוקה עוד בטרם בא רבי גרשם לבקרהו.

בין כה וכה והעיר קאנסטאנטינאפעל נבוכה מאד; הסרים יאהאן הוציא דבה והעביר קול כי מבית יהודי פרצה האש האכזרית, וכי ידו היתה במעל הזה. ורב כח האשמה הזאת

לעורר את חמת העם ולתת חרב בידו להשחית את היהודים באין חמלה, ועוד הוסיף להצית אש השנאה והמשטמה על מוקדי לבב שונאי ישראל עד כי מדי יום ביומו נהרו המונים המונים לפני ארמון הקיסר, ובקול שאון והמולה רבה דרשו ממנו לענוש קעה את היהודים אשר בשלהם היה האסון הגדול הזה בעיר הבירה. ימים רבים מאן הקיסר באויל לשמוע בקולם ולתת להם להפיק את מאויים, אך הסרים יאהאן החכם להרע: ולהשחית, הערים מנמת רצח להאשים את היהודים בעיני הקיסר, ועל פיו היתה שומה כי גם כהני הדת באו אל הקיסר וימלאו את דבר יאהאן, ותקמן עוד זאת בעיניו וימלאוהו לבו הרע להפחיד את הקיסר בקשר ובמרד לאמר: כי כרה נפש כל העם על היהודים, עד אשר נלאה הקיסר באויל המוב והישר כלכל את הלונת יועצו הראשון ותנואת כהני הדת, וגם חזקו עליו דברי העם אשר לא נתנו פוגת לו — בעצת הער האכזר יאהאן — ועל כן נתן צו להעביר קול בכל מלכותו, כי בעוד שלשה ירחים יגורשו היהודים כלה מן הארץ, הם וכל אשר להם, לא ישאר אף אחד, והאיש אשר ימרה את פי הקיסר ויעבור על דברי הפקודה הזאת להשאר במדינה אחר עבור מועד, אחת דתו להמית, ובשלה יעבור; אך אם חפץ חיים הוא, ימיר דתו בדת הנוצרית ונסלח לו.

תלא כל לשון, תקצרנה שפתי נאמנים להביע אף מעט מוער רגשות החרדה והזועה הנוראה אשר אפפו את היהודים האמללים בשמעם את הפקודה האכזרית הזאת אשר כשואה באה עליהם ולא ידעה רחם; אהה! רבבות משפחות יהודים יושבי כל ארץ הקדם החוסים בצל ממשלת באויל יעזבו מקומות מושבותיהם וארצות מולדתיהם במשך שלשה ירחים, וילכו לנוע על ארצות אחרות מבלי דעת אנה יהיו פניהם

מוערות, הלא צפויים המה לחרב ולרעב ולכל אכזר
 נורא, ואף אם נתן למו הרשיון מטעם הקיסר לקחת
 אתם את כל הונם ורכושם, אך מי נואל ויִסְכַּל לקנות בכסף
 מלא את אַחֲזֵת נחלתם בבתים ובשדות אחרי כי בבוא תקופת
 שלשה ירחים יאלצו לעזוב אותם בלי כל כסף ובלי מחיר?
 ועל כן בכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר הקיסר ודתו מגיע,
 אבל גדול ליהודים, תגרו שקים, וגזרו צום, ומקטן ועד גדול
 נאספו בבתי תפלותיהם לזעוק מרה ולחנן את פני אלהיהם
 ואלהי אבותם. אהה! זכרו ימים מקדם ימי המן הרשע אשר
 שבו עוד הפעם ויכסו על היהודים בצלמות, ימי חשך ועוני
 קדמו פניהם ולא היה לאל ידם להִתְקַלֵּץ מן המצר, כי במה
 חוקן ידי היהודי הנדה והגולה בארץ לא לו, להִתְשַׁע? אין
 כחם רק בפיהם, ועל כן הרבו תחנה ובקשה לאל שוכן
 שמים, כי לא יתן ידיו לראות עֲשֵׂת, וכרועה עדרו ינהלם,
 ינטלם וינשאם, ובצל כנפיו יסתירם לבל יהיו מִרְף לְשָׁנֵי
 אויביהם, מבקשי נפשם לספותה.

ד.

הנסיכה טעהאדארא.

מה תתהלל ברעה הגבור? הן חסד אל כל היום!
 ובעת ינאץ רשע ויאמר בלבו אין אלהים, יראה הי לנו
 את נפלאות עזו ורוב כחו וגבורתו, יוכיח לעיני בני האדם
 כי יש אל בשמים ובארץ ורחמיו לא כָּלוּ מעם סגלה בחר
 לו יה, אף יושיעם בימין צדקו, וזרועו הוא תתמכם לבל יבולע
 להם...

בעוד לבשו היהודים — יושבי ארצות הקיסר באויל —

חרדות

(מאות"ג)

חרדות, ואת כפיהם פרשו לאל כי ירחם אותם ולא יאסף חסדו.
מהם, ויקדם פניהם בחמלתו ושובו להושיעם מצרתם וסלל
הדרך לישועתו, למען תקרב לבוא.

חרדה איומה שזררת בבית הקיסר, כל גבר ידיו על
הלציו, וכל ברכים תלכנה מים, הנסיכה טעהאדארא הבת
הצעירה של הקיסר קאנסטאנטין השמיני, היתה אהובה
נפש דודה הקיסר באזיל. ביפי תאר פניה ובנדבת רוחה
מצאה חן בעיני כל רואיה, ומה גם בעיני הקיסר דודה, כי
היתה צרי נחם לנפשו הענומה ורפאות תעלה ללבבו, בתורה
חסר על לשונה, בכח שכלה הכביר ובמדברה הנאוה, ידעה
לשמח את לבבו בכל עת אשר דברי ממשלתו והליכות מלכותו
העציבו את רוחו ויסערו את נפשו כים נגרש; פתאם והנה
עצבת נוראה אחזה את טהעאדארא, ויגון עז ונורא מאד
מלא את כל חדרי לבבה ובתי נפשה. לא ענתה דבר על כל
אשר שאלו ממנה, ולא שתה לבה אל כל תענגות בני האדם
הנוצרות בעבורה לגרש עצבונה ולשמח נפשה, כל אבל תעבה
נפשה וזקמה חיתה לחם ובכל המטעמים והמגדנות אשר הושימו
לה מאנה לנגוע במו אף לטעום מעט מוער, וככה כלו בשרה
ועורה מיום ליום, עד כי דורשי שלומה החלו לדאג לנפשה
ולחיה, כי ראו את המות הולך וקרוב אליה בצעדי און
ואין מושיע. כל הרופאים החכמים נקראו לבוא אל חצר
המלכות לחקור נסבת מחלתה, ורפואות שונות ותחבולות רבות
הביאו וינסו כחם להקימה מחליה, אך לשוא! כל חכמתם
התבלעה ובינתם הספתרה מפוא אל תכונת מחלתה ולא מצאו
כל אנשי חיל ידיהם לגהות ממנה מזור; בעמל רב צלחה
בידי אנשי בית הקיסר להגמיאה רק מעט יין להשיב נפשה, על כן
כחה עובה ותחלש מאד עד אשר לא היה בה כח ואיל לעזוב
את ממתה ולקום על רגליה עוד.

(מארה"ג)

ובין

ובין כה וכה והיהודים יושבי קאנסטאנטינאפעל החלו להצטיד לצאת מן הארץ ליום המועד, אך במרם נואשו עוד מתקותם להשאר על מכונם, נסו בראשונה לשכך כעם וחמה מהם, אולי ישוב הקיסר את פקודתו אחור, אך כל עמלם ויגיעם היה ללא הועיל; שלחו מלאכים ומליצי יושר אל הקיסר לחלות פניו ולא נתנם לבוא לפניו, נסו דבר עם הסרים יאהאן ויאמרו לשקול על ידו הון עצום למען ידבר טובות עליהם באזני הקיסר, והוא גרשם מביתו וישחק על משפּתָם. — רבי גרשום לא התעצב אל לבו ולא דאג לנפשו על דבר פקודת הקיסר, כי רעתו לא תגדל אף אם יעזוב את קאנסטאנטינאפעל, הן יוכל לשוב למעטץ עיר אבותיו, או למאיניץ מולדת אשתו דבורה, ובשתי הערים האל בטח יקבלוהו יושביהן בזרועות פתוחות וגם שמה ינחל כבוד ויקר, כי תורת ה' אשר בתוך מעיו היא תנחה אותו בהתהלכו ברחבי תבל ותסול דרכו לפניו; ידיעתו הגדולה וחכמתו הַרְבֵּה בכל דבר חכמה ומלאכת מחשבת תתמכנה בידו למצוא חית ידו בכל מקום בואו — אבל צרת בת עמו נגעה עד לבו, ונחל על שברם הגדול כים, יומם לא נח ולילה לא שקט, ויחשוב מחשבות להמציא למו תָרַף אולי יוכל להושיעם מצרתם, כי בצרת עמו לו צר, ולא נתן פוגת לעיניו אשר ורמו כנחל דמעה על יגונם המר. והנה פתאם הקשיבו אזניו מחלת הנסיכה טעהאדארא ויגמור אמר לנסות כחו לרפאותה ולגהות ממנה מזור, ותלף עמלו יחוס הקיסר וישוב את פקודתו הרעה ולא יגרש עוד את היהודים מארץ ממשלתו.

בעת ההיא היה בקאנסטאנטינאפעל איש אחד מאצילי העם ושמו ראמאן ארגיראפאליס, והאיש זקן ונשוא פנים ולו מהלכים בחצר הקיסר; אף ידע הכיר את רבי גרשם כי קנה ממנו גביע כסף יקר הערך מאד, ואלי שם רבי גרשם

פניו כי יבקש רשיון בעדו לבוא אל היכל הקיסר.
 כבוא רבי גרשם אל בית ראמאן, נבעת השר ויתחלהל
 מאד. "אהה! רבי היקר" קרא אליו ראמאן "ידעתי מה
 הפצך ידידי בביתי היום, הן באת לחלות פני כי אבקש
 רחמים בעד אחיך היהודים! אבל הדל לך מתקוה נכובה
 כזאת, יען כי בכל כחי ועמלי לא אוכל הועיל למי".

"שגית אדוני רב החסד" ענה רבי גרשם "כי תקצר ירך
 לאכף על הסרים יאהאן לשנות נכליו הרעים ידעתי גם ידעתי;
 אפס כי בגלל ענין אחר נחוץ מאד באתי אליך היום. הידעת
 אדוני כי לא על מלאכת חרש וחשב לבדה אתיה?"

"שמעתי שמעך אלוף ביהודה כי גם רופא חולים מהיר
 במלאכתך אתה, ורבים מחולי הדבר השיבות בחכמתך מירכתי
 בור לאור באור החיים. האח! ירך רב לך בכל דבר חכמה
 ומלאכה, ובכל אשר תפנה תשכיל ותצלית, ומה רבה
 שמחתי לדעת ולהכיר איש דגול מרבבה כמוך, אשר אין על
 עפר משלך!"

"לא לי אדון יקר יאתה כל הכבוד והתהלה אשר מרות
 אל חיקי, אך יד אלהים עשתה את כל הגדולות ההן, ואני
 רק כלי חפץ בידו לפעול ישועתו בקרב הארץ, ועל כן אקוה
 כי גם הפעם יעמוד אבי כל היצורים על ימיני לרפוא מחלת
 הנסיכה מעהאדארא, אם רק אתה אדוני תעשה עמדי חסד
 לפתוח השער לפני לבוא אל הקיסר באויל".

"מה זה תבענה שפתיך? התאמין כי יהיה לאל ירך
 לרפוא את הנסיכה האמללה אשר כבר הגיעה עד שערי
 מות? ומלבד זאת הלא ידעת אם לא שמעת כי כבר גמרו
 אמר בבית הקיסר לבלי לענות עוד את נפש הנסיכה, ולבלי
 תת עוד לרופא אף מדרך כף רגל בחדרה, אחרי כי כל עמל
 הרופאים לריק ויגיעם ספח נפש, ואשר על כן נואשו מחייה!"

(מאוה'ג)

אם את הדבר הזה שמעתי ובכל זאת תקותי תאמצני כי
בישע אלהים אשיב את החולה העֵנְגָה הזאת לאיתנה אם רק
יחזנו אִמון ברפואתי ועצתי".

"ואם חפצך לא יצלח בידך, רבי? הלא תדע כי
נקמת הסרים יאהאן השונא את היהודים תכלית שנאה תרדפך
באף להשמידך מתחת שְׁמֵי-ה'".

"כדבריד כן יהי! אך אם תצלח בידי להשיב את הנסיכה
לאיתנה ולרפאותה מחליה, כי אז לרחמי ה' ולחסדי הקיסר
אֵיחָל כי ישיב את הנִזְרָה הרעה מֵעַל אַחי היהודים האמללים החפים
מכל פשע, ועתה הלא שׁוֹה הדבר בעיני לשום נפשי בכפי,
אם אוכל לפדות את רבבות נפשות אחי בני עמי מצרה".

"אם כן איפוא יֵשֵׁב נא פה בביתי עד אשר אשוב
אליך, ואני אמהר ואחיש ללכת אל הקיסר ואודיעהו חפצך".
בדאבון לב ונפש יושב הקיסר באויל על יד השלחן,
ולפניו עומד הסרים יאהאן, רעיוני הקיסר נבוכים ומזומותיו
נִקְקוּ ותסערנה ברגש על דברת מחלת בת אחיו אשר לא
תוכל להרפא. הקיסר הזה אשר לא נשא אשה ולא הוליד בנים,
אהב מאד את בנות אחיו כאשר יאהב איש את בניו פרי
בטנו, וביתר שאת אהב את מהעאדארא העדינה וישמרנה
כבבת עינו, ועתה היא שוכבת על ערש דוי למגנת לבו ותגיון
נפשו ואין מושיע לה.

"הה! מי יודע — דְּבַר הקיסר במר רוחו — אם לא
אצבע אלהים היא לפקוד על עוני וחטאתי כי כבדה מאד
בפקדי על היהודים גוי עתיק יומין ושומר אמונים, לעזוב
את הארץ?"

"שא נא אדון ומלך" ענה הסרים "אם ארהיב בנפשי
עז להשיב על דבריד, המרם תדע כי פקודתך זאת אך טוב
וחסד וברכת שמים מֵעַל תביא לנו בכנפיה? הכי לא שמעת

את דברי הכהן אלעקסייא אשר גלה לנו את הדבר הזה באר
היטב כשמש בצהרים מתוך כתבי הקדש».

עודנו מדבר ושומר הסף בא אל הבית ויודיע כי בא
הנה ראמאן ארגיראפאליס ויחפץ לדבר עם הקיסר דבר סתר.
באזיל רמו לו בעיניו לאות כי יתנהו לבוא לפניו וכרגע בא
ראמאן אל הבית.

«מה הנה החדשות אשר תביא לנו? ראמאן» קרא אליו
הקיסר בצערו על מפתן הבית.

ראמאן כרע על ברכיו ויברך את הקיסר, ואחר כן
עמד על רגליו ויקרא: אדוני המלך, הנני בא אליך ובשורה
טובה בפי כי עוד לא אבדה תקוה מבת אחיך טהעאדארא,
ובישע אלהים עוד תשוב לאיתנה ותראה חיים מאשרים לפניה,
כי במהרה תקום מחליה האיום.

«מי יתן והיה, ומאד תברכך נפשי! אך הגידה נא לי
איכה יהיה כדבר הזה?»

«דע נא אדוני המלך, כי פה בקאנסטאנטינאפעל ישנו
רופא אחד רב העליליה חכם לבב ואיש תבונות, והוא יליד
צרפת, ושמעו הולך בכל עיר הבירה כי מפליא הוא לעשות,
בכל מקום בואו לבקר את החולה, יסור מר המות ויברח
מפני פחד חכמתו, ובתבונתו הרבה כל נגע וכל מחלה
רפא ירפא».

«הניחה נא לי מרופאיך אלה, הן רבת שבעה לי נפשי
כעם ומכאובים ממפעלות רופאי האליל אשר ענו את נפש בתי
האמללה, הבל הטה ואין בם מועיל».

«סלח נא מלך רם ונשא! הרופא הזה מרומם הוא על
כל בני גילו. בעת משל הדבר הנורא בעיני עזו, ומכל הרופאים
אבדה יצח ותושיה לעצור בעד הרעה, הראה הוא נפלאותיו
ורעם גבורותיו בהכמת הרפואה, ואין גם אחד מחולי הדבר

מת בחליו אם אך נקרא אל ביתו הרופא הגדול הזה בטרם
עבר מועד".

"ומה שם איש עושה פלא זה?"

"רפי גרשם הצרפתי".

"ההרש בזהב ובכסף?" שאלהו הקיסר בתמהון לבב.

"הה! היהודי!" קרא יאהאן בשפתי לעג.

"הנה הוא זה — השיב ראמאן — האיש הזה למד ידיו
לדעת את כל חכמה ומלאכה נמרצה תחת השמים, וקרוב
חכמתו מכל חכמת בני האדם אשר על פני האדמה, בכל אשר
יפנה ישכיל ויצליח, ואת אשר יבטיח ימלא אחרי דבריו
באמונה".

"לא אפונה כי קוסם קסמים האיש הזה" קרא יאהאן
בשצף קצף "אשר יתעה את הוד מלכותך בהבלי תעתועיו
ובחטאת קסמו; אבינו המלך רב חסד! לא תאפה ולא תשמע
אליו, השקר נא מהלךך בפח מעונן ומנחש זה אשר בכור
שמן יעמוד על ימינו".

"שא נא אדוני היועץ" ענה ראמאן "אם אומר לך, כי
לא דברת נכונה, לא מכשף ולא קוסם קסמים הוא גרשם
הצרפתי, רק איש חכם לב ורב פעלים, אין דבר נעלם
ממנו, ואין נסתר מחכמתו הרבה, ויד ושם לו בכל תקרי
תבונת אנוש ותחבולותיו, כי רוח אלהים תפעמתו".

"טוב הדבר" ענה הקיסר "אני אקראהו אלי ואפקיד בידו
את חיי בתי הנסיכה הצעירה למען ירפאנה מחליה, אך בטרם
יגש אליה ישבע לי בחיי ראשו כי אין בקוסמים חלקו, והבלי
המכשפים רחקו ממנו; ואף גם זאת אעידה בו, כי אם לא
יצלח הפצו בידו להשיב את הנסיכה היקרה אל מצב החיים,
כי אז דמו בראשו. אפס אם ישכיל ואם יצליח במעשיו,

שכר:

(מאוחד)

שכרו הרבה מאד , ואני אישיבה עמו כיד המלכות הטובה עלי ,
ואתה ראמאן לך וקרא נא אותו הנה .

כחץ מקשת מהר ראמאן אל ביתו אשר שמה יחכה רבי
גרשם עליו , ואחרי רגעים מעטים באו שניהם אל ארמון
הקיסר . רבי גרשם השתחוה לפני הקיסר , אך לא כרע על ברכיו .
"מדוע לא הכרע ברך לפני ?" נתן עליו הקיסר בקולו .

"עברי אנכי , אדון ומלך , ואת אלהי השמים אני ירא , רק
לפניו נכרע ברך , אך האמינה לי הוד מלכות ! כי גם אנחנו
עבדיך היהודים לא נופלים אנתנו באטונתנו אליך מיתר
העמים והלשונות יושבי ארצותיך , ויודעים אנו את החוב
הקדוש המחובב אותנו , לאהוב אותך וליראה את שמך בכל
לבבנו ובכל נפשנו , כי מלך גדול ונכבד אתה" .

"מה שכך ?" שאל הקיסר . "גרשם בן-יהודה" , ופה
אָכְנָה בשם "הצרפתי" . "האם יליד צרפת הנך ?" . "עיר מולדתי
היא מעטין בארץ לאטהאריען אשר תשמע היום לקול קיסר
אשכנז" . "ואיך באת לקאנסטאנטינאפעל ?" . "שנים רבות ישבתי
בשבת תחכמני על נהר פרת ולבי ראה שם הרבה חכמה
ודעת בישע אלהים , ויהי בשווי לביתי , עברתי בדרך מסעי
גם את קאנסטאנטינאפעל בירת מלכותך , ובקראיתי לדעת את
טובה ויפיה , מצאה חן בעיני , וגמרתני בלבי לתקוע אהלי
בעיר הבירה הזאת לימים יצרו , לבעבור חסות בצלך הוד
מלכות , ולמען אשבעה שטחות וגיל בראותי את פניך מלך גדול
ונשא , כי באור פניך חיים" . "חלקו מחמאות פוך , יהודי ! האתה
זה האיש הרש ותושב מלפנים בזה ובכסף ?" . "כן הדבר
הוד מלכות ; אך השוד והשבר אשר כתמם באו על יושבי עיר
מלכותך לרגלי הדבר הנורא , נגעו עד לבי , וקמתי להיות
לעזר להם כיד חכמת הרפואה הטובה עלי" . "שמעתי אומרים
עליך ; כי לא לשוא עמלת , והדבר הנורא פשט ויעף מפני

הנופת

(סאה"נ)

תנופת יד חכמתך, הגידה נא לי האם קוסם קסמים אתה, ואילי שחת המה זרוע לך ז". "חלילה לי, מלך חכם ורב החסד! קוסם קסמים אינני, ואילי שחת לא ישמעו בקולי, כי לא נחש ביעקב, אף לא קסם בישראל, אך ה' לברו אפס זולתו, הוא כל יכל! ועצתו תקום. הוא שמע תפילתי ויקשב שועתי ויעמוד על ימיני לתמכני להשיע לבני אדם ולהחיותם כיום הזה". "ואתה האם יערב לבך לרפוא את הנסיכה מהעאדארא אחרי אשר כל הרופאים החכמים לשוא עמלו להקימה מחליה?". "אנכי באלהים אשימה מבטחי, הוא בחכמתו הנסתרה מבינת אנוש, יאיר עיני ויורה לי את הדרך הנכונה, ולבחור את הרפואה הטובה והתחבולה הנאותה לרפאות את הנסיכה הכבודה מחליה".

"אם בן השבעה לי בה' אלהי העברים, כי לא תעונן ולא תנחש ברפאות תעלה אשר תעשה להנסיכה החולה". "הנני נשבע בה' אלהים האל הגדול הגבור והנורא!". "ואם לא יצלח בידך להשיב את הנסיכה לאיתנה?". "ותיבתי את ראשי למלך" ענה רבי גרשם בנשאו עיניו השמימה. "טוב איפוא, כדברך בן אעשה לך ונקה לא אנקך" אמר הקיסר, אך אם תשכיל ותצליח להקימה מחליה שכרך הרבה מאד, והיטב איטיב עמך כיד מלכותי הטובה עלי, ואתה ראמאן הולך נא את היהודי אל חדר החולה, אלהים יהיה עמך גרשם, עשה והצלח!".

ה.

הרפואה

כבוא רבי גרשם לחדר הנסיכה החולה, ראה כי
 מהלחה (סאוח'ג)

מחלתה גברה עליה מאד עד אשר כמעט לא נותרה בה נשמה, פניה קבצו פארור, עיניה חשכו מראות ועל עפעפיה צלמות, דמי עורקיה נוזלים לאט לאט, ואך בכבדות ירגישו הרופאים ויתבוננו את מהלכם, כאיש אובד עצות וכגבר לא יוכל להושיע עמד רבי גרשם על יד המטה, ויצוה על כל אנשי הבית כי יצאו מחדר משכבה ויניחו אותו לבדו בבית החולה המתאבדת את המות האכזר, ויהי בראותו כי לבדו הוא בחדרה משמים בתוכו ואין איש אתו, התנפל מלא קומתו ארצה וזרם דמעות פרצו מעיניו, ויתפלל אל ה' לאמר:

אנא ה' אלהים, הושיעני נא ועשה חסד עם עבדך, אתה אלהי יוצר האדם, לפניך נגלו מחשבות אנוש ותחבולותיו תע' זמות סתרי כל חי; גלוי וידוע לפני כסא כבודך, כי לא למעני, לא למען בצע כסף, לא למען הון ועשר, לא למען כבוד ותהלה חרפתי את נפשי למות וערבתי את לבבי לגשת אל המלאכה לרפוא את החולה הזאת אשר כבר אבדה תקוה ממנה, הה! רק למען כבוד שמך ה' הנערץ והנקדש, ולמען עמך ונחלתך עשיתי זאת לבעבור מלש משחת הייהם לבל ישלמו בם ידי זרים, ולא יהיו לחרפה לכל סביבותיהם; לך ה' הגדולה והגבורה, החכמה והרפואה. בידך הכח והעז לעשות כרצונך ולא יבצר ממך כל ישע ומוצה, ומי יאמר לך מה תפעל? אתה ה' החותך חיים לכל חי, מחיה מתים ברחמים רבים, כאשר החיית את בן הצרפתית על ידי אליהו, את בן השונמית על ידי אלישע, ואלפי עצמות יבשות על ידי יחוקאל, העֶתֶר נא אלי ושלה אורך ואמתך והשב אל החיים את החולה הנוֹטָה שמה למות, למענך ולא למעני עשה, למען יונקי שדים שלא חטאו, עשה למען תינוקות של בית רבן — אל נא רפא נא לה!"

ככה התפלל רבי גרשם ממעמקי לבב וידום. ואחרי כן

קם מעל הארץ וימח דמעותיו מעל פניו, ויקרב אל החולה וירא והנה — נהפך מראה פתאם, עיניה הכהות אורו, ופניה הזועפים לא היו לה עוד; מבין חרכי עיניה יציצו אותות תקוה ושבבי חיים ורוחה שבה אליה כבתחלה. רגשי שמחה וששון עברו משכיות לבב רבי גרשם, כי ראה והבין אשר רגשי העצב והיגון פשמו צורתם ותעבור המחלה כליל. חלפה ואיננה; ועתה דרוש לחפצו לחזק את מבנה גוה להשיבה לאיתנה, אבל ראה מראש כי ימים רבים יחלופו טרם תתאזר כח לקום ממטתה, יען כי במשך ימי מחלתה זהמה חיתה לחם אף לא טעמה מאומה, וכלי המחיה והכלכלה נרפו ועורקיה ויצורי גוה נחלשו עד מאד, ולאט לאט תשוב לבריאותה ולאיתנה הראשון.

רבי גרשם קרא לאחד מעבדי המלך ויצוהו לשים עין על החולה ולשמרה, והוא הלך אל בית המטבחים, וישלח להביא לו מביתו מאכלת חדה ומרוטה, ואחרי אשר חדר את המאכלת היטב שחט שור פר על פי דת ישראל, בחתכו את הקנה ואת הושט לשנים, ויתתך לו נתח בשר טוב ממקום השחיטה ויתנהו על יד אחד מהסרים אל משמעתו ויצוה לנפצו לחלקים קטנים פאר ולבשל מהם פרוק, וזמן הבשול ימשיך עד אשר לא ישאר אף תמצית מעט בתוך הבשר, ועלים לתרופה שם בו, ומהמרק הזה הגמיא את הנסיכה בכל רבע שעה כפות אחדות, וכל אשר הרבתה לשתות מן המרק כן התחזקה ותעודד מעט מעט, עד אשר הפרת פניה ענתה בה כי רפואתה קרובה לבוא. אחרי אשר הגמיאה רבי גרשם מהמרק כמשפט הזה פעמים אחדות נפלה תרדמה עליה ותישן. בין כה וכה צוה רבי גרשם להכין בלי הפוגות את המרק הזה למכביר, והוא לא סר ממטת החולה ולא מש מתוך אהלה ולרגעים בחן

וחקר הליכות דמי עורקיה ומרוצתם ויתבונן אל חקר רפואתה ,
ובחצות הלילה הקיצה הנסיכה מתרדמתה .

"איה איפוא אנכי ?" צפצפה אמרתה . "מחלום רע ופחזיון
ליל איום הקיצות" ענה הרופא .

"ומי אתה ?" הוסיפה לשאול . "אני רופאך אשר בישועת
הי אושיעך וארפאך מחליך , ומירכתי בור אשיבך לאור באור
החיים , ועתה שָׁרְתִי , קחי נא מהמרק הזה למען התחזקי
ותחליפי כחי" .

הנסיכה עוד אין אונים היתה , ולא היה לאל ידה
להקריב את הכף אל פיה , אך ברצון טוב גמאה את
המרק מיד רבי גרשם , ואחרי כן ישנה עוד הפעם .

גם רבי גרשם היה עָיֵף ויָגַע מאד , וישכב לנוח מעט
מעמלו הרב , אחרי אשר הפקיד את אחד מעבדיו לשבת על
יד עֶרֶשׂ החולה לשמרה ולמלא משאלותיה .

בבוקר יום המחרת הופיעה אשת הקיסר קאנסטאנטין
אם הנסיכה החולה לבקר את בתה האהובה ולראותה , ובפעם
הזאת הפירה הבת את הָאִם אחרי אשר לא הפירה תמונתה זה
שבועות אחדים , מרפיון גו ולב ואור עיניה גם הם לא
היו אֵתָה .

"הה ! אמי אמי !" — אמרה שהעאדארא — "האם ככה
חליתי ואנושה היתה מחלתי ?" . זרם דמעות פרץ מעיני האִם
ולא יכלה דַּבֵּר דָּבָר . ורבי גרשם חלה פניה לעזוב את החדר
ולמנוע מאת החולה אף קול דממה דקה ולבלי הרעיש את
בתי נפשה למען לא יפריעו פרעות במצב שלומה ובריאותה .
והקול נשמע בית הקיסר לאמר : הנסיכה תשוב לאֵיתָה
ורפא תרפא . שני הקיסרים באויל וקאנסטאנטין באו גם הם
לשחר את החולה אחובת נפשם , לטען יראו בעיניהם ויִּזְכְּתוּ
לדעת (פאוח'ג)

לדעת אם אמת הדבר אשר לא יאמן כי יספר, אך רבי
גרשם חשך אותם מבוא החדרה לבל תתרגש נפש החולה מזיו
כבודם ויבולע לה.

בין כה וכה נשלחו רצים מבית הקיסר לכל רחבי
המדינה להביא את בעלי החיים והצמחים השונים אשר פקד
רבי גרשם, למען הכין מהם מאכל ומשקה אף רפאות תעלה
בעד הנסיכה. הוא לבדו הכין בידו את כל הכמעמים וירקח
את הסמים בעבורה. שמונת ימים רחפה הנסיכה בין החיים
והמות, כי במשך ימי מחלתה עמודי גויתה רפפו מאד מאד
ולא האמינו בחייה, אך ביום התשיעי הודיע רבי גרשם גלוי
לכל בית המלכות כי אימת המות כבר חלפה עברה מעל
פניה, ואין לפחד עוד לחיי הנסיכה. עתה הרשה לה
לאכול מכל מאכל הערוך לכל בני הבית, גם לשתות יין
המר מכל אשר תאווה נפשה רק מעט מועד בכל פעם, יען
כי מרגע לרגע גדל רעבונה, וכל אכל תאווה נפשה, ומיראתו
פן יבולע לה אם תעמים אוכל בתוך קבתה יותר מאשר תוכל
שאת, על כן מרד בידיו בכל פעם את קצב מאכלה ושקויה
ואָכַף עליה לשמוע בקולו לבלי תרבה לאכול ולשתות
כאות נפשה.

אחרי עבור שמונת ימים אחרים, נתן לה ר' גרשם
רשיון לעזוב את מטתה וללכת בבית ובגן אחת הנה ואחת
הנה לשאוף רוח צח, ואך עתה הרשה לאבות הנסיכה ולאחותה
וגם לדודה הקיסר באויל לחבק את מהעאדארא השָׁבָה מְמוֹת
לחיים ולשוש אתה משוש.

ויעאר רבי גרשם עוד שמונת ימים בארמון הקיסר לשים
עין על מצב הנסיכה ובריאותה, ואחר כן הודיע להקיסר כי
שָׁבָה לאיתנה ורופא איננו דרוש לה עוד; במרם עזב רבי

גרשם

(מאוח"ג)

גרשם את הארמון באה אליו הפקודה כי יופיע בחדר
הקיסר באזול.

"אתה מלאת את דברי הבטחהך" אכר הקיסר אליו,
"הנסיכה שהעאדארא נרפאה מחליה ושבה לאיתנה; אני וכל
אשר לי לנצח לא נשכח את פעלתך הרוממה, ועד עולם
נודה לך על חסדך ועל אמתך, ועתה גם עלי לשלם לך רב
פעלים שְׁכַר מִיּוֹדֵי חֲמֻשִׁים אֵלֶּף שְׁקִלֵי־זָהָב בְּעֵד עַמְלֶךְ, וּכְרַגַע
אֶשְׁלַחֶם אֶל בֵּיתְךָ".

"גדול עד שמים חסדך, ארון ומלך, ומה רב טובך
אשר צפנת לעבדך! אך סלח נא לי הוד מלכות, אם לא
אוכל לקחת ממך מתנת ירך הנדיבה".

"היערב לבך לבעט במתנתי — מתנת המלך?"

"לא כן מלך פְּבִיר רם ונשא, כי מתת ירך יקרה לי מאלפי
זהב וכסף וסגלת כל חמדה, אבל הרעננו נא להחליפה באחרת.
אהה! אדוני המלך חוס ורחם נא עלי ועל עמי בני אמונתי!
אנשי לשון הולכי רכיל טפלו שקר על בני עמי האמללים
והוציאו דבה עליהם, אף אותך אדוני המלך התעו בשוא
עד אשר נתת אָמון לדבריהם ותתן פקודה נמרצה לגרשם
מן הארץ, מבלי לדעת אנה יהיו פניהם מועדות, ומדוע
נתכה חמתך עליהם? מדוע השיגם כמים בלהות? הן חפים
הם מכל פשע, כל עון לא פעלו ובכפם לא דבק מאום?
ורק בחטאת עונאיהם וזרון לב כנדיהם עלה עליהם הגורל
הרע והמר הזה. ועתה מלך אדיר! רק בזאת תעשה עמי
חסד אלהים ותשלם לי ככל תגמולי, אם תבטיחני לרחם על
בני עמי האמללים הישרים והתמימים ולהיטיב עמם, להשיב
פקודתך לבלי יגרשו ממקומות מושבותיהם אשר ברוב ימים
נאחזו שמה, ולא רצות מולדתם יחשבו להם".

"ואם אשיב אחור את פקודתי זאת, האם לא תבקש
שכר אחר מידי?" .

"כל מאומה לא אבקש עוד ממך, אדון ומלך!"
"וכמה יתנו לך בני אמונתך בגלל טובתך למו? האם
יותר מחמשים אלף שקלי זהב?"
"הנני נשבע בה' אלהים ואדוני האדונים אם אקח מיד
אחי בני עמי אף גרה אחת או אף מנחה קלת הערך, אם
יכבדוני בה!"

"הנך איש יקר ונדיב רוח, וראה כי למענך אשיב
אחור פקודתי, והיהודים ישקטו במכונם ואיש לא יגע בהם
לרעה — כי מצאת חן בעיני, אפס רב מאד הנזק אשר
יגיע לאוצרי בהשיבי הפקודה, יען היה את נפשי לקנות
את כל אחוזת היהודים בעובם את הארץ בפחיר מצער, למען
מכור אותן אחרי כן במחיר רב, כי בעת הזאת דרוש לי כסף
תועפות להוצאת מלחמתי אשר אני נלחם עם הבולגארים
ענואי נפשי".

"בני עמי יודעים להוקיר חסרי מלך רחום כמוד,
וישקלו — ברצון טוב ובנפש חפצה — אל גנוי הוד מלכותך
את אשר יושת עליהם, אם אך לא יכבד עליהם משא לעיפה,
למען לא ישודד רבצם".

"לא! לא אעשה כזאת, לדרוש בגלל זה מהיהודים
כסף, לבל יאמר ראש הכהנים כי בעד בצע כסף מכרתי את
הפצי והשיבותי את פקודתי, אבל חמשים אלף שקלי-זהב
אשר אמרתי לתתם לך...".

"יהי נא הכסף הזה שכר טוב לגבורי החיל אנשי הצבא
העובדים אותך באמונה אמן ותם לבב והנשבעים לדגלך, אדוני
המלך רב החסד".

שבע ענג ורצון יצא רבי גרשם מאת פני הקיסר ובעצם

היום הזה נשלחו ספרים ביד הרצים אל כל מדינה ומדינה גלוי
 לכל העמים, כי הפקודה לגרש את היהודים תשוב ריקם וכאפס
 וכאין נחשבה, והיהודים ישבו לבטח בכל מקומות מושבותיהם
 כמקדם באין מתריד ומפריע, והאיש אשר יגע בהם לרעה
 עֲנֵשׁ יַעֲנֵשׁ.

האח! מה מאד רחש לבב כל היהודים תודה וברכה
 להרב רבנו גרשם פודם ומצילים! ובלב אחד ועצה אחת גמרו
 אמר לְכַבֵּד אותו מהונם ולהקריב לו מנחה וברכה בשמעם כי
 רק למענם מאן לקבל מאת הקיסר חמשים אלף שקלי זהב,
 אך הוא בתמט לבבו וגם בשמרו את השבועה אשר נשבע
 להקיסר, לא שמע אליהם ולא האזין להם, ולא לקח מידם
 אף אגורה אחת.

ובכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר
 הקיסר ודתו מגיע, שמחה וששון ליהודים, משתה ויום טוב,
 ויברכו את שם ה'. ימי מרדכי ואסתר מצוקתם וגאולתם שבו
 גם היום, ולהיהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ושם רבי
 גרשם גדול מאד ליהודים ויהי ברוך ומבורך בפי כלם מקמן
 ועד גדול כמרדכי היהודי בשושן הבירה, מושיע ישראל
 בעת צרה.

והסרים יאהאן כראותו כי לשוא היה עמלו ותקותו מפח
 נפש, וכל נכליו הרעים לא עמדו לו הפעם לנקום נקמתו
 ביהודים שנואי נפשו, וימלא חמה וזעם על רבי גרשם אשר
 הפיר עצתו ויקלקל מחשבתו, ויושיע את ישראל. תרק בשניו וינף
 אגרוף קשע, וישבע לכלות ברבי גרשם תרון אפו וחצי עברתו
 וזעמו, בכל עת מצוא.

כסא שלמה

כשוב רבי גרשם מארמון הקיסר לביתו, ותצאנה שתי נשיו לקראתו לקדם פניו. "מהלל שם ה'"! קראה דבורה אתרי אשר ספר להן רבי גרשם: כי בטל הקיסר את פקודתו לגרש את היהודים. "מהלל שם ה'! אשר בחר בך להיות למלאך מושיע את עמו ישראל מצרתם ומצוקתם".

מעליטמא התרישה ותדום, כי תרה לה עד מות על דבר אשר לא לקח רבי גרשם את מתנת הקיסר חמשים אלף שקלי-זהב. מה מאשרה היתה — חשבה בלבה — לו השיגה הון עתק כזה, כי אז הלא תוכל לפזר ולהויל כסף למכביר למען מלא את כל חשק לבה במלבושי כבוד נזמי זהב ועדי עדיים, ומה מנה יהלוך אם בני עמה תחת שואה יתגלגלו בהגרשם מן הארץ, אם רק באהליה יפרה שלום וירבה טוב וכבוד, נחת שלחנה ימלא דשן ורעה אליה לא תאנה, על כן התרישה ולא ענתה דבר מכאב לבה הנפעם.

"ואת מעליטמא" שאל אותה רבי גרשם "הלא יעלו לבך ותשמחי אלי-גיל בני עמך ותודי להי חסדו כי האיר פניו אלי וירצה את פועל ידי?"

"אמנם כן" ענתה מעליטמא בתלונה, "בכל זאת הלא יכול הפלי באויל לתת לך גם את פרשת הכסף אשר אמר לשקול על ירך".

"הרגעי נא בתי ושובי למנוחוכי" דבר רבי גרשם בחן שפתים, "בביתי לא יחסר דבר ובעזרת ה' אמלא כל משאלותיך". מעליטמא לא ענתה דבר, אך בקרב לבה שמרה עברתה לאישה על אשר מאן לקחת מיד הקיסר עושר רב כזה, כי דק זאת כל ישעה נחפצה תחת השמש לרדוף הון ולבקש

עושר למען תוציאם ללא הועיל במלא חפנים עמל ורעות רוח להשיג מאווי לבה ומשאלות עיניה אשר היא זונה אחריהן. רבי גרשם בקר פעם בפעם את ארמון הקיסר, לחקור ולדעת את שלום הנסיכה טעהאדארא אשר הצילה מרדת שחת בדמי ימיה, ויהי היום וימצא בחדר טעהאדארא את דודה הקיסר באויל אשר קדם פניו בפנים מאירים וישאלהו לשלום. "הגידה נא לי, רבי" אמר הקיסר אליו, "האם למדת גם את התלמוד?". "כן הדבר, אדוני המלך". "מה הוא תוכן ספר התלמוד?". "בתוך התלמוד אצורה התורה המסורה לנו בעל פה". "פליאה דעת ממני ונשנבה לא אוכל להבין דבריך, כי נסתרו ממני; בארם נא לי איפוא באר היטב".

"בהנלות נגלות כבוד ה' על הר סיני ומוריה ללמד את בני ישראל תורה ומצות חקים ומשפטים, מסר למשה אבי הנביאים רק את ראשי המצות ויסודותיהם כתובים על ספר, אך באורי המצות לכל פרטיהם מסר ה' למשה בעל פה, והוא מסר אותם לאנשי דורו והם לדורות הבאים אחריהם באין מפריע הסדר עד זמן הרבן בית מקדשנו השני, אשר אז היתה עת צרה ליעקב אין כמוה ובני ישראל נפזרו לכל עבר ורוח וגלו לכל הארצות, ומיראת חכמי התעודה פן תשתכח התורה המסורה היא תורה שבע"פ מישראל, על כן כתבו גם אותה על ספר, למען תעמוד עולם ועד; הספר הזה הוא הנקרא בשם "תלמוד". אמנם לבד פרטי המצות נמצאים בו גם דברי חכמה ומדע הרבה, ידיעת מקרי התבל, מחקר קדמוניות, ולמודי מוסר ומדות וגם תולדות אבותינו הקדושים ויקר מפנינים ערכו".

"האם יודיע התלמוד דבר גם ממלאכת כסא שלמה?". "התלמוד לא יספר לנו מזה אבל ידענו את הדבר הזה מפני ספרים אחרים אשר יתיחשו גם הם אל התלמוד". "התוכן

לספר ולהאר לי את הוד הכסא וגאון תפארתו?". "אדוני המלך! יכול אוכל". "אם כן איפוא עשה זאת, כי נכסף נכספתי לדעת שורש דבר נמצא במלאכת הכסא".

"את הכסא הנפלא הזה בנה הירם בן אשה אלמנה מצר בחכמה רבה בתבונה ובדעת. כל הכסא נבנה מזהב סגור ויקר מאד אשר הובא באניות מארץ אופיר, אף קלעהו בפטורי ציצים ופרחים ובאבנים יקרות נפך ספיר ויהלום. שנים עשר אריות זהב עכדו לעמת שנים עשר נשרי זהב, רגל ימין האריה האחד נגע בכנף השמאלי של הנשר האחד אשר ממולו, כלם יחד נשאו עליהם את הכסא. שש מעלות לכסא, ועליהן יעלה המלך שלמה למקום מושבו. על המעלה הראשונה חנה שור העשוי מזהב טהור ולעמתו רבץ אריה זהב; על המעלה השנית עמד זאב זהב ולעמתו ששה כבשים זהב, על המעלה הרביעית נשר זהב עם תפי זהב. על המעלה החמישית עמדה התול זהב ולעמתה תרנגול זהב, ועל המעלה השישית יונה זהב וממולה נץ זהב. על ראש הכסא עמדה יונת זהב ובפיה אחזה נץ זהב. ואף מנורת זהב טהור היתה שם ושבעה קנים יוצאים ממנה ועליהם תרותים שמות האבות והנביאים אשר חיו בדורות הראשונים לפני המלך שלמה, ובצעוד המלך על המעלה הראשונה אז קמו השור והאריה מרבצם ויגעה וישאג בקול נאור ואדיר, וכה נהכו וישאגו כל החיה וכל הבהמה בנגוע המלך בכף רגלו בקצה המעלה אשר עליה הם הונים, אך כאשר עלה המלך וישב על מקום מושבו, התרישו כלם וידומו, ורק הנשר ממעלה הרביעית הגביה עוף ובפיו נשא את כתר שלמה ויתן אותה על ראש המלך, וכה רחף ממעל לראש המלך מלמעלה עד אשר קם המלך ממושבו; אז שב הנשר ויסר את הכתר מעל ראש המלך וישיבה למקומה, כל החיה וכל

הבהמה וכל צפור וכל כנף קמו מרבעם וממקום מנוחתם ,
 נהמו וישאגו , שָׁרְקוּ וַיִּצְפְּצְפוּ עַד אֲשֶׁר עֹזב הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶא" .
 "הפלא ופלא ! קרא הקיסר ברגשות לבב בכלות ר' גרשם
 את דבריו , "הפלא ופלא ! אשרי המלך שככה לו ואשר לו
 מפעל יקר מרום ונשגב כזה . אך את אשר אחזה לי אני ,
 כי בלא עזרת הרוחות וכחות הנעלמים אשר סרו כָּלֵם
 למשמעת המלך שלמה , אין לאל יד אנוש להוציא כלי יקר
 כזה למעשהו !"

"כדבריד כן הוא ארון ומלך , אך גם בחכמת בני
 אדם יסודתו , כי בתוך הכסא נכונו אופנים וגלגלים שונים
 בחכמה רבה מעשה ידי חכמי חרשים , ורוח האופנים בחיות
 אשר על מעלות הכסא, ובנגוע כפות רגלי המלך בכסא התנועעו גם
 החיות ויתנו קול" . "ואולי תוכל גם אתה חכם לב לעשות כסא
 כזה ?" . "אמינה כי בישועת ה' אוכל לעשות כסא כמוהו" .
 "הה ! מי יתן ותעשה לי כסא כזה , או איטיב עמך כיד
 מלכותי הטובה עלי וכעל גמולות אשלם לך שכרך חֶלֶף עבודתך ,
 וכבוד גדול אֵין־יִקָּר . — אשר מעולם לא נחל אָמֵן כבוד
 ויקר כזה — אנחילך" . "אמנם אדוני רב חסד , תנה אל לבך
 כי בימינו אלה לא ימצא זהב אופיר בהמון רבה כבימי שלמה .
 כסא המלך החכם שקל הרבה ככרי זהב טהור , ואין מלך
 על פני האדמה בזמן הזה אשר תמצא ידו לאסוף עפרות
 זהב כמשקל כביר כזה הדרוש למלאכת הכסא" . "הצדק אתך
 אבל אולי יוכל להעשות מכסף ?" . "גם מכסף יוכל להבנות, אדוני
 המלך !" . "היש את נפשך לבנות לי את הכסא ?"

"לעשות רצונך אדוני המלך הפצתי ותשוקתך תשמר
 רוחי . אפס בטרם אקרב אל המלאכה נאלץ אנכי להגיד לך
 אדוני מלכי מראש : כי שרי מלכותך לא יחשבו אתי את
 משקל הכסף אשר אקח למלאכת הכסא , כי להוציא את

המלאכה

(מאיה'ג)

המלאכה הכבדה והכבודה הזאת לפעלה דרושים לי עוזרים ופועלים רבים אשר יעשו מלאכתי אתי, ואני לא אוכל לשים עיני על כל אחד מהם לבל ישלח בגנבה ידו לקחת מעט מן הכסף לשימו בכליו, ומלבד זאת דרוש הכסף לבוא בכור המצרף לטהרו מסיגיו וגם זאת ימְעִיט את משקל הכסף מאשר ישקל בעת יתן על ידי.

"אל תירא ואל תחת, רבי! חלילה לי מחשוד אותך בדברים נקלי הערך כאלה, אך מהרה נא להחל מלאכתך ואני אצוה על עושי רצוני כי ימלאו כל משאלותיך ויתנו על ידך כסף למכביר כאער תשאלך נפשך, אך תחיש מעשיך ביד חרוצים חיש מהר, כי אין מעצור לתשוקתי וחפצי לשבת על כסא המלך החכם שלמה".

בעוד ימים אחדים הוכן בית מלאכה גדול בעד רבי גרשם על פי פקודת הקיסר, והוא שכר לו אמנים חקרי לב ופועלים רבים ונפלאים אשר ידם תכון עמו במלאכתו הגדולה אשר לפניו, וסוכן גנזי הקיסר שקל על ידו כסף תועפות מבית האוצר ככל אשר אמר אליו רבי גרשם.

יומם ולילה עשה רבי גרשם מלאכתו באמונה ובחריצות נפלאה לבנות את הכסא הנאדר ביפעת הודו, כי דברי הקיסר חזקו עליו, ובכל יום ויום בא הקיסר בגאון הודו וכבודו בלויית שריו רואי פניו לבקר את בית המלאכה ולראות בעיניו את הליכות מלאכת הכסא, וכל אשר יספה המלאכה לבוא עד קצה, כן רבתה שמחת הקיסר ותעלוונה כליותיו, כי בקרוב יוכל לשבת על כסא נפלא כזה הנערץ בין מלכי ארץ. בכסא הזה דמה להתגדל ולהתגאות בעיני צירו המלכים והעמים הפראים עבניו המבקרים כפעם בפעם בהיכל מלכותו, למען אשר בשובם לארצם יספרו ממנו נפלאות כי פרשת כבודו ותפארת גדולתו עד אין חקר תְּנֶה וממעל לגבול

הם והקיסר באזיל לא עשה דבר וחצי דבר במרם התיעץ
 רבי גרשם וידרוש את עצתו, כי היו דבריו נכונים כאשר
 לא איש בדבר האלהים. — הסרים יאהאן נמלא חמה וזעם
 רבי גרשם אף אימתה ופחד נפלה עליו בראותו את כל
 ריסי האלה, יען לבו נבא לו מראש ויחש עתידות לא
 חת לו כי רבי גרשם אשר שנאת מות ישנאהו יהדפחו
 עמו וימלא מקומו להיות יועץ הקיסר, כי אם גם עתה
 הם כלה מלאכת הכסא הוא מוצא חן בעיניו ומפיק רצון ממנו
 כי לעצתו ייחל, ומה מאד ייטיב הקיסר חסדו עמו וינשאהו
 כלותו מלאכתו הנפלאה? !

ויהי היום וישאל הקיסר — בפני יאהאן — את רבי גרשם
 דבר אנשי ביתו ומשפחתו, ויספר לו רבי גרשם את כל
 דות אותו, תהלוכת ביתו ומשפחתו, כי יליד מעטץ אשר
 דפת המדינה הוא, וכי שתי נשים לו אשר שם האחת
 דה בת רבי ליאון רב לעדת ישרון במאיניץ, ושם השנית
 יטמא בת מנחם הרוכל מקאנסטאנטינאפעל הנרצח בליל
 בערה הגדולה. כשמוע יאהאן את שם מעליטמא התפלץ
 ויפטר ממקומו. איפה שמע את השם מעליטמא, האם
 זאת היא הנערה העבריה אשר אהב אותה מיכאל
 אפלאנאניען? חי אני כי היא היא האשה! אמר יאהאן
 בו, ועתה אחבה נא כמעט קט אולי תִּדְרֹשׁ הַתְּגִלוֹת הַתְּעִלוּמָה
 ת לחפצי, ועל ידי האשה הזאת אצוד במכמרתני את איש
 מי זה ואפילהו למשוואות נצח. בערמתי אשים מועקה במתניו
 ויכל קום.

כה בן אדם תגיענה, כאשר ראו בעיניהם את כל אלה, ובעקב הרבר הזה קוּתה נפשו כי מפני שמו יתתו מריביו וברך לפניו יכרעו, ולא ירהבו עוד עז בנפשם להסיג גבולות ארצו ולגזול מנוחתו ושלות יושבי ממשלתו.

בין כה וכה ומלאכת הכסא הרחיבה גבולותיה מאד; יותר ממאה פועלים חכמי לב עושי במלאכה יומם ולילה באין הפוגות ככל אשר הורה אותם בחכמה ודעת האמן הגדול רבי גרשם, ובהיותו מנצח על העושים במלאכה והעמיק חקר לבוא עד כרום קץ השלמות בעבודה זאת וישם כל מעיניו בה לפאר פעלתו, לא שם לבו להתבונן כי בין מספר רב בעלי המלאכה נמצאו גם בעלי תרמית ומרמה אשר שלחו את ידם בכסף. גנבו, וישימו בכליהם, גם מהכסף הרב אשר קבל מאוצר הקיסר הגה סיגים הרבה ממנו לצויפו ולזקקו וימעיטו את משקלו, אך בכף רבי גרשם לא דבק מאום מכל ההון העצום המפקד על ידו, רק שכר הפועלים ולחם ביתו נתנה לו מיד סוכן בית האוצר במדה ובמספר ואל הכסף אשר לכסא לא התחשב.

בכל משך זמן המלאכה לא היו עתותי ר' גרשם בידו לקבוע עתים לתורת התלמוד ולהשתעשע עם בני ביתו, כי מלאכת הכסא אשר נמלה עליו להוציאה לפעלת ידים הפריעה את כל מחשבות לבו ומזמותיו ויהי תמיד תפוש ברוב שרעפיו בקרבו וידיו היו מלאות עבודה רבה יומם ולילה.

בכל עת בוא הקיסר לבית המלאכה נדברו יחד רבי גרשם והקיסר וישתעה עמו באהבה וידידות, ומלבד אשר דבר עמו נכבדות בענינים שונים בדברי השָׁלָל ותהלוכת מלאכת הכסא ישתומם על כחו כי רב במלאכת מחשבת זאת, עוד הוסיף להתפלא ולהשתומם על חכמתו הנשגבה בחכמת המדינה ומשפטי העמים והלשונות ורוחב תבונתו ואומץ לבו. לא ארכו

הבוגרה .

ימים עברו ותכל כל עבודת מלאכת הכסא הנלמד
 ויען כי ראה המלך מראש עוד בטרם כלתה המלאכה כי
 הארמון יצר מהפנים בו הכסא הגדול הזה, על כן צוה לה
 ולהאריך שערי הארמון המוביל אל מקום מעמד הכסא. המעלה
 באזיל קרא לכל השרים הגדולים רבי מלכותו לבוא
 קאנסטאנטינאפעל ליום המועד אשר בו יציגו את הכסא
 מקומו בחדר היכל הקיסר. ויתאספו כלם בתוך הארמון ויכנסו
 ויחכו בכליון עינים על האמן רבי גרשם אשר הוביל את
 בעודנו לופה בשמלות ומשי חתולתו, ויהי כאשר
 המסך והשמיכות והכסא נגלה לעיני הרואים, פרצה ת
 שמחה וקול היוד נשמע כקול רעם בגלגל מפי כל הנאמ
 ועינם לא שבעה לראות את המהוה היקר הזה. כל החי
 הבהמה העומדים על מעלות הכסא נראו לעיני הנאספים
 נשמת רוח חיים באפם, ועיניהם המזהירות מאבני ספיר
 חפץ יקרות מאד, נוצצו כשביבי-אש ויבריקו בברק
 כעין החשמל.

אחרי אשר התבוננו על כל חלק מחלקי הכסא
 חודרת, השתוממו ויתפלאו על רחב לב האמן אשר ה
 וגם חקרם, ויאמר הקיסר: נפלאת היא בעיני מדוע ה
 היונה את הנץ בפיה, היונה התמה תשתרר על הצפור
 והשודר הזה! . "ואת תלמדנו לדעת" ענה רבי גרשם "מ
 פי ה' המושל בכל, תעוז יד החלש על הגבור, ונקי
 ובר הלבב תרום ימינו על עושה רשע פועל און — ועתה
 מלכות יהי נא הסדך לעלות על הכסא".

באזיל הציג כף רגלו על המעלה הראשונה, וכרגע
 קומם השור מרבעו ויגעה בקול גדול, והנשר ארך האבר הגביה
 ויניע כנפיו ברעש וקול המולה. אימה גדולה נפלה על
 יסר ויבהל מאד ובצעדים נמהרים נסג מהכסא אחור. "עלה
 תה האמן, לראשונה" אמר הקיסר לרבי גרשם "למען אראה
 הנמר גם אני איך לעלות על הכסא מבלי יקראני אסון".

דומיה איזמה שוררת בבית, ועיני כל הנאספים נשואות
 רבי גרשם אשר קרב לעלות על הכסא. בעלותו על
 המעלה הראשונה והנה קם השור ממקום מנוחתו ויגעה בקול,
 הנשר הגביה עוף ויצפצף בכח קולו גם הוא. בצעדו על
 המעלה השניה קפץ הזאב מרבעו ויפתח את לועו המוצק
 וכשוקק לטרף הוציא את לשונו לעמת השה התמים
 קם ממולו וישרוק בקול ילל; וכן קם הנשר עם הגמל
 המעלה השלישית וגם הנשר עם התפי על המעלה
 הרביעית. נוצות התפי היו מעלפות בספירים וכל אבני הפץ,
 ויתנוססו ביפעת זהרם. ובקומו על רגלו ויפרוש כנפיו ונוצותיו
 וישתוממו כל הרואים על מראיהם המופיעים ויפי
 על המעלה החמישית כמו החתול והתרנגול ויהגו
 והיונה עם הנץ על המעלה הששית כמו גם הם
 בהגיע רבי גרשם למרום קץ הכסא לא מהר
 רק נשאר עומד על רגליו רגעים אחדים, ואז נשמעה
 כל החיה והבהמה ושאון קולם גם יחד צפצוף הצפרים ומשק
 אשר נעמו לאזני כל הנאספים כקול כלי שיר מנים
 ועגב, יען הכינם האמן ויסדרם במשמרים ישרים לבל יתבולל
 בקול האחד בקול רעהו. אחר כן ישב על מקומו, ופתאם עצרו
 כולם מהשמיע במרום קולם וידומו, אך הנשר ממעלה הרביעית
 התנשא ויקח את כתר המלכות בפיו וירחף ממעל לראש רבי

גרשם, ובשובה ונחת שם את הכתר על ראשו, וככה
ממעל לו כל עוד ישב רבי גרשם על מקומו.

וכל הנאספים אשר עד כה נצבו כעמודי שיש
עמדם בלי נוע, ויביטו על כל מחזה ועל כל תנועה א
חזו ברבי גרשם, הריעו עתה בקול תרועה גדולה, וקול שם
ותרועת הידד התפרצו מפיהם, והקיסר גם הוא מחה כף וי
ויכרכר משוב לב.

וכאשר קם רבי גרשם ממושבו, לקח הנשר את הכ
מעל ראשו וכל החיה שבה לשאוג ולנהום, להנות ולצפצף,
אשר ירד מכל המעלות ויעווב את הכסא.

אחרי כן עלה גם הקיסר על הכסא, וכל החזיון הנפל
הזה שב שנית לעיני כל הרואים. אין אמר ואין דברים לתא
את שמחת הקיסר ואָשרו, ואחרי רדתו ממעלות הכסא נפ
על צוארי האמן המשכיל ויחבקו לעיני כל השרים הנאספים
אחר כן הסיר טבעת יקרה מעלפת ספירים מעל ידו, ויתנה לרב
גרשם ויאמר: "דע נא כי עוד עיכרך אתי ופעלתך לפניך
כי שכר טוב אשלם לך בעד עמלך, אך בראשונה קח נא
את הטבעת הזאת מידי, והיא תהיה לך למגן ולסתרה מכל
רע לבל יקרך כל אָון, בכל צרה ואסון כי יבואו עליך, או
איש כי יכך בשוט לשון ויביאך בפלילים, או תראה לנגד
עיני את הטבעת הזאת והיתה לאות ברית ביני וביניך עד
עולם, ובזכרי את הברית הזאת לא אמיש חסדי מאתך נצח".
רבי גרשם השתחוה אפים ארצה ויברך את הקיסר בכל
לבבו וילך וישב לביתו.

כראות הסרים יאהאן את כל הכבוד והתפארה אשר אָצל
הקיסר על רבי גרשון, נפלו פניו מאד, וימלא חמה וזעם,
נקם וקנאה על רבי גרשם איש חרמו, וימתר וישב אל היכלו

(מאוה"ג)

סר וזעף וישלח ויקרא את בן אחותו מיכאל מפאפלאגאניען לבוא אליו .

"מיכאל! אמר אליו יאהאן בבואו אל הבית האם לא הגדת לי לפני ימים רבים כי אהבת נערה עבריה אחת?".
 "אבל אנכי אשבע לך אדוני דודי כי מאז ועד עתה לא ראיתיה כאשר הבטחתי לך ופקודתך שמרה רוחי". "ידעתי בני ידעתי כי אחרי דברי לא תשנה; אך לא זאת היא מטרת שאלתי. הידעת מה היתה אחרית הנערה הזאת?". "לא ידעתי ולא שמעתי מאומה דודי יקירי" ענה מיכאל במנוחת לב.

"ואני אספר לך. אביה מת בליל התבערה הנוראה, אך במרם עזב את ארץ החיים לקח אותה לאשה האמן היהודי גרשם אשר מלא כל הארץ כבודו ותהלתו בעת הזאת".
 "ולמה תספר לי את הדברים האלה, דודי היקר?".
 "הטתה אלי אונך ושמע. אני אחשוב כעת מזמה עמוקה, ורעיונים נכבדים ונמרצים יתגעשו בחפי לבבי, ולמען הוציאם לפעלת אדם דרוש לחפצי כי תהיה אתה בני זרוע לי".
 "צוה עלי אדוני דודי כהפצך כי סר למשמעתך אנכי".
 "אתה בני ידעת את אשר בלבי להיטיב לך. ידעת את מטרתי הנשגבה אשר בה כל מעיני להושיבך לכסא באחרית הימים ולהכתיר את ראשך בנזר מלכות בארץ הגדולה הזאת, אמנם גם זאת לא נעלמה ממך, כי רק אז תהיה לאל ידי להפיק מאויי וחפצי, אם אשאר על פני לעמוד בראש כל שרי המלוכה עד מות שני הקיסרים באזיל וקאנסטאנטין, אפס כעת הנה ירגו כסאי תחתי ומאד מאד יראתי פן יהדפוני ממצבי".
 "מה זה תדבר אדוני דודי, זאת לא יִתְבַּן!"

"אבל לדאבון לבי אמת נכון הדבר!". "ומי הוא זה העומד לשמן לך בדרך?". "היהודי הארור הזה, גרשם אלהים יורידהו לבאר שחת, בכל זאת אאמינה דודי מחמדי כי התל

תהתל

(מאוה"ג)

תהתל בי, כי איככה יוכל היהודי השפל והנקלה הזה להרגיזך ממנוחתך?

התולים רחוק ממני אבל קשט אמרו אמת הגדתי לך. הקיסר הפה בסנורים ויואל להאמין כי גרשם חכם מאד יתר מכל האדם אשר על פני האדמה; והוא לא ידע כי כל חכמתו ותחבולותיו אך מעשה כשפים והבלי קוסמים המה.

האשכור מרצהים להגות אותו מן המסלה? אמר מיכאל. לא כן בני, לא בחיל ולא בכח נגבר עליו כי אם ברוח חכמה עצמה ותחבולה נגיע למטרתנו. אני ידעתי את באזיל כי רוחו יגוד הנה והנה כנוד קנה בים, ואף בשריו לא יאמין וברואי פניו ישים תהלה. והיה אם לא תצלה בידי המרצה לגזור את רבי גרשם מארץ החיים כי אז הכלה אלינו הרעה מאת הקיסר, וראשינו צפויים אלי קרדום ההורג. ועל כן נתחכמה ונתור לנו דרך אחרת לצוד אותו ברשת ערומים ולהפילהו לבאר שחת לבל יוסיף קום. אולי תוכל מיכאל לגנוב את לב אשתו! אולי יודע לנו על פיה מעט מתחבולות קסמיו ומעשה כשפיו, ואז נוכל להקריבו למשפט ולהאשימו; לך נא לביתו, ואתה הלא ספרת לי כי העבריה אוהבת אותך. אבל אנכי עוזבתיה מעת ההוא עד היום הזה והיא תקצפני ולבה יזעף עלי ענה מיכאל. הקבד ממך לברות לה דבר כזב אשר יכסה על כל פשעיך נגדה? הגד לה כי נקראת לצאת בצבא המלחמה, וזה מעט אשר שבת לביתך, אף תבטיחנה כי תקחנה לך לאשה, אם רק תפרוק את עול אישה מעל צוארה, ועינך לא תחום על כלי זהב ואבנים יקרות לתת לה להרעיש את לבבה, ועלי לשלם לך כפלים ככל אשר תוציא על הערמה הזאת אשר לה כל משאת נפשי.

ולא אחר מיכאל לעשות דבר דודו, כי עוד בעצם היום ההוא עם פעמיו לבית רבי גרשם, בבואו אל הבית

(מאוה"ג)

מצא

מצא את מעליטטא לבדה בחדר ואין איש מאנשי הבית אתה .
 כראותה פתאם את מיכאל , הגיחה נאקה איומה ממעמקי
 לבבה , והוא מהר ויגש אליה ויאבה לחבקנה , אך היא נשמטה
 מזרועותיו בחוקת היר .

„אדון“ קראה מעליטטא ועיניה מפיקות זעם וכעס , מה לי
 ולך כי באת אלי היום ? הן אתה עזבתני ולא שבת אלי עוד ,
 ועתה הנני נשואה לאיש“ .

מעליטטא דבר מיכאל בקול בוכים , אהה מעליטטא
 מדוע ככה עוללת לי ? . „ומדוע לא שבת אלי מיום נועדנו
 שנינו ?“ . הנה , מה רבו אנהותי וצרות לבבי , כי לא יכולתי
 לשוב אליך ! עוד ביום השני אשר נשבעתי לך באהבתי ונפרדתי
 מעליך , נפקדתי לצאת בצבא הקיסר למלחמה על הבולגארים , שתי
 שנים תמימות חלפו בקצף על פני שבולת מים מיום נרחקתי
 ממך , ועיני כלות אליך כל היום ואין לאל ידי . בהיותי
 בשדה המערכה וחיי תלואים לי מנגד , אז זכרונך בא לפני
 וישב את רוחי , והי כל ישעי וכל חפצי להשאר עוד בחיים
 למען אשוב לראות את הוד פניך ולהיות קרוב אליך , כי זולתך
 לא חפצתי בארץ , וביום אתמול שבת לקאנסטאנטינאפעל ,
 ותהי ראשית דרכי להתראות את דודי ולגלות לו את מצפוני
 לבבי : כי אהבתיך אהבה עזה כמות . והוא אשר מאהבתו
 אותי לא ימנע כל חפץ ממני , ישרו דברי בעיניו ויתן לי
 את משאלות לבי , דרשתי אחרי אביך ויגד לי כי איננו עוד
 בחיים , חקרתי אחריו והנה הה ! הקשבתני כי נשאת לאיש
 יהודי נבזה ונמאס ! מעליטטא , מעליטטא ! מדוע ככה עוללת לי ? !

בכלות הנוכל והצבוע הזה את דבריו נשא את קולו
 ויבך . גם מעליטטא בכתה בכי תמרורים . „הוי“ קראה
 מעליטטא „ומאין יכולתי לדעת כי עוד לא נמח זכרוני מקרב
 לבך
 (מאוה"ג)

לבך? ולא פקדתני במכתב אף פעם אחת? . אם כן; לא השגת
איפוא את מכתבי אשר הריצותי לך?"

"אין גם אתר?" כן, כן הדבר לדאבון נפשנו. בעתותי
כלחמה כל הדרכים אבלות, והצירים כלם כעשן לעיני שולחיהם
כי לא יגיעו למחוז הפצם".

"עתה אדון עזב נא את ביתי, כי כרגע יוכל אישי
או דבורה לשוב אל הבית". "מי זאת היא דבורה?". "האשה
הראשונה אשר לאישי". "מה זה תשמענה אזני, היהודי הארור
הזה לו שתי נשים כעובד אלילים — עוד אשה אחת זולתך,
אשר היא לך לצרה, ואף תחרישי ותתני בעפר פיך? האלהים
אם לא בקרב ימים מעטים אשנה את פני הדבר הזה?". "ומה
בלבך לעשות?". "עוד לא אוכל לדעת, אך זאת אדע נאמנה,
כי האמנם נשאת לאיש, בכל זאת תהיה לי לאשה, לי ולא
לאחר... ראי נא ידידות נפשי את אשר הבאתי לך משלל
אויבי ארצנו!".

ובדברו הוציא מחיקו צמיד זהב יקר מאד מעלף ספירים
ואבני חפץ. מעליטטא התפלאה מאד ותלשוש עיניה על
הקרי היקר הזה. "קחי נא זה" אמר אליה מיכאל "כי רק
לך יעדתי".

מעליטטא היתה תפושה רגעים אחדים ברב שרעפיה
בקרבה ותמאן עוד לקחתו, אך מיכאל אמר: "התמאני לקחת
למזכרת אהבתנו את מתנת ידי אשר רק בדמי חיי ובהשליכי
נפשי מנגד הצלתיה מיד האויב בעבורך?".

או לקחה מעליטטא את הצמיד מיד מיכאל ובנפש
סוערה נפלה על צוארו ותחבקהו. אתרי אשר הבטיחתהו
לבוא ביום המתרת במקום סתר אשר יעד לה מיכאל, עזב
את הבית וילך לו. ומהיום ההוא והלאה נועדו שניהם יחדו
מדי יום ביומו. ומעיני רבי גרשם ואשתו הרבנית דבורה

נעלם

(מאה"ג)

נעלם המעל הזה, ולא ידעו צאתה ובואה, וארחה ורבעה
זרו למו.

ח.

השבר.

אתרי אשר כלה רבי גרשם את כל מלאכת הכסא
ויעמידהו על מכונו, ואתרי אשר נחל כבוד ויקר תהלה
ותפארת מכל עברים בעד עמלו וחכמתו, שב בעליצות נפש
לביתו. שתי נשיו מהרו יצאו לקראתו והוא ספר להן מכל
אשר עשה ומכל הכבוד והגדולה אשר חבלן נפלו לו בנעימים.
אמנם לעתים היתה רוח חבלה מאד, לבו נשבר בקרבו ועצב
עו התגעש בחבו; יען לבו חזה מראש כי נכונים לו ימי
חשך, כי לא נעלמו ממנו פני יאהאן הזועפים, ואש עברתו
וקנאתו המתנוצצת מבין עיניו הלמושות, מלאו את כל בתי
נפשו יגון ובלהות, אך זאת היתה כל נחמתו כי נתן לו הקיסר
את טבעתו להיות לו לאות אהבה וחסד בכל עת צרה וצוקה,
ועל כן הבלוג עלי יגונו וישקט את רוחו ההומיה.

עתה שב רבי גרשם לחדר למודו, ויקח לו את ספר
התלמוד אהוב נפשו ויאמר: אהה! מה רבו הימים אשר הלפו
ואינם, ותלמודי היה מונח בקרן זווית, ולא שמתתי לבי אליו
להגות בו ככתוב; כל מחשבותי והגיון לבבי נהיו לשלל
למלאכת הכסא הגדול אשר בניתי בעד הקיסר באזיל.

רבי גרשם הגיע בכתיבת באורו להתלמוד עד מסכת
חגיגה מקום אשר יספר שם כי מנחם (האב בית דין בנשיאות
הלל) יצא, להיכן יצא? אביי אמר: לתרבות רעה, רבא
אמר: לעבודת המלך.

את אשר אחזה לי אני אמר רבי גרשם כי הענקים
האלה אדירי התורה אביי ורבא שניהם יחד לדעה אתה

הסכימו; כי אם יצא איש לעבודת המלך — ממלכי פרס —
 דומה כמו יצא לתרבות רעה — יען כי בארמנות המלכים האלה
 בחצריהם ובשירותם משלו הגאה והגאון ממשל רב, החנופה
 והזדון פרחו שם כרוש על תלמי שדי, איש את רגלי עמיתו
 הדף בעקבה ובמרמה, ובחלקת לשון תרמית ודברי הוות כרו
 שוחה איש לרעהו, ואין גם אחד אשר ירהב בנפשו עז
 להודיע מערכי לבו ולהגיד דברי אמת גלויים לכל — ואנכי,
 האם לא נתעיתי בשוא גם אני בבלותי ימים רבים בעבודת הקיסר,
 ואת התלמוד מקור חיינו עזבתי ולא שתי לבי אליו! ואיזה
 רוח תהו ודמיוני בהו עברו עלי לבנות את כסא שלמה בעד
 הקיסר? מי המריצני לאמר כל אוכל אם לא רוח אולת לרדוף
 אתר הכבוד התהלה והתפארת? עזבתי מקור מים חיים ללכת
 אחרי ההבל והתהו אשר לא יועילו! האל הטוב יכפר בעד
 פשעי הרב וחטאתי כי כבדה מאד, מי ימנה ויספר את המון
 השעות היקרות מאלפי זהב וכסף אשר עזבתי בהן תורת אל
 חי, בגלל בנין הכסא ומי יתן לי תמורתן?

ככה דבר רבי גרשם אל לבו ברוח עצבון ונפש נכאה,
 אך עד מהרה הבליג רוחו על יגונו זה, כי למודי תורת אלהינו
 אשר הגה ושגה באהבתן עתה ביתר שאת מלפנים השיבו את
 נפשו, ופקודי ה' הישרים שמחו את לבבו.

אחרי ימים אחדים אסף הקיסר את כל יועציו ושריו
 לבית המועצה למען יתנו דעתם גם הם על דבר השכר והגמול
 אשר על הקיסר לגמול להאמן הגדול עושה הכסא הנעלה הזה
 ומכוננו. כי לא ידע הקיסר לשית עצות בנפשו במה להיטיב
 חסרו עמדו, כי היה נקל בעיניו כל שכר וכל גמול לעמת עמלו
 הרב ומלאכתו הנפלאה אשר אין ערוך אליה בחין ערכה.

„יועצי מלכותי” דבר הקיסר אליהם ממרום כסאו, אתם
 ידעתם לאיזה מטרה קראתיכם להתאסף אלי היום, הן כלכם
 ידעתם

ידעתם את האיש הדגול מרבבה אשר הציל את נפש בת אחי
 ממות, ואשר בנה לי את הכסא הגדול והנפלא הזה אשר עיני
 אדם לא תשבענה מראות נעם יפיו והדר תפארתו, מאד
 נכספה גם כלתה נפשי לשלם לו שכר טוב כמפעלו, להיטיב
 עמו ולעשות לו חסד אשר לא נחל עוד עבד מאדוניו כמוהו.
 מי יתן ואוכל לנשאתו לרוממהו ולהפקידהו למשנה בארצי כאשר
 עשה פרעה מלך מצרים ליוסף העברי. כי אשרי הארץ אשר
 החכמה תשב שם לכסא ולצדק תמלך בה, אבל האיש המרום
 הזה הנהו יהודי ואיך אוכל לתת לאיש זר אשר לא מבני דתנו
 הוא חלק ונחלה בממשלתי ולהיות שליט על העמים חוסי
 שבטי? אי לזאת נאלץ אנכי לדרוש ולחקור אחרי שכר אחר
 אשר פרי ישוה לו בעמלו. אך עד היום עוד לא מצאתי לי
 עצה ישרה במה להראות לכל יושבי ארצי כי כפעל
 אדם ומעשהו הטוב ישלם לו מידי ואשרי נוצרי פקודתי.
 על כן קבו לכם עצה ותושיה מה לעשות לאיש אשר המלך
 חפץ ביקרו?"

פני הסרים יאהאן ענו וכמת חָרו עת דבר הקיסר את
 דבריו. כרגע אבה לדבר לפני הקיסר והנאספים, אך קול מליו נחבאו
 מעֶצֶר רעה ויגון ורגשי חמה וכעס אשר התרוצצו בקרבו.
 אז קם ראש הכהנים מכסאו, הוא הכהן הגדול בכל
 הממלכה, ויאמר: אדוני המלך! כמוני כמוך נפלאתי
 והשתוממתי על חכמת היהודי וכביר כח לבו; גם לבי יעלץ
 בשמחה ויגל כבודי אם איש אשר רוח בו כמוהו, יקח קבל
 בראש ממשלתך הנאורה, ומדוע לא יהיה לאל ירך להפיק
 חפצך ולהרימחו לשבת בין שרי ממשלתך אנשי השם? לפי
 דברך אדוני המלך נראה בעליל כי בגלל אשר רבי גרשם
 יהודי הנהו על כן לא יאתה לו המשרה הגדולה הזאת, ומדוע
 לא ישליך אחרי גוו את אמונתו אשר האמין בה עד כה,
 לבעבור (מאוה"ג)

לבעבור יוכל עיבת בסוד ערי המדינה ויועצי מלכותך. ומלבד כל אלה יאתה לאיש חכם-לב כגרשם כי יוכח לדעת ולהכיר לטוב את הדת הנוצרית ולתת כבוד לשמה.

„אולי צדקת בדבריך, אבי“ ענה הקיסר „אך רבי גרשם מאן ימאן בזה?“

„כי אז הלא מידו זאת לו אם לא תוכל להטות לו הסדך ולהשפיע עליו משפעת טובך, מלכי רב החסד וירא האלהים, כרגע צוה באזיל אל אחד ממשרתיו עושי רצונו לרתום את מרכבת הקיסר ולנסוע לבית רבי גרשם להביאהו להיכל הקיסר.“

„רבי“ אמר הקיסר לרבי גרשם בבואו אל הבית „מאד תכלה נפשי לגמול אהך טוב תהלה ותפארת בעד חכמתך ועמלך, כאשר עשה פרעה מלך מצרים ליוסף; אבל דבר אחר עומד לשטן לי מהפיק חפצי, על כן עוב נא איפוא את אמונת אבותיך אשר אתה מאמין בה, ובא נא לחסות בצל כנפי דת הנוצרית ואז אעלך גם עלה לראש ערי ממשלתי הגדולה והאדירה.“

רבי גרשם נבעת מאד ופלצות נצחת אחותו כשמעו את הדברים האלה יוצאים מפי הקיסר, יען כי יקרה ונכבדה בעיניו דת אבותיו מכל סגלות חלד ושכיות החמדה ומכסא שר ומלך גם יחד, וכי נכון הוא להקריב את חייו על מזבח אהבתה, אך חשב לו מחשבות איך להדיח עצת הקיסר בנקל. האם לא יתרה אף הקיסר ואף כל הכהנים והשרים הגדולים הנאספים בבית המועצה, לראות איך היהודי הזה מנאץ את דתם ויקל בכבודה במאנו לבוא בבריתה אשר עוד ירבה הקיסר במחירה, כי ינשא גם לראש שר מלוכה? והנה פתאם נזכר את אשר חשב לפני ימים אחדים על דבר מנתם ידיד הלל וימהר ויאמר: אדוני מלך אדיר ורב החסד! אל יחר בעיניך אם אחלה פניך לבל תפקידני ליועץ מלכותך, הניחה נא לי לעשות מלאכתי

ולדרוש

(מאוח"ג)

ולדרוש בחכמה כאשר הסכנתי עד כה, וגדולות לא אבקש. רבים הם יועציך החכמים העומדים על ימינך, ולמה לך להוסיף עוד על מספרם? ומי אנכי כי אֶמְנָה בין חכמי יועציך ולקחת חלק בממשלתך הגדולה והאדירה? הניחה נא לי איפוא לדרוש ולתור בחכמה כאשר עשיתי עד היום, ואתה אדוני המלך ידעת כי בישע אלהים יש לאל ידי להושיע לבני אדם בעת צר להם ויגיעו עד שערי מות, את אשר לא אוכל עשות ככה בהיות אהיה שר מלוכה.

„ידעתי“ ענה הקיסר, כי רק למען מצוא תואנה תתחפש במסוה הענוה לבל אפקידך ליועץ המלוכה, ידעתי כי מאן אתה לבוא בברית הדת החדשה.

„ואיככה אוכל לבגוד בדתי ואמונתי אשר נחלתי מאבותי? הלבעבור שבוע מטוב הארץ אשר באמונתי אשר גדלתי בה משתר מל ילדותי, וידעתיה כי אמת ונכונה היא?“

„לא בגלל טוב הארץ“ שמע ראש הכהנים את דברי רבי גרשם, כי אם בגלל חיך ואשרך לעולמי עד! איש חכם ונבון כמוך כבר היה לו להכיר את אולתו וסכלותו אשר נבער להאמין בהן עד כה, להרחיקן מעליו ולהנזר מהן, למען תת כבוד לשם הדת החדשה בבואו בבריתה לחסות תחת צל כנפיה!

הרף נא אָדוֹן נכבד מהתופח עמי בדבר זה! ענה רבי גרשם, אתה נולדת בדהך הדת הנוצרית ואני נולדתי וגדלתי על ברכי דת היהודים. בעיניך נחשבה דהך ליותר נאמנה ונכונה, ואני לא אוכל למצוא את האמת והאמונה רק בדת היהודים העתיקה: — הה אדוני המלך, אל נא תוסיף להמריצני ולא לצני להכביר מלים בדבר הזה! ידעת כי עבדך הנאמן הנני, ולכל אשר תצוני סר אני למשמעתך, לא אפיל דבר ארצה, אך בדבר אמונתי אשר רק לפני אלהי הצבאות

ומלך מלכי המלכים עלי לתת דין וחשבון, לא אוכל
שמוע בקולך".

פני הקיסר רעמו כשמעו את דברי רבי גרשם ויצוה עליו
לצאת מן החדר, למען יוסיף להתיעץ עם מתי סודו השרים
הגדולים היושבים ראשונה במלכותו והוא יחכה בחצר בית
המלך החיצונה עד אשר יודיעו לו את פתגם שרי בית המועצה.
אחרי עזב רבי גרשם את החדר אמר הקיסר: לא נשאר
לנו איפוא בלתי אם לתת לו הון עצום חלף עמלו, כי כבוד לב
היהודי הזה לשמוע לעצתנו הטובה אשר אמרנו לקחת אותו
אחר כבוד".

עד כה החריש יאהאן ולא דבר דבר, אך עתה בראותו
כי לב הקיסר מלא תלונה על רבי גרשם, האמין כי הגיעה
העת הנכונה להסית את הקיסר ברבי גרשם ביתר שאת,
ויען ויאמר: אדוני המלך, התדמה בלבבך כי לא קדם היהודי
לקחת לו שכרו די ויותר? מי יודע מה רב משקל הכסף אשר גנב
ושם בכליו מתועפות הכסף הרב אשר נתן על ידו סוכן בית האוצר!
לא כן!" ענה הקיסר ואמר: כדבר הזה לא עשה רבי
גרשם, כי ידעתיו לאיש אמונים, שונא בצע, ולא עולתה
בו". התאמין אדוני המלך? ענה ראש הכהנים, כי ישנם
יהודים תמימים וישרים שונאי בצע?". "יש ויש" השיב הקיסר
ורבי גרשם, הוא הוכיח לעיני את הדבר הנאמן הזה, כי
ברפאו את הנסיכה טעהאדארא ויצילה ממות לחיים מאן לקחת
מידי אף גרה אחת בשכרו, וכל אלה רק למען אשיב פקודתי
בדבר היהודים!

כן הדבר ענה ראש הכהנים, אם נוגע הדבר ליהודים
או רבי גרשם הוא הנכבד ביניהם, אבל אם נשקלם בכף לעמת
הנוצרים נחזה כי כלם יחד אין אמן במ: הנך רואה אדוני
המלך כי גם היהודי החכם והחרוץ הזה יכביד לבו ויקשה

ערפו, ולא תרפינה ידיו מאולתו ושגיונו כאחד היהודים הנבערים אשר לבם צפון משיכל ומחכמה.

„אל נא אהובי“ ענה הקיסר „לא תעשו עֹל במשפט זה לחסדהו כי גנב ושם בכליו. לבי בטוח כי שמר לי אמונתי ולא לקח מן הכסף מאומה“.

„מה לנו להעתיר דברים“ קרא יאהאן, הן נוכל לבחון הדבר אם נשקול את הכסא במאזנים.

בלי תפונה רשם סוכן בית האוצר על ספר את משקל הכסף אשר מסר ליד היהודי.

„את הכל כתבתי עלי ספר“ ענה הסוכן בשום הקיסר עיניו הבוחנות עליו „יותר מהמשים ככרי כסף לקחתי מבית האוצר במטילי כסף וכלים, ואתן אותם על יד היהודי למלאכת הכסא הנפלא“.

„טוב איפוא“ אמר הקיסר „הנני פוקד עליך כי תחיש לשקול את הכסא; ואז תראו עָרְי ויועצי הנכבדים ונוכחתם לדעת כי לא יחסר אף מעט מתועפות הכסף הנתן על יד היהודי“.

„אבל“ ענה הסוכן „איך אוכל לשקול את הכסא אם לא אשברוהו לרסיסים? הן הכסא גדול מאד מאד, ותקצר יד כל איש להבין מאזנים כאלה אשר על ידם ישקלוהו ולהוכיח לנו את משקלו אל־נכון“.

„אם כן איפוא“ אמר הקיסר „קראו לרבי גרשם הנה, כי מאיש חכם הרשים כמוהו לא יבצר כל מזמה מפְעוֹת גם מאזנים לשקול את הכסא“.

כבוא רבי גרשם לחדר המועצה אמר הקיסר אליו: שמע נא רבי גרשם, שרי עצתי החליטו ויגמרו אָמַר כי כבר לקחת לך די עֵבֶר חֶלֶף עֵמֶלֶךְ מסכום הכסף הנתן על ירך למלאכת עבודת הכסא, ואני הצדקתיך אמנם ודברתי עליך טובות בפניהם

יען ידעתוך לאיש ישר שומר אמונים, בכל זאת נכספה גם כלתה נפשי מאד להוכיח גם לעיני השמש צדקתך ותמתך. הגידה לנו איפוא איך יהיה לאל ידנו לשקול את הכסא.

„אדוני המלך“ ענה רבי גרשם ורוחו נבוכה „הוה חלקי מכל עמלי כי ימתח עלי קו חשד במעל גדול כזה? הלא זה הדבר אשר דברתי אליך הוד מלכות בטרם קרבתי אל המלאכה, כי לא יחשב אתי במשקל הכסף אשר למלאכת הכסא! אני לא שלחתי ידי בכסף המתקן על ידי ובכפי לא דבק מאום; אפס האוכל לדעת ולהבטיח כי גם העוזרים על ידי והפועלים הרבים אשר עשו מלאכתם אתי נקיים הם מכל חטא, וחפים המה מכל פשע? אולי שמו אנשים מהם מעט מוער מן הכסף בכליהם ואנכי לא ידעתי, וגם צרוף הכסף, הגה סיגים הרבה ממנו, ויקל את משקלו מאשר נתן על ידו, וכל אלה מראשית כזאת הגדתי לך אדוני המלך, ועתה יטפלו עלי גדופים וישאו עלי עון אשמה, בחפצם לשקול את הכסא ולשום קיקלון על כבודי!“

„לא הוכל אדוני המלך“ אמר ראש הכהנים. לתת לו שכר עמלו בטרם תדע אל-נכון כמה לקח לו מן הכסף!“

בן דברת אדוני הכהן אמר הקיסר „ואתה רבי גרשם ברגע תאמר לנו איך נוכל לשקול את הכסא מבלי נפצוהו לרסיסים“. „לא ידעתי“ ענה רבי גרשם. „האתה לא ידעת?“

אמר אליו הקיסר בשצף קצף „אתה אשר כל דבר חכמה לא נעלם ממך לא תדע את הדבר הזה? הנני מצוה עליך כי ברגע הזה תגיד לנו איך לשקול את הכסא! השמעת?“

„אין על כל איש לצות עלי להגיד את אשר לא ידעתי!“

„היערב לבך למרות את פי? שמע נא איפוא את דברי: אני לא אתן לך אף קשימה אחת בעד מלאכתך כל עוד לא שקלנו את הכסא, אך אם יצליח חפצנו בידנו לשקול אותו ויבקש וימצא כי יחפר משקל הכסא כמשקל הכסף הנתן על ירך מבית האוצר,

דע לך כי מות תמות מות בליעל ילדי פשע! ועתה צא לך מזה.

סר וזעף, נעצב ונפעם, עוב רבי גרשם את הארמון, והקיסר שלח לקרוא לכל חכמי הרשים הגדולים בקאנסטאנטינאפעל, ויצום להכין מאזנים גדולים רחבי ידים לשקול בנקל את הכסא הנפלא אשר עשה רבי גרשם.

ימים רבים חשבו האמנים מחשבות וינסו עשר פעמים להכין מאזנים כרצון הקיסר, וגם הסרים יאהאן הבטיח לשלם שכר טוב להאמן אשר יצלה חפצו בידו לתפן את המאזנים האלה ברוח דעת, אך לשוא! כל עמלם נשאר מעל ופעלתם מאפע, ומשקל כסא הקיסר לא נודע ונעלם מעיני כל חי.

מ.

הגנבה

בכליון עינים הכתה הנסיכה טהעאדארא לעת שוב הקיסר מבית המועצה למען תשמע מפיו פתגם היועצים על דבר הגמול אשר יגמלו לרבי גרשם הגואל משחת הייה. כבוא הקיסר לחדר מעונה חמרמרו פניו מאד, על מצחו שכנה עננה ועל עפעפיו צלמות, וגלי יגון הוסיפו לסעור ולהתגעש בקרב לבבו בראותו את הנסיכה טעהאדארא, כי היא היתה לו זכרון נאמן מזכיר עונו וחטאתו לרבי גרשם אשר זה פעם שנית שב ריקם מלפניו מבלי קחת מידו אף אגורת כסף תלף עמלו הרב וחכמתו הגדולה אשר עבד בכל לבב את הקיסר, וכרגע התנחם הקיסר על דבריו הרעים אשר דבר בחפזו לרבי גרשם; אבל לא בנקל יוכל לשנותם לטוב אחרי אשר דבר אותם בפני כל קהל יועצי המדינה

ושרי המלוכה. לבל יראה לעיניהם כאיש רך הלבב והפכפך
 במעשיו אשר רוחו יתנווע לכל עבר ופנה באין מעמד'
 ויירא לנפשו מאד, יען כי קורות קיסרי קאנסטאנטינאפעל
 אלפיהו לדעת כי פעמים רבות מגרו לארץ כסאותם או הורדו
 הקיסרים דומה בגלל רפיון רוחם ורך לבבם. — ורק קיסר
 אמיץ לב אשר לא ישוב מפני כל ורוח עז וחזק כסלע בלב
 ים יגבר הילים לרדות ביד חוקה על בני עמו. אז יכון
 כסאו לפניו, ועמדיו לא ירופפו.

„בלי תפונה" אמר הקיסר אל בת אחיו ינכספת מאד
 משאת נפשי לדעת את הגמול אשר שלמתי להכם חרשים
 גרשם, דעי נא כי אנכי הואלתי לנטלהו ולנשאהו על כל
 שרי מלכותי, ולמסור בידו משרת משנה למלך, אך כבד
 לב היהודי הזה בהקשותיו את ערפו מעוזב את רגשי דת
 אבותיו ואמונתו אשר הוא מאמין במו".

„התקצר ירך לשלם לו שכר אחר אשר ינעם לו,
 לבל יצטרך לעזוב דתו אבן סגלתו? ואי זה שכר יעדת לו
 אדוני המלך?"

„מות נבל יהיה שכרו! כי גנב דיו מכסף המִתְקַבֵּן על
 ידו למלאכת הכסא, וזה האות כי לא ישרה נפשו בו, כי
 מאן ימאן לגלות אונינו איך נוכל לשקול את הכסא.
 כשמוע הנסיכה את דברי הקיסר נשאה את קולה
 וַתִּבֶּקֶ בְּכִי תִמְרוּרִים. „הוי" קראה טעהאדארא וורם דמעות
 נזלו מעפעפיה באין הפוגות „הככה אתה עושה לאיש אשר
 חרף נפשו למות, למען השיב נפשי מרדת שחת לאור באור
 החיים? הוה יהיה שכר הַאֲמֵן הגדול אשר בנה לך את הכסא
 הנפלא אשר לא יסלה בכתם אופיר וכל סגלות מלכים לא
 תשוינה במחירו? התחת טובות כאלה ישלם לו רעה גדולה
 בזאת? ! הוה מות אמות כרגע, תמה אני לַנְּעֵעַ כי תקצר רוחי

מנשוא את החרפה הגדולה הזאת אשר עד עולם לא המָּחָה!
 הרגעי נא בתי אמר הקיסר כי לא תכלה אליו הרעה,
 ואת אהובתי הלא ידעת כי קדמתי לתת לו את טבעתי
 למוכרת ברית חסדי אתו, והיא תצילהו מכל רע וכל נגע לא
 יקרב אליו.

או ספר לה באויל את כל הדברים אשר נקרו ויאתו
 בבית המועצה, ויבקש ממנה להרגיע לבה ולהשיב את נפשה,
 כי אמר: אף אמנם אם לא אוכל להיטיב עמו עתה, בכל
 זאת הלא שכרו אתו ופעלתו לפניו, ועוד חוון למועד איטיב
 עמו ביד המלך.

כשוב רבי גרשם מבית המועצה לבית מושבו, ויספר
 לנשיו את המוצאות אוחו, ואשר דברו אתו הקיסר והיועצים,
 התעצבה דבורה אל לבה מאד על צרת אישה אלופה האהוב;
 אך מעליטטא לא תרדה מאומה על אדותיו ותבו לו בלבה;
 כי זה פעם שנית אשר מאן לקחת מאת הקיסר עושר ונכסים
 כבוד ותפארת אשר יקרו ונכבדו בעיניה אף במחיר דתו
 ואמונתו, כי רק המה כל ישע וחפץ מעליטטא למען הלוך
 בגדולות ובנפלאות להרבות כבוד חלייתה ובגדיה החמדות, ועל
 כן בשנותו את טעמו בדבר תשורות המלך תרה אפה בו
 עד להשתית ולא אבתה סלוח לו.

הנני רואה מראשי אמרה מעליטטא בלבה כי בהיותי
 אשת גרשם כל ימי חיי בהבל אחיה ואקרא תמיד בשם:
 אשת יהודי השפל, ועד עולם לא אתרוםם משפל מצבי,
 טוב לי איפוא כי אשמע בקול מיכאל השר ולהקשיב לעצתו
 להיות לו לאשה.

והסרים יאהאן אחרי אשר כלה כחו לריק עד עתה
 למצוא לו אמן אשר יכין מאונים לשקול את הכסא, הגיע
 לאזניו שמע אמן גדול בעיד אתונא אשר בארץ יון ושמו
 באסיליקוס

(מאח"ג)

באסיליקוס . וימהר יאהאן לקרוא את האמן הזה לקאנסטאנ-
 טינאפעל ויבטיחהו לעשרהו עושר רב , אם יצלה בידו
 להכין מאזנים כחפצו , והאמן נאות לדבריו ויכרות עמו
 ברית . „ אבל " אמר יאהאן "הן מה יסכן לי אם השלמתי
 חפצי והכינותי מאזנים לשקול את הכסא , כל עוד נמצאת
 טבעת הקיסר ביד היהודי אשר תצילהו מכל רע ומכל אסון
 ופגע , ואף אם יחרץ משפטו למות , תסכל עצתי ותפר מזמתי
 אשר יזמתי עליו ! " .

וימהר ויקרא אליו את בן אחותו , מיכאל . ויספר
 ליאהאן את כל הדברים אשר עשה , ואך הצליח חפצו בידו
 להטות את לבב אשת ר' גרשם אליו . התדע אשת היהודי
 הארור הזה שאל הסרים גם מחטאת קסמיו ומהבלי כשפיו ? .
 „ אין כל מאומה , אדוני ; ונהפוך הוא , כי היא הבטיחתני נאמנה
 כי גרשם תעב יתעב אף שקץ ישקץ דברי מעוננים ומנחשים
 קוסמים ומכשפים ככל אשר תצוה עליו תורת משה " .
 „ אחת היא לי הרעים יאהאן ברוגז קולו בשצף קצף ,
 „ אני אני ארדפהו עד חרמה ואורידהו לבאר שחת . האמן
 באסיליקוס שם המעמסה על שכמו לבנות לי מאזנים ,
 ואחרי אשר נשקול את הכסא אז אחרית רבי גרשם תהיה
 לאחרית . — אך ירא אנכי מטבעת הקיסר אשר ביד גרשם ,
 כי היא עליו למחסה כחומה בצורה מפגוע בו , היא תעמוד
 לשמן לי ותפריע עצתי " . „ אני אחאמץ להביא לך את
 הטבעת " אמר מיכאל . „ היש לאל ירך לעשות כזאת ? שאלהו
 יאהאן בתאות נפש . „ יש לאל ידי אדוני ! מעליטטא תשמע
 לקולי ולא תפיל מדברי צרור ארצה — והיא תגנוב את הטבעת
 מאישה " . „ האח ! לך בני לך בכחך זה ועשה כן כאשר
 דברת ! ולא נכחד ממך בני , כי רק אתה תקצר ברנה את
 פרי מעלליך . כי מה חלקי מכל עמלי ? רק לקחת נקם

מהיהודי הארור הזה; אך לפניך נכון כסא מלוכה באחרית
הימים, ועל ראשך יציץ נזר, אם יגרש גרשם מהיות
למפגע לנו.

בְּהוֹעֵד מיכאל עם מעלימטא בערב היום ההוא כאשר
הסכינו לעשות מדי יום ביומו, אמר אליה: דעי נא חמדת
לבבי, כי לא יארכו הימים ואנחנו נגיע למטרתנו, ותקותנו
אשר אליה תכלינה עינינו זה כמה תמלא עתה. האמן
באסיליקוס יכונן מאזנים לשקול את כסא הקיסר, ואז ירד
דומה האיש העומד לשמן לנו מהפיק חפצנו, ואני אקחך לי
לאשה. „אבל“ ענתה מעלימטא „גרשם יש לו טבעת יקרה אשר
נתן לו הקיסר להיות לו למוכרת חסדו בכל עת צוקה וצרה,
והיא תהיה מחסה לו נגד כל הקמים עליו לרעה“. הראית
את הטבעת הזאת? „פעמים רבות ראיתיה, כי הוא ישאנה
על אצבע ידו הימנית“. „אז כן דרוש לחפצנו כי תהיה
הטבעת בידנו ולא ביד גרשם“. „הן דבר נקל לי לעשות
כדבר הזה! אנחנו היהודים נרחוץ ידינו במים בטרם נשב
לאכול לחם, אך בראשונה נסיר את טבעותינו מעל אצבעות
ידינו, והיה בהסיר גרשם את טבעתו מעל ידו, אז אקחה
ואשימה בצלחתי ואיש לא ידע מזה“.

„האח! מה טוב ומה נעים אם תמחרי לעשות זאת
ותמסור את הטבעת לידי! ותחת הטבעת הזאת אשים אני
את טבעתי על אצבעך וארשתוך לי בה לעולם, אם רק
לא יגדור את הדרך בעדנו“.

ביום המחרת בבוא רבי גרשם לאכול בצהרים הסיר
את טבעותיו מעל אצבעותיו לרחוץ ידיו, ומעלימטא היתה
לבדה אתו בחדר, כי ידי דבורה היו מלאות עבודה להכין
את מאכל הצהרים בבית המבשלות, ומיום שוב רבי גרשם
מבית המועצה, היתה רוחו סוערת מאד ולבו מלא יגון ואנחה,

ועל

(מאוהיג)

ועל כן נבוכו רעיוניו , ובהלך נפש שכח לשום את טבעותיו
 על אצבעות ידיו . ומעליטטא שמרה הבטחתה למיכאל , ותקח
 בלאט את הטבעות ותשימן בצלחתה ואין רואה . את משתה
 הצהרים אכלו בשלות השקט אין פוצה פה ודובר דבר , כי גם
 פני דבורה — אשר באה אל חדר האכל — קבצו פארור ועיניה
 מפיקות יגון ועצב , וישיתו על העצב השורר בבית , נוספות .
 כי מלבד אשר נפש דבורה ירעה לה על צרת נפש אישה
 ולבה לא ידע נחם על שברו הגדול כים , נבוכו רעיוניה
 המתרגשים בקרבה כגלי ים סוער על אדות הליכות מעליטטא אשר
 נפלאו ממנה , כי בכל יום ויום ראתה אותה מתהלכת מאהל
 ביתה למקום לא נודע לה , ויהי הדבר כחידה סתומה בעיניה
 לא ידעה פֿישר דבר . ובכל זאת שמה לפיה מחסום , כאשר
 הסכינה לעשות עד כה ולא גלחה את און אישה מכל אלה .
 אחרי סעודת הצהרים הלך רבי גרשם לבקר את החולים
 אשר רפא ירפא אותם — כי שב גם עתה להיות רופא חולים —
 ובכל הדרך אשר הלך לא עלה על לבו כי שפח לתת טבעותיו
 על אצבעותיו ; ואך בשובו לעת ערב לביתו זכר כי הטבעות
 לא תתנוססנה על אצבעות ידיו ויחפש אחריהן ולא מצאן ;
 וכדבורה כמעליטטא תאמרנה כי לא תדענה מהן אף לא
 ראו אותן .

ויבהל רבי גרשם מאד וישתומם וכל עצמותיו רחפו ממגור ;
 כי לא נעלמו ממנו תחבולות אָון ומזמות ערמה אשר יתעוללו עליו
 אויביו עלילות ברשע , וצודים את נפשו לקחתה ; ידע את
 נכלי משנאיו ועמלם להפילהו למשואות נצח לבל יוסיף קום, ותהי
 רק זאת נחמתו בעניו כי טבעת הקיסר תמלטהו מכל רע
 ולא תתן את נפשו לראות שחת , ועתה נאבדה ממנו
 פתאם הטבעת היקרה הזאת ואבדה גם תקותו להִנצל
 מפח אשר ישמנו לרגליו אויביו הרבים המבקשים את נפשו

לספוחה

(מאנה'ג)

לספּוּתָהּ, ועל כן חפשו בנרות את כל חדרי הבית, לא היתה פּנה אשר לא תָר ולא דרש אחרי הטבעות, וגם דבורה התאמצה לבקש אותן ומעליטטא גם היא התחפשה כמו תתחרה לחפּשן, אך לשוא! כי הארורה הזאת כבר מסרן ליד אוהבה מיכאל, והוא מהר לתת אותן ליד דודו יאהאן הסרים אשר שמח בהן שמחה גדולה ולא נמצאו עוד בבית רבי גרשם, וכל עמל המחפשים נשאר מעל.

אחרי אשר בקשו ויחפשו זמן רב ולא נמצאו, אמר רבי גרשם: לא יתכן להיות הדבר כי נאבדו הטבעות בביתנו, מי יודע אם לא ירי שוּרֵד וגנב חלו בהן!

אמנם מי הוא הגנב? איש נכרי לא בא אל הבית פנימה כל היום, ונפש השפחה המשרתת בבית רבי גרשם התמוגגה מזלעפות תוגה ותבך בדמעות שלישי, כי יראה לנפשה פן יחשדוה אדוניה כי ידה היתה במעל הזה, ורבי גרשם חפץ לנחמה ולדבר על לבה, אך מעליטטא גורה אמר בערמה כי יחפשו בכל בגדי השפחה, וימששו את כל כליה אבל גם שם לא מצאו מאומה. עתה לא יכלה דבורה להתאפק עוד מהוציא את רוחה המעיֵק על לבה כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר, ותאמר: מעליטטא, אל יחר בעיניך אם אשאלך בפני אישנו אלוף לראשנו כי תגידי לי אנה תכונני אָשורֵיך מדי יום ביומו?". ומה לך כי תשאלני כזאת? השיבה מעליטטא, האם נטל עלי לתת לפניך דין וחשבון על מעשי? לא לי ענתה דבורה אבל לאישך אדוננו הלא הגידי. האם נשתה אמונתך בי, גרשם? שאלה מעליטטא. חלילה לי מזאת! ענה רבי גרשם בתמת נפשו. "ובכל זאת" אמרה מעליטטא "אגידה לך אנה אנכי הולכת בכל יום, הנני מבקרת תמיד בבית רעותי מנעורי היא צפורה אשת אפרים סוחר המשי. דבריך אינם נכונים" ענתה דבורה, כי בלכתי תמול בשוק לקנות ירק לארוחת

הצהרים פגשתי את צפורה והיא שאלתני עליך, ותאמר כי זה ימים רבים לא ראתה פניך ולא ידעה מאתך עד מה'.

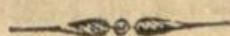
מה זאת? קראה מעליטטא בחרי אף, הגם את צעדי תספרי? הן אמת כי שגיתי בדבר צפורה, ועוד לי עלמות רבות אהובות מנעורי אשר אבקר גם אותן, אבל מה תחפצי אף ממני! מי שומך לשומר עלי כי תחקרי את מהלכי, צאתי ובואי? אהה! ידעתי גם ידעתי כי איש הקנאה אכלתך, ועינך צרה באהבת אישי אלי, ועל כן תחפשי עלי עלילות שקר להבאיש את ריחי בעיניו! ומעליטטא הרימה קולה ותבך. דבורה אמר רבי גרשם אליה "הככה תמלאי אחרי דבריך אשר הבטחתיני בעת הפצרת בי לקחת לי עוד אשה? המעט לי עמל ותלאה, רוגז ויגון, כי תבואי גם אף יקירתי להפוך את ביתי למעון פנים, לחרחר ריב ולגרות מדון, לשית על צרותי נוספות?"

דבורה בענות צדקתה החרישה; אך עתה נפלה מעליטטא בעיניה ותבזה אותה בלבה, וקו חשד אשר מתחה עליה זה כבר, התעורר עתה בנפשה ביתר שאת, ועל כן גמרה בלבה לשים מהיום והלאה עין פקוחה על כל דרכי מעליטטא ולשמור ארחותיה למען יודעו לה עקבותיה, ותקבץ לדעת האמת חזה לה לבה, כי מעליטטא תפור דרכיה לזרים.

אהה! דברה דבורה אל נפשה אחרי נשארה לבדה בביתה. אך צדיקים וישרים דברי אישי אשר יסרני במ; כי רק אני הפצרתי בו והספתי לו צרה כי יקח עוד אשה, וגם אנכי בחרתי לו את האשה המבישה הזאת. אהה! לא הלכתי בדרכי אליעזר עבד אברהם בבחרו את רבקה לבן אדוניו, כי רק לעינים ראיתי, ויפי תאר האשה סרת המעס הזאת וחזות פניה עורו את עיני ויוליכוני שולל,

ועתה חרפת אישי אל חיקי תשוב ואם תבואהו שואה ומשואה, או יקרנו אסון ורעה, רק אנכי אֶשְׁמָה בדבר! אמנם לְהִתָּם פשעי ולכלות חטאתי אתאמץ להיות מחסה עליו לבל תשיגנו רעה, וכאישון עיני אנצרהו, ואת כבוד ביתו לא אתן לקללה ולחרפה.

הה! אַתָּה נפש יקרה, דבורה האמללה! במה כחך גדול כי תיחלי? גם ידיך תקצרנה לעמוד בפרץ ולמלט את נפש אישך מרעתו המתרגשת לבוא כשואה עליו.

ה ס ו ד

אך לשוא שמח הסרים יאהאן ויתברך בלבבו כי בקרב הימים תכלה מלאכת המאזנים לשקול את הכסא; כי אחרי אשר נסה האמן באסיליקוס מאתונא פעמים רבות להחל את המלאכה הגדולה הזאת, נוכח לדעת כי כל פעלו יהיה מאפע, ועל כן הודיע להסרים יאהאן כי ככל ההולכים לפניו אין לאל גם ידו לעשות את המאזנים אשר הוא מבקש. עתה התבונן יאהאן כי רק להבל יכלה כחו אם יתאמץ עוד הפעם לבקש לו אמן לעשות מאזנים, וַיֵּאָשׁ מתקוּתוֹ זאת, ויחשוב לו מחשבות ותחבולות שונות אולי יצלה הפצו בידו לשקול את הכסא בדרך אחרת; ויקרא אליו את מיכאל בן אחותו ושניהם יחד נדברו ויועצו במשך שעות אחדות כדת מה לעשות להפיל את רבי גרשם למשואות. — ויהי בערב יום אחד ורבי גרשם יושב בחדר למודו והוגה בספרי התלמוד, ודבורה — אשר רבת שבעה לה עמל ותלאה מעבודת הבית כל היום — נמה שנתה בחדר משכבה, ואך עיני מעליטטא

עוד לא ראו שנה, ותבוא גם היא אל חדר הלמוד ותשב על יד אישה. ורבי גרשם אשר שם כל מעינו ומחשבות לבו להעמיק חקר בדברי התלמוד, ויצלול במימיו האדירים, לא שמע ולא האזין כי אשתו יושבת אצלו, ורק אחרי אשר נאנחה מעליטמא בשברון מתנים, נשא את עינו ויראָהּ.

האם הנך פה בחדרי? מעליטמא שאל אותה רבי גרשם, מדוע לא תשכבי לנוח ולהחליף כח, ומה לך כי ככה תאנחי מקירות לבבך?

„אהה! קראה מעליטמא וזים דמעות פרץ מעיניה, איך לא אאנח דום ואני מר לי מר, אהה! אבדתי אבדתי!“ . רבי גרשם חתם את ספרו הפתוח לפניו ויבטן בפני אשתו כמשתומם ומשתאה.

„נעויתי משמוע, אהובת נפשי אמר רבי גרשם אליה, הגידי נא לי מה זה יחסר לך?“ .

„מה יחסר לי?“ ומה יש לי? הן בדודה אנכי פה בתבל, אבי ואמי עזבוני בעזבם את ארצות החיים גם אָח גם אָחות אין לי אשר בצלם אחסה ואתלונן!“

„ואני אישך?“ . אהה! בעיניך נבאשתי מאד, כי דבורה אשר תשנאני הכלית שנאה בקנאתה אלי הקשה כשואל, תספר את כל צעדי, תצפון את עקבי, ותטפול עלי שקר ככל העולה על רוחה הרעי .

„אל תירא ואל תחת, בתי! הן ידעת את עוצם אהבתי אותך העצורה כאש בעצמותי, ואיך נחשבת בעיני ואבטח בך!“ .

„לא כנים דבריך, ידעתי כי נשתה אמונתך בי!“ .

„איך תוכלי להוציא מפיך דברים כאלה? האם נוכחת אף פעם אחת כי לא אתן אמן בך?“ .

„לא פעם אחת, אך פעמים רבות! האם נתת לי אות

מאז ועד עתה כי אתה אוהב אותי וכוטח באמונת רוחי? .
שאלו ממני ואתן לך אות בכל לבי!

ומה אשאל כרגע? — טוב איפוא, בזאת תבחן: אם
תתן ספר כריתות לדבורה הטפה אותי בחץ שחוט לשונה
ותמרר ביגון חיי, ותשלחה מביתך.

רבי גרשם התפלץ ויתחלתל מאד ויתר מטקומו.
לא כן, אהובתי! דבר רבי גרשם אליה בנפש נבוכה,
שאלה כזאת אל תשאלו ממני, אהה! אל תבקשי מאתי
כדבר הזה! דבורה היא אשת נעורי, והיא בת מורי האהוב
והנחמד, מלמדי להועיל אשר כל תורתו מבאר חכמתו שאבתי,
וזכרונו קדוש הוא בעיני, והיא גם היא נפש זפה ותמימה
אשה יקרה; אם חטאה נגדך לא עשתה זאת משנאתה אותך,
אך מאהבתה הגדולה אלי! אהה, טוב מותי מעשות רעה
גדולה כזאת לדבורה הישרה בבנות ישרון!

דבורה הישרה! ואני אינני שנה לך; ימי חיי יכלו
בהבל, ברגזה ובדאגה, אשת נעוריד תוכל למחוז את לבבי
ולהדאיב את נפשי כל הימים, ומה מנך יהלוך? אם רק
דבורה הישרה תשב לבטח ולא יגורה רע.

מעליטטא! אל תוסיפי להמריצני ולאצני בדברים מרים
כאלה. ידעתי כי אוריד נפש דבורה בדם שאולה אם אמלא
חפצך זה. בקשי ממני את כל אשר תשאלך נפשך אך את
הדבר הזה בל תעלי על שפתיך כי לא אוכל עשהו.

כדבריד כן אעשה, לא אוסיף להרגיזך ולהאיץ בך
בשאלתי זאת! אבל איזה אות אתר אבקש ממך כי באמת
ובתמים תאהבני? — אפם אני אתן אמן לדבריד כי אהבתני
אף תבטח בי בכל לבבך.

מעליטטא עצרה במלים, ותלטוש עיני אהבה לאישה,
והיא, אשר יפי תאר פניה וחמרת יפעתה לקחו נפש כל

גבר בשומו עיניו עליה — בהעיפה עיניה יונים על אישה ,
 וְהָאֵר פָּנֶיהָ אֵלָיו , נסכה רוח קסם עליו ותקחהו בעפעפיה ; הן
 בהיותה עוד בבית אביה נודע יפיה לשם ולתהלה בכל
 העיר קאנסטאנטינאפעל , ומה גם במשך שתי שנים
 מעת נשאה רבי גרשם לו לאשה ותמצא בביתו כל טוב ,
 וכל אשר שאלו עיניה לא אצל כמנה , נוסף יפיה על אחת
 שבע . כי אהב אותה אהבה טהורה וישרה , ולא השך ממנה
 כל הפצה ויתן לה את כל משאלות לבה .

אחרי דומיה ממושכה רגעים ספורים אמרה מעליטטא :
 השמעת גרזים אלוף נעורי כי באסיליקוס מאהונא נתן תורה
 בפני השרים ורבי המלוכה כי גם ידיו תקצורנה מעשות את
 המאזנים לשקול את הכסא ? כן יבושו כל אויביך החורשים
 עליך רעה .

“אתונא” השיב רבי גרשם , היתה לפני עיר מושב
 חכמים גדולים ואמנים מפוארים , אבל בני הדורות האחרונים
 נטו מני אורח הישר ויאברו דרך , ועמה גם דעת ותבונת
 אבותיהם אבדה מהם , וכל חכמתם התבלעה” .

“היש לאל יד איש לבנות מאזנים גדולים כאלה ?”
 “אך למותר הוא לבנות מאזנים , כי גם בלעדם יש
 לשקול את הכסא” .

“האח ! הגידה נא לי איך יוכל הכסא להשקל ?” קראה
 מעליטטא בחפזה , ותעף בו עיניה היפות בערמה ; אך רבי
 גרשם נחם כרגע על דבריו ויאמר : “דבר זה לא ידעתי גם אני !”
 “גרשם אהוב נפשי” התחננה מעליטטא “נפשך יודעת
 זאת עד מאד , אנא הגידה נא לי זאת , ואתה הלא רמזת
 בדבריך כי לא נכחד ממך גם החכמה הזאת רק כי לא תחפוץ
 להגיד לי , ראה נא כי גם בדבר מצער כזה לא תאמין לי
 ולא תבטח בי” .

ובדברה הרימה קולה ותבך בכי תמרורים .
 „אל תבכי אהובתי“ אמר רבי גרשם , ובאמת מדוע
 לא אגידה ואספרה לך אם אך ידעתי זאת .
 „אבל אתה ידעת ; כי אין דבר חכמה נעלם ממך ,
 ובטח תדע גם את הדבר הזה , ולולא זאת כי אז לא קלו
 בעיניך בני עיר אַתּוּנא ! הגידה נא לי למצער כי ידעת ,
 ורב לי“ .

„לוא יהי כדברייך , הן אודה כי ידעתי , אבל לא אגלה
 סודי הכמוס הזה לאדם , כי חיי תלואים בסוד הזה , ואותך
 מעלישטא אבקש כי תשימי מעצור לרוחך ובל תפצרי בי לגלות
 אזניך , כי כַּנְטַל החול יכבד הסוד הזה על לבך , ומה נָקַל
 לאויבי נפשי המחפשים עלילות ברשע להתגולל עלי ולדכאני ,
 להתחכם לחקור ולרלות את הסוד הזה מעומק לבב נְשִׁי !“
 „התאמין אישי כי אני אגלה סודך לאיש אחר ?“
 „לא , זאת לא אאמין ; אבל לב האדם רך ורפה הנהו
 ולא יעצור כח לעמוד בנסיון !“

„הוי ! קראה מעלישטא , הוא הדבר הזה אשר דברתי ,
 כי לא תאהבני ולא תבטח באמונת לבי ! כי כל אשר אבקש
 ממך תחשוך ממני !“

„הנה ענה תעני בי , החשכתי ממך מאז ועד עתה את
 כל אשר שאלת ממני בכסף ובוהב , לבושי מחלצות ועדי
 עדיים , האם לא מלאתי את כל משאלות עיניך , ותאות לבך
 האם מנעתי ממך ?“

„מה יסכנו לי כל עכיות חמדה אלה , אם נפשי מלאה
 יגון דאגה ועצב כל הימים ! מה לי הכסף והזהב , לבושי שש
 ורקמה אשר הלבשתני אם לבך איננו עֲלָם עמדי ? קח לך
 תשורותיך אלה אשר לא תועילנה לי , רק יוסיפו להרבות
 תונת נפשי ומחץ לבבי ! הה מי ישים קץ לחיי עמל ותלאה

באלה

(פאוח' 1)

כאלה? ! מי יתן וּמִתִּי הַיּוֹם וּשְׁכַבְתִּי עִם אֲבוֹתַי , וְאִז אֲדַע כִּי
לְבַטַח אֲשַׁכְנָה בְּגִיא נְשִׂיָה !

מַעֲלִיטִמָּא ! מַדּוּעַ תְּצַמִּידִי דְּבָרִים כְּאֵלֶּה אֲשֶׁר יִפְלְחוּ
כַּחַץ כְּלִיּוֹתַי וּלְבִי ? וּמָה יִסְכּוֹן לְךָ אִם תִּדַּע אֵיךְ יִשְׁקַל כֶּסֶף הַקִּיסָר ?
אֲמַנָּם כֵּן לֹא יִסְכְּנוּ לִי , אֶךְ בַּהֲגִידְךָ לִי , אֲנֹכַח לְדַעַת
כִּי אִישִׁי יֵאָהֲבֵנִי וְלֵב בְּעָלִי בַטַח בִּי , אֲבָל יִדְעֵתִי כִּי לֹא
תֵאָהֲבֵנִי ! הַנִּיחָה לִּי אִיפּוֹא לְצֵאת מִבֵּיתְךָ וּלְעֹזְבָהוּ , וּבֹוה תַעֲשֶׂה
לִּי חֶסֶד כִּי תַחֲשׂוֹךְ מִמֶּנִּי כַּעַם וְחַמָּה אֲשֶׁר תִּמְיֵט עָלַי צַרְתִּי
וְאוֹיְבֵי־תִי יוֹם יוֹם .

מַעֲלִיטִמָּא חֲמַדַת לְבָבִי , לֹא אוֹכַל לְחַיּוֹת בְּלַעֲדִיךָ כִּי
עַמְךָ מִקּוֹר חַיִּים ! הֲרַגְעִי נָא וְאֲמַלֵּא אִפּוֹא מִשְׁאֵלַת לְבָךְ
וְאֲגַלֶּה לְךָ סוּדֵי אֶךְ לֹא , לֹא אֲנִיד כִּי לֹא אוֹכַל ,
וְגַם יִרָא אֲנֹכִי מִהֲגִיד לְךָ !

מַדּוּעַ לֹא תוֹכַל ? מִמִּי תִירָא ? וּמִי זֶה יַעֲצוֹר בְּעַדְךָ ?
שְׁמַעִי נָא אֵלָי וְאֲנִי אֲסַפֵּר לְךָ מִמִּקְרָה אֶחָד אֲשֶׁר קָרָה
בִּימֵי קְדֻמוֹנִים , אֲשֶׁר קִרְאתִיו בְּסֵפֶר עֵתִיק יִשָּׁן נוֹשָׁן : שְׁלֹמֹה
הַמֶּלֶךְ הַחֲכָם מְכַל אָדָם יָדַע וְהַבִּין גַּם אֶת שִׁיתַת הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת
וְצַפְצוֹף הָעוֹפּוֹת וְהַצִּפְרִים . וַיְהִי הַיּוֹם וַיּוֹאֵל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַעֲשׂוֹת
טוֹבָה עִם עַבְדּוֹ הַנְּאֻמָּן אֱלִימֶלֶךְ וּלְהַתּ לּוֹ עוֹשֶׁר וְנַכְסִים ,
וַיִּמְאַן אֱלִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר : אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ אֵל תִּתֵּן לִי כֶסֶף וְזָהָב
עוֹשֶׁר וְנַכְסִים , כִּי תוֹדוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל רַב , אֶךְ אִם יֵשׁ אֶת
נַפְשְׁךָ לְהִיטִיב עִמִּי , הוֹרְנִי נָא לְדַעַת אֶת שִׁיתַת הַחַיּוֹת וְצַפְצוֹף
הָעוֹפּוֹת כִּי בָאֵלֶּה חֲפַצְתִּי וְכֹל יְמֵי חַיִּי לֹא אֲשַׁכַּח חֶסֶדְךָ .
אֲנִי אֲמַלֵּא רְצוֹנְךָ אֲמַר הַמֶּלֶךְ אֲבָל יָדוּעַ תִּדַּע כִּי בַיּוֹם
גְּלוּתְךָ אֶת הַסוּד הַכְּמוֹס הַזֶּה לְאָדָם לְמֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה , כִּי
אִז מוֹת תָּמוֹת , וְהֵיךְ לְשֹׂאֵל יִגִּיעוּ . פְּקוּדַתְךָ תִּשְׁמַר רוּחִי
עֲנֵה אֱלִימֶלֶךְ , וְעַבְדְּךָ יְהִי נוֹהֵר מִגְּלוּת סוּדְךָ לְאִישׁ אֲחֵר .
וַיִּלְמְדוּהוּ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְדַעַת שִׁיתוֹת הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת

וצפצוף העופות והצפרים, ואלימלך שמח מאד ויודה למלך על טובו וחסדו וילך וישב לביתו, ויקח לו אשה ויראה עמה חיים מאשרים, שלום ושלוה במגורם, השקט ובטחה במכונם. ויהי היום ואלימלך יושב על יד אשתו, והנה בא השור ממלאכתו בשדהו, ויביאהו העבד אל הרפת ויעמידהו אצל החמור אשר היה חולה ביום ההוא, ויתן מספוא לשניהם, וישמע אלימלך את השור והחמור מדברים איש אל רעהו, השלום אתה אחי? שאל החמור את השור. אהה! אין שלום ענה השור. כל היום אשבע עמל ותלאה, יעמיסו עלי משא לעיפה, וכמעט נטיו רגלי, ורבצתי תחת משאי, העבד יקללני קללה נמרצת או ישחק על משבתי, ויכני חרם ואין מציל. הקשיבה נא לעצתי אמר אליו החמור בערמה. אנכי אבקש לך מנוח אשר ייטב לך: שכב על משכבך והתחל ולמען אשר יאמין אדוננו כי אינך בריא זאת עשה, אל תאכל מספוא כל הלילה, והיה כי חלית וכחך עזבך, ואז תראה בעליל איך יניח אדוננו את ידו הקשה ממך ותנוח מרגוך ומעמלך, וכן עשיתי גם אני בלילה העבר, ועל כן נשארתי היום ברפת ולא יצאתי לפעלי ולעבודתי אל השדה.

ויטיבו דברי החמור בעיני השור ויאמר: עצתך טובה ונכחה, וכדברך אעשה. ויהי בחצות הלילה ויקם החמור ויאכל את כל המספוא אשר שמו לפניו וגם לפני השור ולא השאיר רק מעט מזער. כשמוע אלימלך את עצת החמור וכראותו את כל אשר עשה, מלא שחוק פיו על ערמתו ותחבולתו, ותשאלהו אשתו ותאמר: למה זה תשחק? ויען אלימלך: נזכרתי דבר אחד אשר קרה לי לפני ימים כבירים ושחקתי. ויהי בבוקר ויאמר אלימלך לנערו: הן השור חולה את הליו ואין בו כח לעשות מלאכתו, לכן תבוש את החמור ויעבוד היום כפלים למען יעשה גם את מלאכת השור. ויעש

העבד כאשר צוה עליו אדונו, ויהי בערב והחמור שב מן
 השדה עיף ויגע מאד וישאלהו השור לשלום. אין שלום
 בעצמי" אמר החמור "אך נבהלתי היום כי שמעתי אומרים:
 כי אם לא ישוב השור לאיתנו נשחטתהו ונאכל את בשרו!
 ויחרד השור חרדה גדולה עד מאד, ויקם מרצו ויתנפל
 על בלילו כארי על מרפו, ויאכל את כל אשר שמו לפניו
 לא נשאר שריד. כשמוע אלימלך את ערמת החמור גם
 בפעם הזאת, וימלא פיו שחוק נורא עד כי השתוממה
 אשתו עליו ותאמר: הפעם לא אניחך עד אם תגיד לי למה
 זה צחקת ולא תשעה עוד בדברי שקר". אני האמת אניד
 לך ענה אלימלך כי שמעתי את אשר נדברו החמור והשור
 איש אל רעהו, ואשחק". ומאין ידעת את שיחתם?". זאת
 למדני המלך שלמה". אהה אישי היקר! הן ידעת את
 החכמה הנפלאה הזאת ולי אני אשתך לא הגדת? אנא למדני
 גם אותי לדעת את החכמה סגלת אלהים זאת!". זאת לא
 אוכל ענה אלימלך. הרוחות הסרים למשמעת שלמה, הם
 יצעידוני למלך בלהות". אפס לשוא התחנן אלימלך לאשתו,
 כי היא האיצה בו ותציקהו ותאלצהו עד אשר אמר לגלות
 לה את סודו, אך בראשונה לקח לו גליון וקסת הסופר
 וישב אל השלחן לכתוב בספר את אשר יצוה לביתו בטרם
 ילך ואיננו. דממה איומה שוררת בבית, כל פנים קבצו
 פארור ועצבת נוראה פרושה על כל איש, והנה פתאם
 הקשיבו אזני אלימלך קול המולה ומהומה רבה בתוך החצר,
 וישקף בעד החלון וירא והנה הכלב יריב בחוקה את התרנגול.
 הכלב שכב למעצבה לפני פתח סבתו, כי דאבה נפשו על
 אדות אדונו ההולך למות; אך התרנגול בא בפנים צהלים
 אל תוך החצר בחברת נשיו הרבות ויקרא בתרועה גדולה
 בדרכו: קוקיריקו! אוי לך אכזרי! אמר אליו הכלב בשצף

קצף, האינך רואה כי אדוננו הישר הגיע עד גשערי מות ו
 ואתה תגיל ותשמח ולא תנוד לו, אף לא תשית לב לאסונו! "
 "האתעצב אל לבי" אמר התרנגול "בגלל הפתי והסכל הזה
 אשר באולתו ישיא מות עליו רק למען מלאת חפץ אשתו?
 ראה נא, לי עשרים נשים, לבנות ושחורות, ירקות ואדומות, —
 ואין אחת מהן אשר תזיד את לבה למרות את פי, ולחת לי
 כתף סוררת, מה גם כי לא תרהיבנה להשתרר אלי, ואדוני
 הסכל, לו אשה אחת ואין לאל ידו למשול בה, והנתו הולך
 למות רק יען כי כן תחפוץ אשתו! אין רחמים לפתי וסכל
 כמוהו!". בתרועה גדולה מהר התרנגול ללכת מן החצר ונשיו
 הרבות הלכו בעקבותיו. כשמוע אלימלך את דברי התרנגול
 צלה עליו רוח אמיץ, המישל ופחד עמו, וימהר ויקרע את
 הגליון אשר כתב לגורים, וכאשר החלה האשה להציקהו
 עוד הפעם אז הראה אותה לדעת כי כאיש גבורתו, עד
 כי חדלה מהפציר בו עוד, וככה כלו ימיהם בטוב ושנותיהם
 בנעימים וסודו הפמוס ירד אתו קברי.

"ידעתי אל מה ירמזון מליך" אמרה מעליטמא ככלות
 רבי גרשם את דבריו "אפס משלך אינו דומה לנמשל, אני
 אינני חפצה במותך, רק לדעת כי לבך שלם עמי כל ישעי
 וחפצי, אבל אתה תירא ותפחד פן אגלה סודך — ולולא באמת
 ובתמים אהבתני, כי אז לא יראת פן אשקר באמונת לבבי אליך".
 וימאן עוד רבי גרשם לשמוע למשאלות לבב אשתו,
 אך באחרונה לא עצר כח נגדה, כי כדלילה אשת שמשון
 אלצתהו בדברים ותציקהו עד מות ולא נתנה לו מנוח כל
 הימים, עד כי למרות חפצו גלה לה את כל סודו ותעלומת
 לבבו, וימסור את נפשו ביד האשה המבישה והבוגדה הזאת.

משפט מות

ויהי כאשר עברו שלשת ימים אחרי אשר נקרו ויאתו כל הדברים אשר ספרנו לפניכם קוראים יקרים, לקח רבי גרשם בשבי וישימוהו בבית הסדר, ועוד בעצם היום ההוא הצג בשער המשפט ויתן בפלילים. הסרים יאהאן ישב ראשונה בבית המשפט וכל יתר השופטים ושרי המלכות היו כלי חפץ בידו, ולכל אשר חפץ המה את לבבם, ויתנו גם הם לפעלו צדק. "שמע נא גרשם" אמר יאהאן אליו "הן השיאו עליך עון אשמה כי נצלת את אוצר הקיסר, ושלשה וחצי ככר מהכסף הרב המתקן על ירך למבנה הכסא גנבת גם ירשת, ומאנת להגיד איך לשקול את הכסא לבל תודע תרמיתך בקהל רב, ועוד הוספת המא על פשע כי נועזת לכזב בפני הקיסר ואמרת: אשר נעלם ממך עצה ותושיה איך יוכל הכסא להשקל, הן כבר נתת תודה כי הרשעת, והרבר הזה לברו רב לו להייב אותך במשפט".

"ומי נתן לך הצדקה לשפוט עלי כי ידעתי איך ובמה לשקול את הכסא?"

"יען כי עשינו כאשר דברת, ולפי עצתך שקלנו אותו. אנחנו שלחנו אניה גדולה על פני המים, ורשמנו את המקום בקיר האניה מתוצה לה אשר אליו הגיעו המים; אחרי כן העמסנו את הכסא על האניה ותוסף לטבוע בתוך המים, וגם הפעם רשמנו את המקום אשר המים הגיעו אליו, ואחרי אשר הסרנו את הכסא מעל האניה, מלאנו אותה באבנים עד אשר צללה כעופרת במים עד המקום אשר רשמנו בהיות הכסא עליה, ואחרי כן שקלנו את האבנים ההן ומצאנו ראינו כי משקלן — אשר הוא גם משקל הכסא — החסיר שלשה

וחצי כבר ממשקל הכסף הנתן על ידך למלאכת הכסף. —
ועתה הגד נא האם נטינו מדבריך ימין ושמאל מכל אשר
הודעת וגלית לאשת חיקך?

רבי גרשם התפלץ מאד ופניו כמת חָרו ויתנודד ויַפַּר
ממקומו, ויאמר אל לבו: מעלישטא איפוא! אהה מעלישטא
אהובתי גלתה סודי ותסגר חיתי בכף משנאי! וכרגע עזבוהו
כל כחותיו, ברכיו כשלו, שניו השתקשקו בפיו ודאבה
נוראה מלאה את כל חדרי לבו, ויאבה לדבר דָּבַר ולהצדיק
את נפשו, אך קול מליו נחבאו מעצר רעה ויגון, ורק
אנחות לב ונאקות דוממות פרצו מבין פתחי פיהו כפרץ מים
רבים מאין הפוגות.

"הנך מחריש" אמר יאהאן אליו, התתן תודה איפוא
כי אשמת?"

כל הערים אשר שמעו דברי יאהאן ואשר הביטו על
פני רבי גרשם הזועפים, כמעט נפשם יצאה מבהלה ומפחד, כי
נכמרו נחומיהם עליו בידעם כי צדיק הוא בכל דרכיו וישר בכל
מעשיו, אך אין לאל ידם להצילו מרעתו.

"לא" ענה רבי גרשם אחרי שב רוחו אליו "לא! חף
אנכי מפשע, אך בטרם אקח עמי דברים להצדיק את נפשי
ולרחוץ בנקיון כפי אשאלה מסך אדון ושר כי תגיד לי קשט
אמרי אמת איך חרשתם בעגלתי — זו אשתי — כי גלתה לכם סודי?"
פתאם נגש מיכאל הפאפלאגאני אל רבי גרשם וילחש
לו באזניו ויאמר: אני אנלה לך סוד כמס, שמעוהו ודע לך
כי אשתך אשתי, אני ידעתיה בטרם לקחת אותה לך לאשה,
וזה ארבעה עשר יום אשר כרתי ברית אתה, ותתן לי את
דודיה אשר נשבעה לי באהבתה!

שקר תדבר ענה רבי גרשם בתרדה.

מיכאל פער פיו בשחוק ויאמר: ואיה איפוא טבעת הקיסר

אשר

(טאוה'נ)

אשר תפלטך ממות? הגד נא אם ידעת, ואני אוציא את
 התעלומה האיומה הזאת לאור: את השבעת הזאת לקחה אשתך
 ותשימה בצלחתה עת הסירות אותה מעל אצבעותיך לרחוץ
 כפיד, האח! מעליטטא היפה נתנה אותה לי למוכרת אהבתה
 ולערבון בעד אמונת לבבה ותמתה אלי! ובצחוק רצח צעד
 מיכאל אחורנית, רבי גרשם הביט אחריו בשממון ובתמהון
 לבב, וכרגע נפשו עליו התעטפה ויפול מלא קומתו ארצה.
 וימהרו להוות עליו מים קרים, ורוחו שב אליו מעט
 מעט. עיני הסרים יאהאן מפיקות שוד ורצח, ובפנים צוהלים
 מפיצים שחוק אכזרי הוסיף לשאול:

התתן תודה איפוא כי אשמת?

נקי אנכי מעון ענה רבי גרשם בקול דממה דקה אשר
 כאוב מארץ נשמע, ובכפי לא דבק מאום; עוד בטרם קרבתי
 אל המלאכה מראש הגדתי להקיסר כי לא אוכל לשים עין
 על הפועלים הרבים ולשמרם לבל ישימו מעט מן הכסף
 בכליהם; וגם צרוף הכסף הגה סיגים הרבה מפנו והם
 הקלו את משקלו.

אם כדבריד כן הוא השיב יאהאן מדוע לא מאנת
 להודיע להקיסר איך יוכל הכסא להשקל?
 יען יגורתי מפני האף והחמה, ההולכים וסוערים
 בלבות אויבי נפשי כים נגרש והשקט בל יוכלו.
 לשונך תצמיד הבלים ודברי מרמה! רב לך להג הרבה,
 חטאתך הרבה היא תענה כחשך בפניך, ופשעך גלוי ונראה
 לעינים כשמש בצהרים, הבוגד הזה — אמר לעיני השופטים
 הסרים למשמעתו — יתלה על העין.
 צדקת מאד, צדקת קרא השופט השני, גם דעתי
 נשתוה כדעתך אדוני.

דבריד ישרים ונכוחים מאד" קראו כל יתר השופטים

אחד אחד .

ובכן אחרץ המשפט אמר יאהאן גרשם בן יהודא הצרפתי יפרת מארץ החיים ועל העץ יפלה , נבלתו לא תורד מן העץ עד אשר יאכל העוף את בשרו מעליו , ואז יסחבו את גויתו ויקברוה קבורת חמור באדמה טמאה . —
ועתה הוציאו את השבוי מן הבית ! . כרגע אסרו את רבי גרשם בכבלי ברזל , ורגליו לנחשתים הגשו , ניושב אל חצר המטרה .

באשר הציע הסרים יאהאן את משפט המות לפני הקיסר לבעבור יאשרהו ויקימהו , שנה הקיסר את דבר המשפט : כי רבי גרשם לא ימות מות נבל ופושע ולא יתלה על העץ , רק יומת כחוטא נגד חקי הממשלה . בזה אמר הקיסר בלבו , יקל לי להטות חסדי אליו ולכפר על פשעו אם יחיש רבי גרשם מפלט לי , ויראה לעיני את הטבעת אשר נתתי לו . ובגלל הדבר הזה לא מהר הקיסר גם לחתום שמו על כתב הדת , רק גזר אמר כי עוד ימים אחדים ימשכו מרם יחרץ משפטו .

לשוא קוה הקיסר ויחכה כי יביאו לפניו את הטבעת להזכיר חסדו לרבי גרשם , כי תוחלתו נכזבה , ויתמה מאד על הדבר הזה , ויודיע את פליאתו זאת לשריו ויועציו , אשר לבם היה שלם עם רבי גרשם .

מה זה נוראות תתפלא אדוני המלך ? אמר יאהאן אליו , בלי תפונה מכר היהודי את הטבעת היקרה הזאת בעד בצע כסף . שוש תשיש נפשך אדוני המלך ותעלוזנה כליותיך ! כי מה נקל היה להיהודי לבנות עוד כסא אחד בעד קיסר אשכנז או בעד מושלי יתר העמים שונאיך בנפש , ובמה ידע איפוא כי רק לך הגדולה והתפארת בהיות לך כסא

נפלא

(טאוה"ג)

נפלא כזה? ואך במות היהודי גרש תגרש את זפתך הזה
 מלבך כי אתו תמות חכמתו וערמתו גם יחד.
 כן דברת ענה הקיסר גם לבי ינבא לי כדברים האלה,
 ועל כן מות ימות גרשם! ובדברו חתם בידו את כתביהדת
 כי משפט מות לרבי גרשם, ואין להשיב עוד.

יב.

בית האסורים

ויהי רבי גרשם כלוא בבית האסורים, פחד ויגון מלאו
 את כל חררי לבבו, דאגה ועצב שררו בבתי נפשו.
 "אהה ה' אלקים" דבר רבי גרשם במר רוחו "צדיק אתה
 על כל הבא עלי ואני הרשעתי, כי גליתני את סודי לאחר!
 אהה איך נסכלתי עשו ונבערתני לתת אמן לדברי האשה
 המבישה והארורה הזאת, אשר כרוב יפיה כן רבה רשעת
 וזונה, וכחמדת יפעתה כן גדלה רעת לבה ונפשה! אותך
 דבורה בויתני על אשר חשדת את הארורה הזאת, ומה נכונים
 וצדיקים דברתי! ומה פשעי וחטאתי כי נחרץ עלי משפט
 מות? אהה ידעתי גם ידעתי! הכסא אשר בניתי בעד הקיסר
 ברדפי רק אחר כבוד ותהלה, ואשר בגללו בליתני ימים רבים
 ולא שמתי אל לבי להגות בתורת אלהים חיים — הדבר הזה
 הצעידני לבאר שחת, ולא אוכל מלט נפשי, אהה גדול עוני
 מנשוא! תורת אל חי עזבתי ושכחתי, ואבנה כסא כבוד
 בעד הקיסר העריץ הזה, אשר רק למלך צדיק מושל ביראת
 אלקים יאתה לשבת עליו, ועתה יבוסו אותי ברגל גאווה,
 ידי אסורות בכבלי ברזל ועוד מעט ואני אמות מות נבל
 ופושע במקום רואים! אהה ה' אלהי, הן רבות פעמים
 שמעת

(מאוה"ג)

שמעת תפילתי ואנקתי, שמע בקול תחנוני גם הפעם! בידך לב מלכים לכל אשר תחפוץ תמנו, הטה נא גם את לבב הקיסר באזיל לטוב לי למען יִנָּחם על מעלליו הרעים אשר עולל לי, וישוב ירחמני

הדבר עודנו בפיו ושר בית הסדר בא פתאם לחדר רבי גרשם להסיר את הכבלים מעל ידיו, כי אחרי אשר שנה הקיסר את דבר המשפט, ויחשבהו רק לחוטא נגד חקי המדינה — וחוטאים כאלה לא יאסרו בכבלים. תקוה חדשה נוססה בלב רבי גרשם וידמה כי ישלח עוד לחפשי; אבל שגה ברואה, כי שר בית הסדר הודיעהו רק את תמורת עונש המות אשר שנה הקיסר, ומות ימות בלי תפונה.

בעת ההיא היה ענש החוטאים לחקי המדינה למות ברעב; החוטא הובל אל תוך מגדל בודד ויחידי, ושם העמידו לפניו מאכל ומשקה לימים אחדים וסגרו את דלת המגדל בעדו, ולא נפתחה עד אשר כבר גוע שמה השבוי ברעב, ואז נקברה גויתו בכבוד לעיני הרואים.

רבי גרשם חלה את פני שר בית הסדר כי ילך אל הקיסר להגיד לו כי הטבעת היקרה מוכרת החסד והגמול נגנבה מאתו; אך השר הקשיח לבו משמוע בקולו, כי גם הוא ירא מאד לנפשו מפני פחד גאון הסרים יאהאן.

כחצות הלילה, והנה נפתחו דלתות בית הסדר עוד הפעם, ראש הכהנים בא אל החדר ויעורר את רבי גרשם אשר זה רגעים אחדים נפלו חבלי שנה על עיניו.

"רבי" אמר הכהן אליו "הנך ישן שנת צדיק; ידעתי כי חף אתה מפשע וכל און לא פעלת, גם ידעתי את מרמת ורשעת השר יאהאן".

"הה" התהנן רבי גרשם "אם כן איפוא, הצילני נא

(מאוה"ג)

מרעתי

מרעתי, פלמני ממות; לך נא אל הקיסר והגד נא את כל אשר ידעת.

„ומי יצילני גם אני מקנאת הסרים יאהאן?“ אמר הכהן
 „בכל זאת אנסה להיטיב עמך, ואקוה כי חפצי יצלה בידי;
 ולא לבד כי אחלצך ממות, עוד אנמלך ואנשאך ותהיה מאשר
 בארץ, אך דבר אחד אניד לך מראשי.
 „ומה הדבר?“

„ראה נא רבי, הן יקרת מאד בעיני, נכבדת, חכמתך
 הגדולה תאיר פניך אף תרוממך שבת על כסא המשנה להקיסר
 באזיל, הנני נותן לפניך היום חיים, חפש, כח וממשלה,
 כבוד עושר וגדולה, אם רק תאות לעצתי לעזוב את דתך
 ולבוא בברית דת הנוצרית!“

„אם כן יקר בעיני המיתה!“

„אל נא תקשה ערפך רבי! הסרים יאהאן נבאש כבר
 בעיני כל יושבי הממלכה, ושנוא הוא תכלית שנאה. הבטיחה
 נא לי כי תמלא אחרי דברי — וכרגע אלך אל הקיסר
 ואודיעהו את דעתך ורצונך, אף אגלה את פני הלוט ואסיר
 את המסכה הנסוכה על מרמת הסרים יאהאן, לעיני הקיסר —
 ואתה מבית האסורים תצא למלוך, כיוסף בארץ מצרים,
 והסרים יאהאן יומת תחתך ויירד דומה.“

„הניחה נא לי אדון נכבד! הניחה נא לי למות ברעב;
 טוב לי כי יצמתו בבור חיי אשר הם חולפים ועוברים מאשר
 אמירם במחיר חסדי ה' ואשר חיי עולם.“

„העודך מזכיר חסדי אלהיך, ותשא שמו על שפתיך?
 ומדוע יסתיר פניו ממך ויניחך למות מות נבל ופושע בעוד
 אשר חף מפשע הנך?“

„יען כי כן חפצו, אשר מרום וקדוש הוא, ואולי
 יהי מותי כפרה על כל עונותי חטאי ופשעי אשר חטאתי

בימי חיי הבלי, למען אוכל לשבוע משוב ה' הצפון ליראיו
לעד לעולם. אהה מאד נכספה גם בלתה נפשי להשאיר
בחיים, לבעבור אפעול ישועות בקרב הארץ, כיד חכמתי
וידיעתי הטובה עלי, אבל הלילה לי מקנות חיים וחפשה
במחיר חטא ועון אשר יעצת לי:

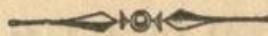
"התכנה את עצתי הטובה בשם חטא ועון?"
"אהה אין עון אשר יגדל מנשוא, כעון המשליך אחרי
גוו את דתו אשר נחל מאבותיו, וינזר מתורת אלהיו אשר
חי אתה כל ימיו".

אם כן איפוא, קצרה ידי מפרות ולא אוכל להושיע
לך: והנך הולך למות כי קשה עורף אתה.

אם יהי רצון ה' להצילני ממות, ידעתי כי לא אמות
לשחת, אך אם גזרה היא מלפניו כי אמות פה וחפץ ה'
דבאני, כי אז לא תוכל גם אתה ארוני להושיע לי, כי
רק ביד ה' החיים והמות, ולא ביד בן תמותה.

מאד אחפוץ להושיע לך רבני — רק אתה תמאן
להנצל מרעתך.

מאן אמאן לתת את המחיר אשר תדרוש ממני?
אם כן הבון לקראת המות ההולך וקרוב אליך.
נכון אנכי ללכת אל המות כהולך בחליל, וביד ה'
אלקי הרוחות אפקיד רוחי ונשמתי:

יג.

תקנות שוא.

בעת אשר שמו את רבי גרשם בשבי בבית הסדר
לא היתה דבורה בבית, ומי ימלל את עצם הבהלה, הפחד
והוועה (מאוה"ג)

והוועה אשר אפפו את דבורה בשובה אל ביתה ותקשב ותשמע את הבשורה הרעה והאיזמה : כי הושם רבי גרשם בבית האסורים ! זמן כביר בכתה בכי תמרורים ותתאבל מאין הפוגות , אך באחרונה הבליגה רוחה עלי יגונה ותאמץ את לבה לחשוב מחשבות אולי תוכל להציל את אישה מרעתו הרובצת עליו , אפס למרות עמלה הרב להתחקות על שרשי רגליו לא צלח חפצה בידה לדעת את המקום אשר הוא עצור שם , אף לא ידעה את דבר האשם הנטפל עליו אשר בעבורו הושם בבית האסורים , ותשם רגליה כאילות ותרץ אל ראשי עדת ישראל אשר בקאנסטאנטינאפעל לבקש מהם עזרה , וגם הם אובדי עצות היו ; מאד כלתה נפשם להושיע את רבי גרשם פודם ומצילם בעת צרה ולהשליך נפשם מנגד להצילו מפח יקוש אך לא היה לאל ידם . אחרי כן הלכה דבורה לאוהב רבי גרשם מלפנים הוא האציל ראָמאַן ארגיראפאליס אולי יודע לה על פיו שמץ דבר על אדות אישה , אך גם הוא השתומם ויתחלחל מאד להקשיב מפיה כי נאסר רבי גרשם בבית האסורים , כי הסרים יאהאן עשה במחשך מעשהו , ומכל דבר משפט רבי גרשם לא שמע ראמאן מאומה . וישת השר הנכבד הזה עצה ותקוה בלב דבורה , כי תפנה אל הנסיכה טעהאדארא ותבכה ותתחנן לפנייה כי תדבר טובות על אישה רבי גרשם לפני הקיסר ; אך בטרם תעשה את הדבר הזה תדרוש בראשונה על מה זה ועל מה נאסר בבית הסדר .

בלב מלא דאגה ועצב שבה דבורה לביחה ; כי אוי איפוא תחקור על אדות אישה ? ומי יגלה לה סוד מלכות מדוע הושם בבית האסורים. כל עמלה עלה בהווישאר מעל , ועקבות רבי גרשם לא נודעו לה .

כשובה לביתה מצאה את מעלימטא שמחה וטובת לב ,

ואותות גיל וששון נראו על פניה, האשה המבישה הזאת
 לבשה עתה את בגדיה החמדות ותעד חלי וכתם, פנינים ואבני
 חפץ ככל אשר השיגה ידה, והמראה הזה כחץ שנון פלח
 כליותיה ויבקע את לב דבורה הישרה; אבל לא הוכיחה אותה
 על פניה על הדבר הרע הזה, כי מהיום ההוא אשר רבה
 אתה בפני רבי גרשם והלאה, לא דברה אתה מטוב ועד
 רע. פתאם עלה על לב דבורה הרעיון: אולי יד האשה
 הארורה הזאת היתה במעל אישה? אולי כרתה היא שוחה
 לרגליו ותפילהו במהמורה לא וכל צאת ממנה? ואחרי
 אשר התבוננה כי ברצון מעלישטא לצאת מן הבית, גמרה
 בלבה ללכת אחריה בלאט, ולשמור צעדיה.

מעלישטא נסתה אשוריה לרחוב אחד הרחוק מאד מיתר
 רחובות העיר ושם באה אל בית יין אחד; דבורה הלכה
 אחריה ותבוא בראשונה אל החדר הראשון ותמצא את אדוני
 הבית יושב שם לבדו ואין איש אתו, דבורה נגשה אליו
 ותאמר: אדוני הנה רעותי באה לפני רגע אל הבית הזה,
 אנא הגידה לי מה מטרת הפצה בזה? ובדברה נתנה על ידו
 שקל זהב.

פני האדון אדמו למראה שקל הזהב, ויען ויאמר:
 אם לא תגלי סודי לאיש, אז אומר אליך, דעי לך כי האשה
 הזאת תרדוף פה אהבים כל הימים!

"ומי זה האיש אשר תתעלם אתו באהבים?"
 "הוא שר נכבד לפי ראות עיני; ואם אמנם שמו לא
 נודע לי, אך מדי בואו לביתי ישלם לי שכר טוב כאשר
 יאתה לשר כמוהו."

"הן אמנם נודע לי הדבר כי רק היא תמצא חן בעיניו!
 אך דע נא אדוני כי גם אני אוהבת את השר ההוא, וראה
 נא כי גם שני שקלי הזהב אשר בידי, לך יהיו אם תביאני

אל

(מאור"ג)

אל חדר אחד הנשען אל חדר השר ואהובתו , למען אוכל להקשיב באזנים קשובות את אשר ידברו יחד .

"כדברך כן אעשה" אמר אדוני הבית , ובתאות נפש הושיט ידו לקחת את שני שקלי הזהב "אך בראשונה תבטיחיני כי לא תגידי לאיש את פעלי זה , יען ירא אנכי מאד פן יודע הדבר להשר כי על ידי נגלה סודו ולא יוסיף שוב אלי עוד , ונזק רב תסבי לי" .

"הנני מבטיחך על דברתי כי לא אגלה דברי" .

"ועתה בואי נא אחרי ; השר איננו עוד פה , אך בוא יבוא בעוד רגעים אחדים" .

ויולך את דבורה אל היציע השניה אשר בבית , ויביאנה אל אחד החדרים ויזר באצבעו על אחד הפהחים אשר בתוך החדר , המוביל אל החדר הנשען על יד התא אשר בו מתעלסים הנאהבים והוא חלף הלך לו בלאט , לבל יפירו צעדיו .

דבורה הציצה בעד חרכי חור המנעול ותרא את מעליטטא יושבת על כסא ומחכה , וברגע זה בא גם השר מיכאל הפאפלאגאני אל החדר .

"האח ! הן קדמתני לבוא היום יונתי" קרא מיכאל בבואו אל החדר "חפצנו הצליח בידנו על אופן מאד נעלה , עוד בלילה הזה יובל היהודי הנבזה למות כצאן לטבח" .

דבורה נבהלה מאד בשמעה את הדברים האלה וכל קרביה התחלחלו , ואך בכח גדול וביד חזקה השקיטה את רגשותיה ואנחותיה אשר עוד מעט פרצו מקרב לבה הכואב כורם מים כבירים , ותתאפק ברב אונים למען לא יודע כי היא אורבת פה בחדר .

"אנא ה' חוקני ואמצני !" התפללה דבורה בקרב לבה .

"עתה הגענו איפוא אל משרתנו אהוב נפשי !" אמרה מעליטטא בשפתים דולקות .

בן הדבר, הגענו אל המטרה" אמר מיכאל ויחבק את מעלימטא בין זרועותיו. "אהה אשה יקרה אף! לו ראית איך חמרמרו פני היהודי בשמעו כי נגלה לנו סודו ושקלנו את הכסא, כחות נפשו עזבוהו, ויהי כאיש נדהם וכמעט גם הדבר לא היה בו".

"ומתי ימות?"

"זאת לא נודע עוד: אל-נכון, ואולי יארכו עוד הימים במרם ירד דומה, הקיסר משך חסדו אל הנבל הזה וישנה את דבר המשפט: כי לא ימות מות נבל ופושע לתלותו על העץ או לכרות ראשו מעליו, רק כחומא נגד חקי המדינה יחשבהו, ועונשו למות תחתיו ברעב בתוך המגדל".

"אם כן יחלפו עוד שבועות אחדים, במרם יגיע מועד כלולותינו יום שמחת לבבנו?"

"מועד כלולותינו? אהה אהובת נפשי מאד אירא כי היום הזה ירחק חוק, ולא במהרה יגיע עדינו, עוד ליום המחרת צויתי לצאת בצבא הקיסר למלחמה".

"גם אנכי אהיה ארחת לחברה אתך".

"היש את לבבך לשים נפשך בכפך כי תאבי לנוע על שדה המערכה?"

"אבל יהי מה! אני לא אעזבך ולא אפרד מעליך".

"שמעי נא מעלימטא ואודיעך דבר חדש למען לא תשלה עוד את נפשך בחזיוני שוא. דודי השר היועץ יאהאן יודה לך בכל לבו בעד מפעליך הטובים אשר על ידם השיג מאויי נפשו להשחית את היהודי, ולמזכרת תודה שלח לך על ידי את הכיס הזה; בו מונחים אלף שקלי זהב, אך כי אקחך לי לאשה, זאת לא יאבה לשמוע; כי לבו יחשוב מחשבות לקחת אותי אחר כבוד ולרומם קרני בימים הבאים, אבל לתהו

ואפס תתהפכנה מחשבותיו אלה אם אקח אשה יהודית
לי לאשה".

"ומה יש את לבבך לעשות?"

"אני לא אוכל עשות מאומה, כי ידי אסורות הנה ולא
אפנה על ימין או על שמאל אם לא ירשני דודי, ועלי לשמוע
בקולו לכל אשר יצוני, וכל פקודותיו תשמור רוחי".

"מיכאל! הככה אתה עושה לי לעזוב אותי גלמודה
ושוממה כערער בערבה, אחרי אשר עבדתך בלב שלם,
למען הפיק חפצך, אחרי אשר רק למענך הסגרת את נפש
בעלי היקר באדם למות מות אכזרי?"

"אמנם כן ידאב לבי מאד, אך דודי"

"החרישה ממני אתה מפיה כזבים, ולא תזכיר לי את
שם דודך! הלא הגדת לי אחרי שובך אלי כי רצה גם דודך
את דבר כלולותינו!"

"אני האמת דברתי אז, אך עתה שנה דודי את חפצו
וינחם על דבריו".

"הוזה חסרך עמדי אחרי אשר התעיתם אותי להיות לכלי
מפץ בידכם להפיק זממכם ותעמיסו על נפשי חמאת שאול
ועונות חרב מרבה להכיל. הה מיכאל, מיכאל! אהוב נפשי
ומחמד עיני! זכר נא ואל תשכח את שבועתך אשר נשבעת
לי בכל קדש!"

"ומי זה ימריצני למלאות אחרי דברי שבועתי אליך אשה
בוגדה, אשר הסגרת את נפש אישך בכף משנאיו ואויביו?"
"ופעלי זה תחשוב אתה לי לעון, אתה, אשר רק
למענך עשיתי זאת?"

"אמת כי רבות פעלת, ופעלתך זאת היתה דרושה
לחפצנו למען השחית את היהודי, על כן כזבתי לך דברי
אהבה אף נשבעתי לך כי לבי לך אמונה. לפני שתי שנים

(מאוהב)

באמת

באמת ובתמים אהבתיך אהבה עזה , ולמורת רוחי כסיתי
 אהבתי במשאון אז , רק בפקודת דודי היועץ , אמנם עתה ,
 אחרי אשר נוכחתי לדעת את זדון לבך אשר יצוק בך כמו
 אבן , וידעתי את נכליך ותרמיתך , בראותי איך באותך לרדוף
 הון ולבקש עושר הסגרת את אישך למות , בפך ובשפתיך
 כזבת לו אהבה ואמונה בעוד לבך בל עמך , רק למען גלות
 את סודו הכמוס אתו , בראותי כל אלה נקעה גם נפשי כמך
 ואשנאך , כי מי לידי יתקע אם לא תשחית גם את מיכאל
 כאשר שחת את גרשם ?!

"נבל!" קראה מעליטמא בשצף קצף כל אלה תחשוב
 אתה לי לעון אשר רק למענך עשיתים! דע איפוא כי קללת
 אלהים תרדפך ותשיגך על כל זדונך ורשעת לבבך , עיניך
 המפיקות ערמה ומרמה , אשר בהן הולכתני שולל תנקרנה
 והיית גבר אובד ותושיה תדחה ממך , ושבע חרפה ובוז
 תנחם באחריתך על כל הרעה אשר עשית לי!"

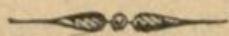
"קללתך לא תפחידני אף לא תביא מורך בלבבי ענה
 מיכאל בלזות שפתים "כי אף הרבית לפשוע ממני עשרת מונים
 ושאל חטאת , ולבי סמוך במוח כי תמותי אף מות בת-בליעל ,
 מות חוטאת ופושעת , ועתה הא לך את הכסף אשר שלח לך
 דודי , ודעי וראי כי הרבה בשכרך מאד , ואף גם זאת תדעי כי
 מיום הזה והלאה לא אוסיף עוב אליך , אף לא אשימה עיני
 עליך בכל מקום אשר אפגשך כי נכריה את לוי . ובדברו
 השליך את צרור השקלים מול פניה . מעליטמא חטפה את
 הצרור ותורקהו אחרי מיכאל בחרי אף , אך החטיאה הכמרה ,
 ובנפול הצרור על הארץ נקרע לגורים , ושקלי הכסף התפרדו
 מתוכו ונפזרו לכל רוח .

"אספי נא את השקלים , יונתי" קרא מיכאל ועקבות
 שחוק אכזרי נראו על פניו "כי זה חלקך מכל עמלק , ואם

אין, ידעתי כי עוד תנועי על פת לחם למלא נפשך כי תרעבי .
 ככלותו את דבריו מתר ויעווב את החרד ואת מעליטטא
 גם יחד .

"צדיקים הם דברי מיכאל ונכונים אמריו" אמרה מעליטטא
 בנפש נבוכה "הה מה זאת עשיתי ! את האיש הדגול מרבבה
 אשר אהבני אהבה מהורה ונאמנה שיתתי והדפתיו למרחפות
 ואת לבי מסרתי בידי יד ארור ורשע עריץ אשר ישליכני אחרי
 גוו ויעזבני לנצח ! . . . אך בכל זאת לא יחרפני לבי ולא
 אתנחם על אשר פרקתי את עול גרשם מעל צוארי ; בביתו
 ארכו לי הרגעים , והייתי עצובת רוח כל היום , כי מרום וקדוש
 הוא מנגדי , ומה לי אשה צעירה לימים ויפה-פיה החפצה
 בתענוגות בני אדם לאיש אלקים נויר כל חמדה , טוב לי איפוא
 כי אקח את שקלי הזהב ובהם אבקש לי מנוח אשר ייטב לי
 ואשבע שמחות ונעימות נצח" . ותשח לארץ ראשה ותאסוף
 את השקלים אחד אחד .

ודבורה אשר ראתה ושמעה את כל הדברים האלה
 השתוממה מאד ופלצות נצחת אחותה ; כי נפלא ממנה הדבר ,
 לא יכלה לתאר ברוחה איך יפרח זרון , ויפרה ראש ולענה ,
 שוד ורצח , בלב אשה מבנות ישראל כמעליטטא צרתה .
 עתה נבאשה מאד בעיניה בהוכחה לדעת כי אמת הָגה לבה
 עת חשדה אותה כי שבע תועבות בלבה , ותשרך דרכיה
 כבכרה קלה .

יד.

עוזה כמות אהבה .

דבורה חשכה את ניב שפתיה גם עתה מדַּבֵּר עם מעליטטא
 משוב ועד רע ; כל מחשבות לבה , כל ישעה וחפצה סכבו
 דק (מאוה"ג)

רק על רעיון אחד להציל את אישה האובד בצדקו, מרדת שחת. ועל כן נשאה רגליה ותלך אל ארמון הקיסר להתראות לפני הנסיכה טהעאדארא ולבקש רחמים ממנה בעד אישה; אך שומרי הסף לא נתנוה לבוא, ויגרשוה מעל פניהם. ותמהר ללכת שנית אל ראמאן ארגיראפֶּאלים ותחל את פניו כי יסול לפניה את המסלה ויפתח לה את שערי ארמון הקיסר; אך גם הוא לא יכול להושיע, כי ירא מאד את כל תוקף הסרים יאהאן וודון לבבו, ולא אבה להתערב בדבר המשפט הלזה, ואחרי כי גם ממנו שבה דבורה בפחי נפש, הלכה לה עוד הפעם לראשי עדת ישראל בקאנסטאנטינאפעל:

”שימו נא אל לבבכם עם אלהי אברהם” אמרה דבורה אליהם. זכרו נא את מפעלות אישי הצדיק בעדכם, איך שם נפשו בכפו וירפא את הנסיכה טהעאדארא, רק למען ישוב הקיסר את פקודתו הרעה בדבר גרוש היהודים, וגם אחרי כן כאשר רצה הקיסר לעשרהו עושר רב מאן לקחת אף קשיטה אחת, רק בעבורכם למען תשבו לבטח ולא ישודד רבצכם מעיר הבירה! ועתה הגהו בצרה גדולה וחיוו לשאול הגיעו, אהה, הצילו נא אותנו! הצילו!”

”אנחנו כלנו”, — השיב ראש העדה, איש זקן ונשוא פנים — נכונים לתת נפשותינו תחת נפש מורנו היקר וקדוש ה' מכבד רבי גרשם, ולמלטהו מרעתו, אך הגידי נא מה בידנו לעשות?”

”חתרו נא בכל עז כי ינתן לי הרשיון לבוא לפני הנסיכה טהעאדארא”.

ראשי העדה החאמצו בכל לבב למלא את שאלת דבורה, לא חסו על כל עמל ויגיעה — אך לשוא! כל פעלתם מאפע ויגיעם מפח נפש, כי גם העבדים והשפחות אשר להנסיכה לא נדרשו לבקשתם בעד כל מחיר, יען כי גם עליהם

נפל פחד הסרים יאהאן, וחרון אפו כי עז ועברתו כי קשתה ידעו בנפשם, ועל כן הקשיחו את לבם מהעֵתֶר לבקשתם.
 וַתִּתְצַב דבורה לפני פתח ארמון הקיסר ותחכה בלב נפעם
 אולי תעזוב הנסיכה את הארמון ואז תתנפל לרגליה לבקש
 על נפש אישה; אך לדאבון לבה לא יצאה הנסיכה מפתח
 ביתה כל היום ההוא.

ביום העניי שבה דבורה עוד הפעם לעמוד על המשמר
 לפני ארמון הקיסר, ובפעם הזאת הופיעה תקותה לפניו, כי
 הנסיכה נסעה במרכבתה בחברת אמה לשוֹח לרוח היום,
 ותקרא דבורה אל הנסיכה בקול גדול, אך המרכבה השתקשקה
 מאד והאופנים רעשו, ותסב ותעבור חיש קל על פני דבורה,
 וקולה לא נשמע.

דבורה לא נואשה מתקותה האחרונה ולא עזבה את מקום
 עמדתה רק חכתה את שוב הנסיכה לביתה ובלבה גמרה אמר
 להפיק חפצה הפעם בישע אלקים ויעבור עליה מה.
 אחרי חלפה שעה אחת, והנה שבה המרכבה
 ממסעה, ולא אחרה דבורה אף רגע, ותתנפל לפני הסוסים
 השוטפים במרוצתם.

עוד מעט ופרסות הסוסים רמסו את דבורה, אך עמל
 הרכב עמד לו לעצור אותם ויעמדו מלכת.

הנסיכה הושימה את ראשה מאת המרכבה, וברגע זה
 הרימה דבורה קול בוכים פולח כליות ולב ותקרא: "אהח
 שרתי הושיעי נא הושיעי! אני אשת רבי גרשם הגואל משחת
 חייכי, בשם ה' אשביעך כי תתן לי און קשבת ותשמע לשועתי!
 אהח חיי אישי לשאול הגיעו ואין מציל!"

"קומי נא את אשה ישרה!" אמרה הנסיכה ותורת חסד
 על לשונה, ובואי אלי לארמון מושבי.

אהה זאת לא אוכל, כי שומרי הסף לא יתנוני לבוא
לפניך שרתי הנדיבה.

אם כן עלי ושבוי נא אתי במרכבתי.
כבואן אל הארמון או ספרה דבורה אל הנסיכה
את כל הדברים ואת כל הקורות את אישה; גם הודיעה לה
את תרמית לב מעליטמא ואיך הסגירה אותו בכף משנאיו;
גם לא העלימה ממנה את קנאת הסרים יאהאן ושנאתו את
רבי גרשם אישה, לא כחדה דבר מכל אשר ידעה הדבר
לאֲשֶׁרו, אפס על דבר טבעת הקיסר לא ידעה להגיד
לה נכונה.

הנסיכה התחללה מאד ונעותה מעמוע את הבשורה
הרעה הזאת, כי מצילה טמות ימות מות אכזרי כהוטא
ופושע, ותמהר ללכת אל הקיסר, אבל הוא לא נתנה לבוא
לפניו. בנפש נבוכה ורוח נפעמה שבה הנסיכה אל דבורה
אשר חפתה לה.

"דודי הקיסר לא יהפזן לראות את פניי אמרה
טעהאדארא, בלי תפונה יש בלבב הקיסר ענין נסתר וסבות
נמרצות אשר בעבורם יבקש את מות רבי גרשם, ועתה מה
אוכל לעשות?"

"שרתי ו' השיבה דבורה, אהה זכרי נא את כפעלות
אישי עת ישב על ערשך ערש דוי, לא נח ולא שקט יומם
ולילה, ויחכה לכל הגה היוצא מפיה וישאף כל תנועת חיים
ממך. לרגעים בחן את נשמת רוח אפך לבעבור יתחקה על
שרשי מחלתך; איך הכין בידיו את סמי הרפואה לתתם לך;
הה גם את נפשו השליך מנגד, רק למען השיבך משערי
מות לאור באור החיים, וְאַתָּה שרתי רבת החסד יודעת כי
חַיֵּב את ראשו אל הקיסר אם לא הקימך מחליך והערה למות
נפשו בגלל חייך לרפא גויתך הנהלאה, ואחרי כל אלה לא לקח

(טאוה"ג)

בשכרו

בשכרו כל מאומה , ועתה אהה נחרץ עליו משפט מות , אם גם בכפו לא דבק מאום , לבו טהור הוא ורוח נכון בקרבו .
 אחרי דומיה רגעים אחדים אמרה הנסיכה : „צדקת מאד נכונים דברייך , ועל כן גם אנכי אשים את נפשי בכפי בעד אישך ואחדור אל תוך חדר הקיסר באויל אף למרות רצונו , ויעבר עלי כה” .

ויהי כאשר קרבה הנסיכה אל הפתח לא אבו שומרי הסף גם הפעם לתתה לבוא לפני הקיסר , אך היא פרצה עליה פרץ ותהדוף את השומרים בחזקת היד אחורנית , ותבוא אל תא הקיסר .

„מה זה ירהב לבך טעהאדארא ?” נתן עליה הקיסר בקולו „הכי לא הקשבת רב קשב כי מאן אנכי כי תבואי הפעם להפריעני ממנותתי ?”

„אמנם כן הקשבת דודי היקר הוד מלך ! אך בפעם הזאת מאד תכלה נפשי לדבר אתך — ונפשי קותה כי גם עתה לא יחרה אפך בי ותסלח לעוני כגודל חסדך כאשר הראית לי חסדיך הרבים והעצומים מיום הולדי ועד עתה וכאב את בתו אהבתני , הוד מלך”

„ואי-זה דבר נחוץ תחפצי להודיעני ?”

„האמן גרשם אשר פדה את נפשי מיד שאול נהרץ משפטו למות ?”

„משפט זה צדק ומישרים הוא” .

„לא כן אדוני המלך , משפטו זה מעות ומעקל הוא ! — הוזה שכרו בעד עמלו לחיי וגם בעבור כבודך ?”

„ומה לי ולעמלו ? הן הוא הצג בשער המשפט , ושם

נהרץ משפטו !”

„ומדוע לא מעיכת אליו חסד לסלוח לו על פשעו ?”

„יען לא שלח אלי את המבעת מזכרת חסדי אליו” .

”ואם נגנבה הטבעת ממנו?”

”שמעי נא מהעאדארא! הן ידעת כי היהודי הזה בנה לי כסא גדול ונפלא, וכל סגלת המלכים והמדינות כאין ואפס נחשבו לעמת יקרת מלאכת הכסא הזה, אך כל זה איננו שנה לי כל הימים אשר האמן חי על האדמה, כי מי זה יבטיחני אשר לא יעשה היהודי עוד כסא כבוד כמוהו בעד אחד המלכים בני גילי? וכל עוד לא סמוך לבי בטוח בדבר הזה, לא אוכל לשמוח בכסאי היקר, והלא כה עשו המושלים בימים הראשונים אשר היו מלפנינו, כי רבות פעמים נקרו את עיני האמנים הגדולים אחרי השלימם את מלאכת ידם הנפלאה, למען לא יוסיפו לעשות עוד כמוה, ועל כן ישמח לבי מאד כי הפחד הזה איננו לנגד עיני עוד — בעוד נקי כפים הנני, כי ידי לא היתה בגרשם. לזאת אפוא בל נשית לב אליו וכאשר נהרץ עליו המשפט הזה יעשה לו”.

”אהה מלכי אדוני דודי היקר! הבעבור זאת ימות האמלל גרשם? הלא תוכל להשביעו כי לא יעשה עוד כסא בכסא כבוד זה”.

”ואם יחלל שבועתי?”

”הוא את שבועתו לא יחלל! גרשם הנהו תמים דרך, ישר רוח וירא אלהים, אהה אדוני המלך, זכר נא ואל תשכח את כל אשר היטיב עמדי, איך גאל מעחת חיי, רפאני מחליי וישיבני לאיתני”.

”התדמי בלבבך כי למענך עשה זאת? הם מלהוכיר! רק למען אחיו בני עמו לבל יגרשו מן הארץ, וישקמו על שמריהם!”

”לו יהי כדברך אדוני מלכי ודודי כי עשה זאת למען בני עמו, הכי לא הוכיח בזה את נדבת רוחו וטובת לבו? הן חמשים אלף שקלי זהב אשר אמרת לשקול על ידו מאן

לקחת

(מאוה"ג)

לקחת, ואיך יגנוב ממך כסף או זהב? הה רב לך דודי
היקר, הניחה לי, ידעתי כי גם לבך לא יאמין בעלילה
הברוויה הזאת הנטפלת עליו!

"אם אאמין או לא אאמין, אחת היא, כי משפטו
נחרץ על פי ראות עיני השרים והשופטים".

"הם היו כלי חפץ בידי הסרים יאהאן! אהה אדוני
המלך רב חסד, רחם נא על האובד התמים הזה, ואם לא
למענו, למעני עשה, רחם נא עלי, כי כל ימי חיי לא אמצא
מרגוע לנפשי, ולבי לא ידע נחם, בזכרי: כי נפש האיש
אשר הציל את נפשי ממות, נרצחה על לא חמס בכפו!"

הקיסר התהלך בבית אחת הנה ואחת הנה תפוש ברוב
שרעפיו בקרבו, לבו ההרגש ונפשו הסתערה מאד, אך באחרונה
התיצב לפני שהעאדארא, ויאמר:

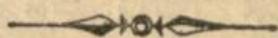
"ראי נא יקירתי הן אעשה חסד עם היהודי רק למלאות
רצונך, ואם עודנו עצור בבית האסורים ישולח לחפשי; אך
אם הובל אל מגדל-הרעבים, קצרו ידי מהושיע לו, כי
חקי ארצי לא ירשוני להוציא לחפשי את האסור במגדל הזה".

כרגע שלחו מלאכים מארמון הקיסר אל בית האסורים;
אך אהה! כבר אחרו המועד, כי עוד בלילה העבר הובל
רבי גרשם אל מגדל-הרעבים ואבדה כל תקוה להצילהו ממות.
הנסיכה שהעאדארא התאבלה בקול דממה ובנפש
חרדה ותמאן להתנחם, אך דבורה קרעה את בגדיה ותגו
את שער ראשה, ובצפרניה שרטה את עור פניה, ותצעק
צעקה גדולה ומרה עד מאד מחרדת כליות ולב.

כאיש אשר אחזהו רוח עזים עובה דבורה את ארמון
שהעאדארא, כי אל מי תפנה עתה לעזרה? מי יצמיח לה
ישע? מי יגדיל עצה ותושיה?

כראות דבורה כי אין עוד סקוה, גמרה בלבה למות
את אישה יחד, והרעב האכזרי משפט מות אישה יהיה גם
מותה מנת חלקה, כי גם היא בחרה לה למות ברעב לרגלי
המגדל אשר אישה סגור בקרבו.

דבורה יצאה את העיר אל מקום המגדל הבנוי על
שדה נרחב ושָׁמַם כמדבר, שמה התנפלה על הארץ, ובקול
בוכים קראה בשם אישה האהוב היקר לה מחייה.

מ"ו.

המגדל.

אחרי אשר עזב ראש הכהנים את בית האסורים אשר
רבי גרשם עצור שם, הובל אל המגדל אשר בו יגעו
האסורים ברעב, המגדל היה בנוי לתלפיות נורא וגבוה מאד,
ודלת ברזל גדולה וחזקה סָגְרָה את פּוֹאוֹ. כאשר הובילו
את רבי גרשם אל תוך המגדל הניחו לפניו פת לחם וחמת
מים, ואז נפרדו ממנו השומרים — אשר עטרו אותו מסביב
ויוליכוהו מבית האסורים עד המגדל — והוא נשאר בדד בתוך
החומה השוממה הזאת באישון חשכת לילה. דלת הברזל
סוגרה אחריו בקול רעש גדול, ויבריחו אותה בבריחי ברזל
ומנעלים חזקים וככה נפרד הוא לנצח מארץ החיים והולך
למות מות ישרים רק בגלל אמונתו בקדש אשר לא הפץ
להללה, ונספה הוא בלא משפט צדק באשמת יאהאן
צורר היהודים.

אחרי נשאר רבי גרשם לבדו בחוף המגדל סגור
ומסוגר החל לבכות בכי תמרורים, ראשו היה נחל מים
ועיניו מקור דמעה ולא נתן פוגת לו. אחרי כן הבליג רוחו
עלי

(פאוה'ג)

עלי יגונו ויבקש נחם לנפשו , בשפכו שיחו לפני ה' ויאמר :
 בצר לי אקרא ה' ואל אלהי אשוע ! בידך אל אמת אפקיד
 רוחי , כי בעויתי מות נפלו עלי . במקום שמים הלז נסגרתי
 וחיי לשאול הגיעו ; ומבטן שאול זה אקרא אליך מלכי וקדושי !
 אתה ה' אלהים הבט משמים וראה עניי וצרות לבבי ,
 עוד מעט ויקפדו כאורג חיי ונר אלהים יכבה בקרבי , כי
 רבות אנהותי ולבי דוי ולא אכיל את שבר רוחי ! ידעתי אלהי
 כי רבות הטאתי נגדך והמון רחמיך אלי התאפקו , יהי אפוא
 מותי כפרה על כל חטאי ופשעי אשר הטאתי ופשעתי לפניך
 בימי חיי על הארץ ! אין קץ לחסדיך ורחמיך — אך חוק
 וגבול שמת לעונות אָנוש אָנוש , לך ה' הגדולה והגבורה התפארת
 והנצח וההוד לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש . רחם נא
 על עבדך וקבל חיש מהר את נשמתי למען תעלה אליך
 השמימה מכון שבתך , הסתירה נא תחת צל כסא כבודך ער
 עת קץ , עת ישני אדמת עפר יקיצו לחיי עולם , ומצדיקי
 הרבים ככוכבים יזהירו לעולם ועד .

ככלותו להתפלל תפלתו יצאה השמש על הארץ וקרן
 אור הראשון חדר דרך החלונות הצרים אשר במגדל הסבוכים
 והנאותים במטילי ברזל חזקים מאד , וירחץ רבי גרשם את
 ידיו מן המים אשר לפניו בהמת , ויניח את הטושפות אשר
 שם בצלחתו עת לוקח לבית הסוהר אף הוציא את הציצית
 משליתו הקטנה אשר מתחת למדיו ויתפלל תפלת השחר ברגש
 לב ובשלהבת אש ורוח אשר להמה בו בהגיוני קדש , כהתימו
 את תפלתו שם על לבו לבקר את מלאכת המגדל . הדלת
 היתה סגורה וחזקה בלי נוע , החלונים היו צרים וכמשמרות
 נטועים בכריחי ברזל , ואף אם יגבר כח איש לשבר את מוטות
 השבכות , לא יהיה לאל ידו להִהַלֵּץ לצאת מבעד החלונים כי
 צרו מאד , מדרגות ושלפים רבים בנויים במגדל בִּפְתָךְ ועולים

(כאוה"ג)

למעלה, וגם הגג היה מכוסה בשבכת ברזל חזקה וכבדה, עליה מונח מכסה ברזל עב מאד וסוגר את השבכה. המגדל הזה נבנה על פי פקודת הקיסר האכזר פהאקאס: החרש החכם אשר בנה את המגדל אבד חנו בעיני הקיסר באחרית הימים, ובחרות אף הקיסר בו סגרהו בתוך המגדל אשר בנה בידיו למות בו ברעב, ובמלאת הימים אשר נועדו לפתוח את המגדל למען הוביל את גוית המת לקברות, מצאו את המגדל ריק ומגוית האסור לא נמצא כל מאומה, כי נעלם ואיננו. והקול יצא בקאנסטאנטינאפעל כי הרוחות הנעלמות אשר סרו למשמעת החרש החכם הוציאוהו מן המסגר וימלטו את נפשו. ככל הדברים האלה ספרו לרבי גרשם לתמם הפועלים אשר עשו אתו את מלאכת הכסא הנפלא בעד הקיסר באזיל, ועתה זכר רבי גרשם את דבר הספור המוזר הזה.

מי יודע? אמר רבי גרשם, אולי הכין בונה המגדל בחכמתו דלת מסתרה באחד הכתלים ועל ידה נמלט וייעלם אחרי אשר עלה עליו הגורל למות בתוך המגדל אשר בנה בידיו?

ויבקר רבי גרשם עוד הפעם את קירות המגדל אך פלם היו חזקים ובצורים, ויעל על המדרגות וידפוק על כל אחת מהאבנים אשר השיגה ידו אך נכזבה תוחלתו, כי לא מצא לו אף מקום אחד אשר יתן לו אות תקוה להציל את נפשו. ברוח נכזבה ירד מאת המעלות, ויאכל וישתה מעט מזער להשיב את נפשו.

אהה! דבר רבי גרשם במר רוחו "מה תהי אחריתי אתרי כלות הלחם והמים האלה אשר השמו לפני? אהה שער יאחזני ופלצות תבעתני בזכרי את הרעב הנורא ההולך וקרוב אלי לעשות אתי כלה! ... אבל היהודי התמים עם אלהיו

הסכין

(מארה"ג)

הסכין לענות בצום נפשו, ונפשי קוּתה לאל כי יוסיף
 כח לי לסבול את חרפת הרעב, יהי שם ה' סבורך!
 אחרי כלותו את דבריו למד דפים אחדים מן התלמוד
 — כי כל ספרי התלמוד היו ערוכים על שפתיו — והלמוד הזה
 חזק את רוחו ויאמץ את לבבו באורח פלא.

בהגיע מועד הצהרים וקרני אור השמש הרבו להבקיע
 אל חלוני המגדל ויאירו את השכתו, שב רבי גרשם לבקר את
 החומה עוד הפעם, וגם עתה עלה על המעלות הבנויות
 בתוכו. ויהי כאשר הגיע אל השבכה המכסה את המגדל
 ממעל, והנה נגלה לעיניו לשמחת לבבו כי היא תִּעֲתֶק מעט
 הצדה! ואחרי אשר העתיקה ממקומה ויבקר את רקוע
 הברזל המונח ממעל לשבכה וימצא מנעול אחד הוכן בו
 בתוך, וילחץ את פפות המנעול וירא כי קחה הברזל ויעלה
 עליו חלודה, ועל כן מהר ויקח לו כפים עץ אחד אשר מצא
 על קרקע המגדל, ויחד את כספחתו אשר בצלחתו נקה ויטהר
 את המנעול מחלאתו וישב וילחצו שנית והנה רקוע הברזל
 הגדול נפתח בתוך, וכרגע מצא כי גם שני חלקי רקוע הברזל
 יִעֲתֶקו לשני צדיהם, ועתה עמד תחת רקיע השמים ואין דבר
 המכדיל בינימו. תקוה חדשה נוססה בלבב רבי גרשם אחרי
 שאפו רוח צח שפיים וישב את נפשו, כי האויר הרע והנבאש
 אשר בתוך המגדל לחצה את חוהו מאד. ממעל לגג הברזל
 היתה מדרגה אחת המובלת עד מרומי כתלי המגדל, כי
 המה גבהו והגיעו עד ממעל להגג, ויעל רבי גרשם על המדרגה
 ההיא וירא כי גם על מכסה הברזל ממעל נמצא מנעול אחד
 וילחצו והנה התלכדו שני חלקי המכסה זה בזה ויהיו לאחדים,
 אף הקשיב ויתבונן כי שבכת הברזל מתחת שבה ונעתקה
 מעט אל מקומה הראשון, ויעל רבי גרשם הגנה, וכה הגיע
 אל ראש המגדל ויעמוד עליו. בלי תפונה נמלט החכם החרש

(מאוה"ג)

בונה

ונה המגדל ממקום הזה אחרי נסגר בתוך המגדל, כה חשב
 בני גרשם בלבו, ובטח הביאו אליו אוהביו שלם ארוך אשר
 ד עליו ארצה. אך מה יסכין לרבי גרשם בהגלות נגלות
 פניו דבר סתר זה? הן ידידיו ואוהביו לא ידעו שמץ דבר
 במקום מאסרו, ומי יחיש להביא אליו שלם כדרוש להפצו?
 המקום אשר המגדל עמד עליו היה מקום ציה ושאייה
 מדבר שממה ורגל אדם לא עברה בו, ואף אם יבוא איש
 מקום הזה לעתים רחוקות מאד היעשה חסד עם רבי גרשם
 הושיעהו ולמלטהו? והמגדל היה גבוה ורם מאד ואין לאל
 איש לרדת מעליו בלי תחבולת שלם.

בעוד אשר צלל רבי גרשם במחשבותיו איכה יוכל
 למלט ממקום הצר והמר הזה, והנה הקשיבו אזניו קול
 רא בחוץ, קול ענות חלושה בשפת אשכנו: רבי גרשם!
 בני גרשם! העורך חי?

האין זה קול דבורה הישרה היקרה בנשים?
 וישען רבי גרשם על הכותל העומד מעל החומה, ולשמחת
 נבו ראה כי באמת תעמוד פה אשתו היקרה דבורה ובוכה
 אישה אלוף נעוריה.

"דבורה!" קרא רבי גרשם "אהה דבורה היקרה! האלהים
 לחד הנה, ואת תציליני ממות!"

"אהה! העורך חי אישי יקירי? הנה באתי הנה לגוע
 ברעב, ובאשר תמות אמותה גם אנכי!"

לא נמות, אך עוד חיה נחיה לארך ימים; כי כן רצה
 הטוב המושיע בעת צרה. אהה דבורה יקירתי הושיעי נא
 להנצל ממות!

כה יתן ה', ופיך אמת ידבר, אך איככה אוכל להושיע
 וידי קצרה, כי מי יעלה לראש המגדל הרם והנשא
 ה? או מי יורידך ארצה?

המי נא לי אונך דבורה, ושמעי: לכי נא מהרה העירה
וקני לך תכריך חוטי משי דק אבל חזק מאד, וגם פת
פשתים משזר אמיץ וחזק ארוך מאד, ושובי הנה, גם תבי
אתך מעט חמאה, וגם שחיף עץ אחד.

ותעש דבורה ככל אשר צוה אותה רבי גרשם:

עתה — קרא אליה רבי גרשם מעל המגדל — עת
התאמצי נא לצוד שקץ העוף אחד אדמדם מאד כא
הראיתיו לך לפני ימים אחדים, לרגלי הכמה נפלאה א
היתה נחוצה למלאכתי, ועל נקלה תמצאיהו בשדה בכ
גללי בהמה, ואחרי תמצאי ירך לצודהו, תקשרי בחוט המ
את שחיף העץ אל גופת היציר הזה מלפניו; ואז תשי
מעט מן החמאה על ראש שחיף העץ, ותציבי את היצ
על החומה, והוא יאהב מאד את החמאה, ולמען השי
יתאמץ תמיד לעלות מעלה עד אשר יגיע אל ראש המגדל
ובין כה יעלה אלי את ראש פתיל המשי.

דבורה מהרה לבקש את שרץ העוף אף מצאתהו, כ
אשר אמר לה אישה, ואז קשרה את שחיף העץ בפת
המשי לפניו כדבר רבי גרשם, ותשימהו על החומה
השרץ רדף אחרי החמאה אשר על ראש שחיף העץ
עיניו, ובין כה עלה תמיד מעלה מעלה עד אשר ה
למרום קץ המגדל, ויעל אתו את חוט המשי. רבי גר
סהר ויחזק בפתיל המשי, ויקשרהו אל המגדל ממעל. ו
קשרה דבורה גם את פתיל הפשתים המשזר מאד ב
חוט המשי אשר מתחת ורבי גרשם משכהו למעלה.

"מהלל שם ה'" קרא רבי גרשם בנשאו כפיו השמי
וברוכה גם אף דבורה לה! עתה נצלת ממות הרעב,
בפתיל הפשתים הזה אוכל להעלות אלי מאכל ומשקה
אשר תביאי אלי.

ותמהר דבורה ותשב לבית מגורה למען הביא לחם ומים בשור ויין בעד רבי גרשם, אך בין כה וכה העלה רבי גרשם את פתיל הפשתים אליו, ואז לחץ את כפת המנעול והגג נפתח כבראשונה, ולא יסף לסגור אותו עוד הפעם למען ינשב רוח צח אל תוך המגדל.

כעבור שעה אחת שבה דבורה אל המגדל עמוסה במאכל ומשקה ככל אשר יכלה להסתיר בתוך בגדיה, ויורד רבי גרשם את תקות חוט הפשתים, והיא — אחרי הביטה הנה והנה ואין איש רואה — קשרה בו את הסלים ואת הבקבוקים המלאים אוכל ומשקה, ויעלם רבי גרשם על ראש המגדל.

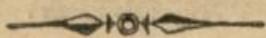
בעודם עושים כה וכה, והשמש באה ונשיו צללי ערב, עתה לכי לך לביתך, אַתְּ אשה יקרה קרא אליה רבי גרשם, שכבי לבטח ושנתך תערב לך, אמצו את לבבך וקוי אל ה' כי יוציא למרחב רגלי. ביום המחרת תביאי חבלים רבים ככל אשר תוכלי להסתירם בתוך לבושיך:

ותשב דבורה לביתה ולבה רחש תודה וברכה לה. גם עתה לא דברה עם מעליטטא מטוב ועד רע.

וגם רבי גרשם ירד מאת החומה אל תוך המגדל, "אודך ה' אל טוב ומטיב אל עשה פלא" דבר רבי גרשם בתם לבבו, "כי שמעת אל תפלת עבדך. אנא ה' עמוד על ימיני גם לימים יאתיו ותוסיף להפליא חסדיך אלי למען אחיה עוד על האדמה ואספר שמך בקהל רב ובסוד ישרים אהללך".

ביום השני, הביאה דבורה עוד הפעם מאכל ומשקה, גם הביאה חבלים חזקים ודקים רבים מאד פעם בפעם בכל היום ההוא. מהחבלים האלה קלע רבי גרשם — אשר ידיו רב לו בכל מלאכה — סלם ארוך המגיע מראש המגדל

עד הארץ, ועל ידו חשב להמלט ממצודתו ולהציל את
נפשו הנתונה בצרה ובשביה

מז. הגמול.

אחרי אשר כלה רבי גרשם את מלאכת הסלם הורידהו
אֶרְצָה ויצוה לאשתו לעלות עליו על המגדל, וכן עשתה.
ותשב דבורה אצל אישה האהוב בתוך המגדל, וישישו משוש
יחד ויודו ויהללו את שם ה' על אשר גבר חסדו עליהם לאחדם
ולקרבם אחר אשר כמעט לא פללו לראות עוד פנים בפנים והמות
יפריד ביניהם, ותספר דבורה לרבי גרשם את כל אשר נגלה לפניה
מדרכי מעליטטא ומהבגד הגדול אשר בגדה באישה. רבי
גרשם התעצב מאד אל לבו כשמעו את הדברים האלה,
אהה! אמר אל לבו, הזאת היא מעליטטא אשר אהבתי אותה
כנפשי, ואיך עתה מעלה בי קָעַל פי שנים ותסגר את חִיְתִי
בכף משנאי ברשעת לבבה הרע, ומה גם כי מעללי השר
הצעיר מיכאל אשר הוכיחו וערכו לעיניה כי גנב את לבבה
וַיִּהְיֶה בָהּ רֵק לְמַעַן הַשְׁחִית אוֹתִי — גם המה לא הִמְסוּ אֶת
לְבָה וּכְלִיּוֹתֶיהָ לֹא יִסְרוּקָהּ עַל כָּל הָרַעָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה עִמִּי.

«אחת דתה להמית!» דבר רבי גרשם בקול דממה דקה.
מה תאמר?» שאלה דבורה בנפש נבהלה.

«מות תמות הבוגדה הזאת! ולא רק בעד עונה הגדול
מנשוא צפויה היא אלי מות כי אם לבל תעמוד לשטן לנו
בדרכנו הלאה להמלט מתוך המהפכה, אם הייתי חפשי כי אז
כתבתי לה ספר כריתות וגרשתיה מביתי, אך עתה כְּבִד הַדְּבַר

ממני, ולעזוב אותה בטרם לקחה ממני ספר כריתות יראתי
 פן ימצאני עון, כי היא לא תהדל מלפור דרכיה לרודפי זמה
 אף כי נשואה היא לאיש, ותשית על תועבותיה נוספות,
 ויחולל שם ה' על ידה. מות תמות איפוא כי גמול ידה
 יעשה לה!"

דבורה הרימה קולה ותבך.

אל תבכי" אמר אליה רבי גרשם "ואל תנודי לה, כי אין
 רחמים לבת בליעל כמותה. — ועתה שמעי נא דבורה את
 אשר בלבי לעשות לבעבור הקלם ממקום מאסרי הוה. עד
 הרגע האחרון אשר בו נעזוב את קאנסטאנטינאפעל לנצח,
 אשאר ברד במגדל הוה, כי פה הגני שוקט ובוסח ולא אירא
 דבר, ואף יקירתי תחקרי ותדרשי אם תעזוב אניה בימים
 האלה את קאנסטאנטינאפעל לעבור ארחות ימים ואחת היא
 לנו אם תלך ארצה צרפת, או לאיטליא פניה מועדות, ואז
 תעברי לנו שני מקומות לעבת שם על האניה, ואמרת כי
 שפחתך תארח לחברה אתך, ואחרי כן תאספי את כל כלי
 ביתנו ותביאי אל האניה, ואלי תביאי שמלה ארוכה שמלת
 אשה למען אתחפש בה — כי שער זקנו עוד לא החל לצמוח
 אז, ועוד צעיר לימים היה בימים ההם — ואוכל ללוותך אל
 האניה אשר אעלה עליה גם אני בלילה האחרון, בטרם תעזוב
 האניה את החוף, ואיש לא ידע מזה.

"ומעליטטא?" שאלה דבורה.

"תגידי נא לה בלילה ההוא פרם גמלם לנפשנו כי
 עודני חי במגדל. אף תספרי לה כי מלאכי אלהים יכלכלוני
 לחם ומים, וימלאו את כל משאלות לבי, והגני עליו ושמת
 במקום סתר הלזה. מעליטטא תשתומם ותתפלץ לשמוע מפיך
 דברים כאלה אשר לא יאמינו ואז תלך אחריו אל המגדל
 לראות ולהקבץ לדעת אם האמת אתך."

ותעש דבורה ככל אשר צוה עליה רבי גרשם, ותדרוש
 הישב על החוף ויִדַע לה כי בעוד שלשת ימים תעזוב אניה
 אחת את קאנסטאנטינאפעל ללכת לווענעדויג, ועל כן שכרה לה
 שני מקומות למושב למו, ותבא את כל רכושה אל האניה,
 וכל הרואה לא התפלא על הדבר הזה באמרו: כי בטח תשוב
 האלמנה דבורה אל בית אביה למאינץ.

בין כה וכה ומעליטמא חשבה מחשבות לְיִסֵד לה מצב
 נכון ונאמן לימים הבאים, וזאת היא כל ישעה וחפצה כי
 בראשונה תעזוב צרתה דבורה את קאנסטאנטינאפעל ואז תוכל
 ללכת בשרירות לבה הרע, ולמלאות מאויי נפשה באין מכלים
 דבר, כי אלף שקל כסף נחשבו בעת ההיא לרכוש גדול
 והון עתק.

"מעליטמא" אמרה דבורה אליה בערב האחרון מרם
 נסעה מעיר הבירה, הן אני נוסעת לדרכי ביום המחרת, וערה
 נכרתה ברית שלום בינינו, ונשכח את כל השערוריות והמריבות
 אשר שררו בביתנו, ואת כל התלאה אשר עברה עלינו מאז
 ועד עתה".

"לכי לשלום, דבורה" השיבה מעליטמא, וחיי בטוב,
 בלי תפונה תנשאי שנית לאיש בבואך לעיר מולדתך מאינץ?
 חלילה לי מזאת! כי עוד רבי גרשם חי!
 הִתֵּל תהתלי בי! כי איך יִתְּכֵן כדבר הזה?"
 "מלאכי אלהים יכלכלוהו לשובע נפשו, כמעשה העורבים
 בהביאם לאליהו הנביא לחם ובשר עת התחבא מפני אחאב
 מלך ישראל".

ובכל זאת האם תחפצי לנסוע מזה?
 "כן צוה אישי עלי, בקרב הימים יבוא גם הוא אחרי
 לאשכנז".

"ואיפוא דברת עם רבי גרשם?"

בתוך המגדל.

"היש לאל יד איש להגיע אליו?"

כבר הייתי אצלו פעמים רבות"

מעליטטא השתוממה מאד למשמע אוניה ותאמר : לא

אוכל להאמין לדבריך , אין זאת כי אם תהתלי בי .

"היש את נפשך להיכח כי אמת דברתי?"

"חי אני כי מאד תכסוף נפשי!"

"אם כן בואי נא אחרי!"

כאשר הגיעו שתיהן אל המגדל מצאו את סלם-החבלים

מוֹרֵד ארצה , כי כבר הִפּה רבי גרשם להן .

ותעל דבורה על הסלם ותאמר למעליטטא כי תעשה

גם היא כמות .

ותמאן מעליטטא בראשונה כי פחדה לנפשה , אך יען

כי נפשה אותה מאד לראות בעיניה את הפליאה הנשגבה הזאת

כי רבי גרשם עודנו חי , עלתה גם היא לאט לאט על מעלות

הסלם , ותבוא אחרי דבורה אל תוך המגדל .

פה מצאה את רבי גרשם עומד חי לפניה , ותאבה לגשת

אליו אך כרגע נסוגה אחור , כי עיני רבי גרשם המורות

חרון אף וכעס ופניו המלאים חמה וועם הפילו עליה אימתה

ופחד , ותירא מגשת אליו .

"מעליטטא" אמר רבי גרשם , מי גלה לאויבי ומבקשי

נפשי איך ישקל כסא הקיסר?"

מעליטטא נבעתה ונבהלה מאד . "לא ידעתי!" ענתה

בלשון עלגים .

הגם את מיכאל הפאפלאגאני לא תכירי ולא תדעי?"

שאל רבי גרשם בועם .

פני מעליטטא כמות חֲרוֹר , ברכיה כשלו , שניה

השתקשקו , אך כרגע אמצה את לבבה ותאמר :

לא

(טאוד"ג)

לא ידעתי את האיש ואת שיחור.

מי זה" הוסיפה מעליטטא לדבר בקול בוכים. מי הוא זה אשר הוציא דבתו רעה עלי ויטפול עלי שקר ומרמה לא ידעתי שחרה!

רב לך להוריד דמעותיך, דמעות שוא" אמר רבי גרשם "עתה לא תסיפי עוד להוליכני שולל ולהתעות אותי בשוא להאמין ולבטוח באמון רוחך עוד, כאשר הסכלתי עשה עד כה; מעליטטא, תני איפוא תודה כי חטאת, והנחמי על עונך ותועבותיך למען ישוב וירחפך דין האמת ושופט צדק!"

"דין האמת ושופט צדק? גרשם מה בלבך לעשות לי?"
"מות תמותי!"

"האתה תמיתני?" שאלה מעליטטא בחרדה.

"ידי לא תהיה בך, אבל אני ודבורה נעזוב את המגדל ואת תשארי ותסגרי פה, ותמותי תחתך ברעב, וגמולך ישוב לך בראשך כאשר זממת לעשות לי."

כשמוע מעליטטא האמללה את דברי רבי גרשם נפלה לרגליו על הארץ, ותחבק את ברכיו ותבך בכי גדול.

"אהה, רחם נא עלי קראה מעליטטא "רחם נא! כי לא חטאתי! לבי טהור מכל דופי ונפשי לא תדע עון ופשע!"

"הגם עתה יערב עוד לבך לכחש בערמה את חטאתך? הן הסרים יאהאן הגיד לי בעמדי לפני השופטים כי אשתי גלתה את סודי הכמוס לבן אחותו."

מעליטטא קמה מכרוע על ברכיה ותאמר בחפזה: האין לך עוד אשה בלעדי? ומי יאמר כי אני גליתי את סודך?"
"פתייה!" נתן עליה רבי גרשם בקולו. העוד לא תדעי בושח לטפול שקר ולשית חטאת גם על דבורה הישרה?

רעתך

(פאוחיג)

רעתך זאת גדולה היא מכל הטאותיך ותועבותיך אשר עשית
 עד כה! כי איך תוכל דבורה לגלות סודי לאחר את אשר
 לא ידעה גם היא? כי רק לפניך — אשר בדברי הרמיתך
 ובחלקת לשונך המלמשת כתער הכיתיני בסגורים — גליתי
 את כל תעלומות לבי, וגם מיכאל הזונה אתריך מלא פיו שחוק
 עלי בבית המשפט ויאמר: אשתך — אשתי!
 ומי הגיד לך כי לא רמו בדבריו על דבורה?

„שוא ותפל תדברי ומצה אשה זונה לך באמך אלי
 כזאת, כי עוד הוסיף מיכאל לאמר: אני ידעתי את רעיתך
 בטרם לקחת אותה לך לאשה. אמנם רב לי להג הרבה,
 חמאת חמאת מות גלוי לעינים כשמש בצהרים, ועתה מספר
 ימיך חצצו; פה לפניך עוד מאכל ומשקה, תני אל לבך
 בימי חיך האחרונים האלה לשוב אל ה' ולהנחם על עונותיך
 למען יהי מותך כפרה עליהם ותזכי עוד לחיי הנצח. — ועתה
 דבורה מהרי נא ועזבי את המגדל ורדי אחרי מעל שלפי הסלם
 הנועד לנו.“

רבי קראה דבורה ורגשי חמלה וחנינה התעוררו בלבה,
 סלח נא לה ושא את עון חמאתה!

זאת לא אוכלי ענה רבי גרשם „כי מה אעשה עם
 מעליטטא כעת? הן המעל אשר מעלה בי, כקיר מבדיל ביני
 ובינה ואנכי לא אישה והיא לא אשתי עוד.“

תשלח לה ספר כריתות מארץ מושבנו אשר נבוא שמה!

ומי לידנו יתקע כי לא תגלה עוד בלילה הזה את
 סודנו, ותחשך אותנו מהמלט ממקום תנים הלזה?
 זאת לא תעשה, אנא סלח נא לה למעני!
 לב רבי גרשם נד הנה והנה כנוד קנה בים, ולא יכל
 לשיית עצות בנפשו; אולם באחרונה רגשות לבו הטוב ונפשו

העדינה המו לה , ויחמול על מעליטטא ויסלח לה על עון
 פשעה כדברי דבורה . אך בעוד נדברו רבי גרשם יחד עם
 דבורה התעשתה מעליטטא ותקדם ותמהר לעלות על המעלות
 אשר בפנים המגדל טרם הגיעו לבוא , ובהגיעה על המעלה
 העליונה קראה בקול גדול : "האח ! הנני חפשיית , הפח נשבר
 ואנכי נמלטתי , אבל אתם לא תמלטו עוד מזה ! פה תפורנה
 עצמותיכם לפי שאול" .

"אהה" קרא רבי גרשם בתרדה . עתה יש לאל
 ידה לרדת מעל המגדל ולהסיר את סלם החבלים מאת החומה,
 ולקרוא הנה מרחוק גם את אנשי המשמר הסובבים בלילות !"
 מעליטטא הגיעה בחפזה למרום קיר המגדל , ותמשש
 בידיה אחרי סלם החבלים אף מצאתהו , ויהי כי בקשה לרדת
 מאת מעלות הסלם , והנה שמעה מאחריה את קול מצעדי
 רבי גרשם אשר מהר לעלות ולרדוף אחריה כעופר האילים ,
 ותפלה ותחפו מאד , ובמרוצתה מעדו רגליה ממעלות הסלם ,
 ותפול מאת המגדל הגבוה ארצה . אזני רבי גרשם ודבורה
 הקשיבו פתאם קול אנקה איזמה ואנחות נוראות חודרות כליות
 ולב , אך כרגע כמה סערת הקול לדטמה , ואין קול ואין קשב ,
 ואחרי אשר הגיעו שניהם למרום המגדל , לחץ רבי גרשם
 את כפות המנעול ונג הברזל כסה את המגדל , אז ירדו
 משלפי הסלם ארצה , ואחרי כן הסירוהו מקיר החומה למען
 קחתו אתם .

ומה נורא ואיום היה המחזה הנראה לעיניהם ברדתם
 על הארץ ! פה שכנה מעליטטא וגלגלתה רצועה ומנפצתה
 לרסיסים ורוח חיים אין בקרבה עוד , כי היא נפלה על אבן
 גדולה המונחת על הארץ ותרץ את גלגלתה ותנפץ ראשה
 לגזרים ותמת כרגע .

מפי דבורה התפרצה צעקה גדולה ומרה כראותה את

נבלת

(מאוהג)

נבלת ההרוגה המתגוללת בדמה לאור הירח אשר האיר באור
 פֶּהָה , וגם רבי גרשם לא יכול להתאפק ולהבליג עלי יגוט
 ואגלי דמעה התגלגלו על לחייו ויאנק דום . פה תנוח האשה
 הִפּה אשר אהב אותה אהבה בלי מצרים , ואשר הביאה
 עליו את כל הרעה הנוראה הזאת !

קללת מיכאל עוגבה לזנונים השיגה אותה ! קראה
 דבורה בדאבון נפש .

גם קללתה תרדוף ותשיג את עוגבה הבליעלי אמר
 רבי גרשם , יהי מותה כפרה על פשעיה , ויהי רצון מלפני
 ה' כי יטהר את נשמתה ויסלח לכל עונה !

אז הפר רבי גרשם אדמת עפר ויכסה בה את נויח
 המתה .

לכי בשלום ! אמר רבי גרשם אחרי כמותו את
 מעליטטא בעפר ואז הליט את גופו בשמלת אשה אשר
 הביאה דבורה בעדו , וימהרו ללכת אל החוף , ובישע אלקים
 השיגו את האניה אשר תשים לדרך פעמיה בעוד שעות אחדות .

בקאנסטאנטנאפעל לא נפקדה מעליטטא ולא עלה על
 לב איש לבקשה , כי כלם האמינו כי בלי תפונה ארחה
 לחברה את דבורה לארץ המערב אחרי אשר רבי גרשם מת
 ברעב וכפן בתוך המגדל .

י.ז.

אחרית דבר

אָמְרוּ צְדִיק כִּי־טוֹב כִּי־דַפְרֵי מַעַלְלֵיהֶם יֵאָכְלוּ
 אִי לִרְשָׁע רַע כִּי־גִמּוּל יִדּוּ יַעֲשֶׂה לוֹ (יִשְׁעִי ג)

חַבּוּא הַאֲנִיָּה אֲשֶׁר נִשְׂאָה אֶת רַבִּי גֵרְשָׁם וְאֶשְׁתּוֹ דְּבוּרָה ,
 (מֵאוֹה"ג) שְׁלוֹם

שלום אל חוף ווענעדיג . פה יצאו מן האניה אל היבשה ורבי
גרשם ברך ברכת הגומל בבית הכנסת אשר לעדת היהודים
שמה , על אשר נמלט מבית האסורים וגם עבר בשלום
ארחות ימים .

שמחה ושישון שררו ברחובות כאיניץ כבוא רבי גרשם
ואשתו שמה . „אמותה הפעם“ אמר הרב היקן רבי ליאון
„אתרי הראה אותי אלהים את בני האהובים אשר כמעט לא
פללתי לראותם עוד !“

אתרי שנים לא כבירות גוע רבי ליאון בשיבה טובה
ויאסף אל עמיו ותתתיו בחרה עדת היהודים במאיניץ את רבי
גרשם האדם הגדול בענקים לשבת על כסא כבוד בתוכם
להיות למו לרב ולרועה נאמן למלא מקום חותנו .

עתה נשובה נא קוראים יקרים לראות ולדעת מה
נעשה בקאנסטאנטינאפעל . אתרי הקיפו הימים הנועדים
לגויעת רבי גרשם ברעב , נפתח המגדל למען קבר את גויתו
בכבוד , והנה לא מצאו כל מאומה בתוכו והנלקח למות
נעלם ולא נודע מקומו איו , ותחת האסיר רבי גרשם מצאו את
גופת מעליטטא המתה טמונה בתל על יד המגדל .

ויקם שאון רב והמולה גדולה בקאנסטאנטינאפעל , כל
גבר תמה ויתפלא מראות על הדבר הנפלא הזה , וגם הקיסר
באזיל בא בהודו וכבודו אל המגדל לראות בעיניו את אשר
לא יאמן כי יספר .

„הוא הדבר אשר דברתי“ אמר הסרים יאהאן , כי
מעונן ומכשף הוא היהודי .

„לא כן“ ענה הקיסר , הוא איננו מכשף אבל איש
חכם לב , ורב העליליה , אשר אין על עפר משלו . לא
אוכל להרגיע את רוחי , ונפשי לא תנוח ולא תשקוט בטרם
אדע אל-נכון איך מלט את נפשו מהמגדל הסגור והמסגור הזה .

ויצו הקיסר לחקור ולדרוש היטב אנה נסעה דבורה בעזבה את קאנסטאנטינאפעל ויודע לו כי היא שמה פניה לארץ מולדתה ועל כן בצדק אמר הקיסר אין זאת כי גם רבי גרשם נמלט אל הארץ ההיא .

בעת ההיא בא לקאנסטאנטינאפעל ציר שלוח מאת היינריך השני קיסר אשכנז להודיע הבשורה הרעה ממות הקיסר אמטא השלישי . הנסיכה טהעאדארא נועדה להיות לו לאשה , אבל המות קטפהו מארץ החיים עודנו באבו , ותקות טעהאדארא עלתה בתו .

על פי בקשת הקיסר באויל , כתב הציר האשכנזי אשר וויטעלסבאך , מכתב אל ראש הכהנים במאינץ וישלחחו על ידי ציר אמונים , ויהי בהגיע המכתב הזה ליד הכהן קרא לו את רבי גרשם ויראה לו את המכתב , ובו כתוב , כי הקיסר באויל מתנחם מאד ונפשו ירעה לו על המשפט המעקל אשר הרצו השופטים על רבי גרשם , והנהו מבטיח לו להטות אליו חסדו ואהבתו , גם מבקש ממנו כי יגלה לו את סודו איך הצליח הפצו בידו להמלט מן המגדל .

ולא אחר רבי גרשם לעשות הדבר , ויכתוב אגרת מענה אל הקיסר בהדרת כבוד מלכות , ובה ספר לו את כל הדברים אשר עשה בהמלטו על נפשו . הקיסר התפלא וישזזזמם מאד על הדבר הזה , ויצו לבקר את בנין המגדל וימצא ככל אשר כתב אליו רבי גרשם . אז פקד הקיסר להסיע את הגג הישן מאת המגדל ולהכין אחר במקומו למען לא יפתח עוד . וכאשר שלח באויל בעת ההיא צירים נאמנים לבאמבערג לברך בשמו את הקיסר היינריך ליום עלותו על כסא מלכותו , שלח גם תשורות רבות יקרות הערך למאינץ בעד רבי גרשם , ויחל את פניו כי ישוב לקאנסטאנטינאפעל למען יוכל להיטיב עמו ולהפליא חסדו אתו כיד המלך .

ויכתוב

(מאה"ג)

ויכתוב רבי גרשם מכתב מלא תודה וברכה חכמה
ודעת להקיסר ויברכהו על חפצו הטוב להנחילו כבוד מרום
ונשגב. אבל גם זאת הודיעהו, כי מאן ימאן לשוב לקאנסטאנ-
טינאפעל בעד כל מחיר, כי מי זה לידו יתקע כי לא תקום
פעמים צרה?!

כאשר קבל הקיסר באזיל את מכתב רבי גרשם התעצב
מאד אל לבו ויקרא: לבי לא ישקט ולא ינוח ונפשי לא
תדע נחת ושלות השקט כל עוד לא ישוב אלי האיש הדגול
מרבבה הזה לחסות בצלי; אף כי קיסר אישכנו ישתרר על
עמים פראים ושבט מלכותי ינוח על עמים חכמים ונבונים,
בכל זאת אין ערוך לממלכת קיסר אישכנו, כי בצלו
יחסה האיש רבי גרשם החכם מכל האדם אשר על פני
הארמה, ואני הסכלתי עשה בגרשי אותו מעל פני על לא
חמס בכפו, אבל בכל מאמצי כחי אתאמץ להשיבו אלי,
למען יתנוסס כאבן יקרה בכתר מלכותי.

אמנם רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום!
וגם הקיסר באזיל לא יוכל להתהלל ביום מחר כי לא ידע
מה ילד יום. באזיל השני שכב עם אבותיו אחרי זמן לא
כביר, ויעזוב את כסא המלכות אחריו לאחיו קאנסטאנטין
השמיני לבדו.

וגם ימי היי קאנסטאנטין לא ארכו על ימי היי אחיו
רק בשלש שנים, ובעודנו שוכב על ערש דוי בחלותו
את חליו אשר מת בו, נתן את בתו הבכירה צאָע לראָמאָן
ארגיראפאלוס לאשה, האמנם לא אבה ראמאן להדרש לחפץ
קאנסטאנטין, כי כבר לקח לו אשה בת נדיב ושמה העלענע,
אך כאשר הפחיד קאנסטאנטין את ראָמאָן להכריתהו מארץ
התיים אם לא יאות לחפצו, הלכה לה העלענע ברצונה

הטוב לבית המקלט, ונתעצר עמה עד יום מותה, וראמאן לקח את צאָע לאשה כחפץ קאנסטאנטין. ואחרי מות קאנסטאנטין עלה ראמאן על כסא המלוכה תחתיו ויקרא בשם ראמאן השלישי.

הקיסר ראמאן השלישי לא עצר כח לעצור בעמו ביד חוקה ולרדות בו בשבט מושלים כההולכים לפניו, וגם במלחמתו נגד אויבי ארצו פנתה ההצלחה לו עורף ועל כן אבד חנו בעיני העם וישנאו אותו. אז הגיעה העת לפני הסרים יאהאן להוציא לפעלת אדם את מזמות לבו הרע, ויקח את מיכאל בן אחותו ויציגהו לפני הקיסרית צאָע, והיא כראותה את העלם הנחמד הזה התלקהו בקרבה תמדות נמבזות אשר בחיי בשרים יסודתן ותקשר נפשה בנפשו, ולא אָחרה צאָע לפרוק את עול אישה ראָמאן השלישי מעל צוארה, בתתה לו כוס התרעלה לשתות, וכאשר לא הצליח הפצה בידה להמיתו הפעם, צותה לעבדיה הנאמנים בבריתה ומתי סודה להשליכהו בכלי מים רותחים ותצא נפשו. ובעצם היום ההוא נתנה הקיסרית פקודה לכל בני עמיה, ותודיעם דבר מלכות כי מיכאל יעלה על כסא המלוכה תחת ראָמאן המת, ותלבש את מיכאל לבוש מלכות תכלת וחור, ובשבתו על הכסא התראה לפני העם כמושל אדיר, ועוד בטרם הובל ראָמאן לקברות קשר הכהן הגדול אלעקסיי את מעדנות ברית הנשואים בין צאָע ובין אהובה מיכאל. וצאָע בהכירה את תכונת נפש אישה המלך כי לבבו זונה גם אחרי נשים נכריות ותיקרא פן ישים עינו על שתי אחיותיה הצעירות היפהפיות בנות מלך ביקרותיהן התחכמה בערמה להעליל עליהן עלילות שוא להושיבן בבית הסוהר להסתירן מנגד עיניו, למען תקשר נפשו בה באהבת דודים.

ויהי כאשר עלה מיכאל הרביעי על כסא המלוכה אשר

בנה רבי גרשם בפקודת הקיסר באויל לא שאנה לא נהמה ולא התנועעה כל החיה וכל הבהמה אשר על מעלות הכסא, והצפרים לא צפצפו ולא השמיעו את הוד קולם. כל העם האמין כי זה פרי חטאת הקיסרית אשר רצחה את נפש אישה ראמאן השלישי, אך בלי תפונה נשבר אחד האופנים אשר בתוך הכסא, ועל כן לא פעלו עוד המכונות את פעלתן כמקדם. כל האמנים החכמים נקראו לתקן את הכסא הנאדר בפעלתו בהכמה ברעת ובתבונה אך לא היה לאל ידם לתקנו. האמן הגדול רבי גרשם אשר ידיו רב לו באמת לחדש ולפאר פעלתו כמקדם יושב באשכנו על שפת נהר רהיין, והוא נשמר לנפשו מלשוב עוד הפעם לקאנסטאנטינאפעל מקום שם ימשול אויבו הגדול יאהאן ממשל רב. ואחרי ימים מעטים כאשר חסר להקיסר כסף להוצאות מלחמותיו שלח את הכסא אשר לא יצלח עוד, אל בית האוצר, להתיכו ולמצוא ממנו מוצא לכסף.

הסרים יאהאן עלה עתה על במתי הממשלה, הן הוא הרים את קרן מיכאל בכבוד ויעטרהו בנזר המלוכה, ועל כן יטה מיכאל את לבו אחריו — כן דמה לבב יאהאן — אל כל אשר יחפוץ. היהודים יושבי הממלכה לבשו חרדות ויפתרו מאד לנפשם, כי מי יעמוד להם עתה למליץ יושר בעת צר להם אחרי כי רבי גרשם אין עוד בעיר הבירה.

אמנם יושב בשמים ישחק ילענ למזמות רשע ערוץ בקימו לערוץ צדיק, ובור יכרה רשע בו יפול. יאהאן משל על הממלכה כתאות לבו הרע, וינהג גם את צאע כשבוית חרב ולא שאל את פיה בכל דבר. מיכאל התמכר לחעננות בני אדם וחיי בשרים ולא שת לבו אל דברי המלוכה מאומה. יאהאן הרודף אחר הכבוד וכשאול לא ידע שבעה, התאווה תאוה להיות גם כהן גדול, ועל כן צוה לרצוה חרש את נפש

ראש הכהנים אלעקסיי — אשר עמד לו לשמן בדרכו בעניני הדת והאמונה — ויהי כאשר עוד מעט הגיע למשרת חפצו, והנה נהפך עליו הגלגל, כי הדוד השני אשר להקיסר מיכאל, קאנסטאנטין שמו — הרודף אחר כבוד וממשלה בלתי מוגבלת ביאהאן — גנב את לבב הקיסר מיכאל, ובפה חנף ובשפתי חלקות ידע להכות בלשון את דודו יאהאן, ובלוית אלעקסיי ראש הכהנים ומתי סודו חתרו בכל עז להצמית בבור חייו, וישיאו עליו חטאות ופשעים מרבה להכיל, עד אשר באחרונה הצליח חפצם בידם להעליל עליו כי היה את לבו למרוד במיכאל ולהכריתו מארץ החיים, ויִאָסֵר יאהאן ויוצג בשער המשפט. והשופטים אשר נדרשו לכל חפצי קאנסטאנטין חרצו את משפט יאהאן למות ויסגר במגדל-הרעבים ולא היה לאל ידו להקלם ברבי גרשם, כי כבר שנה הקיסר באזיל את גג המגדל כאשר ספרנו, וימת יאהאן שמה בזעפות רעב נורא מאד בתוך המגדל.

לב הקיסרית צאָע עלץ ושמה מאד בהודע לה אחרית יאהאן, כי האמינה אשר עתה תקח גם היא חלק בהנהגת הממשלה, אבל שגתה ברואה, יען לא כן חשב לב קאנסטאנטין, כי רק בעבור יקח את רסן הממשלה בידו, התאמץ להגות את יאהאן מן המסלה ועל כן סגר את הנסיכה מהעאדארא בבית המקלט, וגם את צאָע שלח לאי-רחוק אחד ויצו לגזוז את שערות ראשה למען הסגירה בבית המקלט גם היא, אבל עתה נמלאה סאת האנשים הרשעים האלה, כי בני העם התקוממו ויקשרו קשר נגד הקיסר מיכאל ודודו השר קאנסטאנטין ויוציאו להפשי את שתי בנות הקיסר קאנסטאנטין השמיני הצעירות ויושיבון לכסא המלוכה, ואת מיכאל ודודו אכרו באזיקים, וינקרו את עיניהם ויסגירו בבור כלא אחד ושם כלו את שארית חייהם במצוקות שאול ואבדון נפש בתגרת יד הנחם אשר היה כעש לעצמותיהם וכרקב ללבבם, וככה השיגה קללת מעליטמא את הבליעל מיכאל,

אחרי אשר כבר רבצה בה קללת מיכאל ואלתו .
 ורבי גרשם ישב בעת ההיא על כסא הרבנות במאיניץ הרחק
 ממקום התועבה והרצח הזה ויהנה בתורת ה' יומם ולילה . ויהי
 ברכה לאדם־רב . שם כלה את באורו הגדול על התלמוד . בני
 עדתו אהבוהו כנפשם וה' הטוב ברכהו בפרי בטן , בנים ובנות
 אשר ילדה לו אשתו היקרה דבורה אשר כמעט לא קוה ולא פלל
 עוד כזאת . תהלת רבי גרשם מלאה כל הארץ ושמו היה
 מבורך בפי כל היהודים וינהרו אליו אלפי תלמידים גדולי החכמה
 תופשי התורה והתעודה וישתו בצמא את דברי אלקים חיים
 אשר חפר שר התורה הזה ויוציא למו מים קדושים ונאמנים
 מהתלמוד הנערץ והנקדש , ויקרא שמו בישראל : מאור הגולה ,
 כי האיר באור תורתו וחכמתו את כל בני גלות אריאל ממזרח
 שמש עד מבואו . עשר שנים לפני מותו אסף אספה רבה ממאה
 רבנים גדולי ישראל בעיר ווירמיוזא , וכלם הלכו בנפש חפצה
 אחרי קיל קריאת רבם ואלופם רבי גרשם מאור הגולה אב בית
 דין לקהלת ישראל במאיניץ , ובהתאסף יחד ראשי עם ישראל
 אלה המתיקו סוד יחד ויתקנו תקונים רבים ונכבדים מאד לחזק
 את מוסדות הדת והאמונה ולאמץ עמודי המוסר ויראת שדי ,
 וכל היהודים יושבי ארצות המערב קימו וקבלו עליהם ועל
 זרעם את התקונים הטובים האלה חק ולא יעבור , והתקון הגדול
 המתנוסס לתפארה ביתר שאת בין שאר התקונים האלה , היה
 התקון הנפלא כי מעת ההיא והלאה לא יקח לו איש יהודי בכל
 ארצות המערב יותר מאשה אחת . התקון הנעלה הזה נודע
 בישראל בשם : חרם דרבנו גרשם מאור הגולה .

